

Groninga

tijschrift voor genealogie
naam- en wapenkunde

14^e jaargang 1969

sasland - postbus 127 - groningen

Gruoninga

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE, NAAM- EN WAPENKUNDE

14^e jaargang 1969

1

Redactie: Ir. Th.P.E. de Klerck

G.W. Nanninga

Eventuele bijdragen te zenden aan het redactieadres: "Gruoninga",
p/a. Nedersaksisch Instituut, Zuiderdiep 38, Groningen - tel. 15304

INHOUD :

- G.A. BRONGERS en Ir. Th.P.E. DE KLERCK - Ten geleide, 1
- Prof. Dr. K. HEEROMA - Met naam en toenaam, 2
- Ir. Th. P.E. DE KLERCK - Stamboom der families Onnes en Boelema, 9
- P.J.C. ELEMA - Het geslacht Onnekes 1730 - 1890, 17
- G.A. BRONGERS - Een vidimus brief uit 1670 over Oldersum bij Ten Post, 22
- Drs. O.D.J. ROEMELING - Het geslacht Waslander in de 17^e en 18^e eeuw, 26

TEN GELEIDE

Het doet ons veel deugd enige woorden ter inleiding bij de nieuwe verschijningsvorm van "Gruoninga" te kunnen schrijven. Deugd, omdat een (te) lange periode van worstelen rond het persklaarmaken en verschijnen van ons tijdschrift is beëindigd!

Dat dit mogelijk werd door de raakvlakken van verschillende wetenschappelijke werkgebieden is verheugend. Bestuur en leden van de "Ned. Genealogische Vereniging" afdeling "Groningen en Noord-Drenthe" en afdeling "Winschoten" zijn de staf van het Nedersaksisch Instituut der Rijksuniversiteit te Groningen en met name Prof. Dr. K. Heeroma dan ook zeer erkentelijk voor het scheppen van de mogelijkheid bij de Stichting Sasland te worden geïntroduceerd, welke Stichting "Gruoninga" tesamen met "Driemaandelijke Bladen" zal laten verschijnen; beide bladen, ieder in eigen habitus, zullen hierdoor een bredere lezerskring vinden.

Daarbij zal blijken, dat de raakvlakken bij voortduring zeer innig zijn, zoals b.v. de taalkundige aspecten der naamkunde hun wederkerige verdieping kunnen vinden in de genealogische belichting van voorkomen, spreiding en periodisering. Naast de persoonsnamen spelen voor de genealoog en heraldicus ook de aardrijkskundige namen vaak een grote rol, kortom "Taal en Volksleven" bieden de genealoog de mogelijkheid om de door hem geregistreerde voorouders het noodzakelijke historische relief te geven.

Moge de thans tot stand gekomen samenwerking tot in lengte van dagen bestendig blijven!

Namens de afd. Groningen en N. Drenthe,
G.A. Brongers, voorz.

Namens de afd. Winschoten,
Ir. Th. P. E. de Klerck, voorz.

MET NAAM EN TOENAAM.

door Prof. Dr. K. Heeroma

Lezers van 'Gruoninga', nu uw tijdschrift voortaan zal verschijnen onder de auspiciën van het Nedersaksisch Instituut der R. U. Groningen en uitgegeven worden door de, zo nauw met het Instituut verbonden, Stichting Sasland, is het mij als directeur van het Instituut, tevens voorzitter van de Stichting, een genoegen u welkom te mogen heten in 'onze' kring! Ik kan u niet met naam en toenaam begroeten, omdat ik u voor het grootste deel nog niet bij name ken. En omdat u nog geen naam voor mij heeft, blijft u nog een beetje vaag voor mij. Als mensen zich aan elkaar voorstellen, noemen zij wederzijds hun naam en maken zich daardoor aan elkaar bekend. Zij worden door die naam voor elkaar aanspreekbaar en 'verantwoordelijk', zij gaan door die naam pas tenvolle als mensen voor elkaar bestaan. De anthroponymie, de studie van de menselijke namen, doet ons voortdurend mensen ontmoeten, en dan wel in het bijzonder de historische anthroponymie waarmee u als genealogen te maken hebt. Stellig, er zijn bij die mensen heel wat die 'maar een naam' voor u blijven, maar een naam is potentieel ook altijd meer dan 'maar een naam', omdat hij een bestaan representeert en dit bestaan in principe toegankelijk voor u maakt. We hebben allemaal een eindeloze reeks van naamloze voorvaders achter ons liggen, we weten dat ze bestaan hebben, die voorvaders, maar hun bestaan is niet toegankelijk voor ons, omdat wij hun namen niet kennen. Ze hebben bestaan, ieder in hun eigen levenstijd, maar ze bestaan niet meer voor ons, historisch, diachronisch. Ze hebben hun naam verloren, ze hebben hun aanspreekbaarheid verloren, voor ons. Ze zijn teruggekeerd tot de aarde, stof tot stof, en alleen God kan ze nog daaruit oproepen omdat Hij hun namen kent. Kent u dat mooie gedicht van de groninger dichter Willem de Mérode, 'De Naam'? Het is een poëtische samenvatting van de diverse sociaal-psychologische en theologische aspecten van de naam: de alledaagse 'roepnaam' die ons aanspreekbaar maakt voor onze naaste omgeving; de officiële naam, de 'burgernaam', die ons oproepbaar maakt tot de vervulling van onze maatschappelijke plichten; de 'bijnaam', die onze persoonlijke eigenaardigheden vastlegt en waarmee wij in de regel alleen maar worden aangeduid als wij er zelf niet bij zijn; en tenslotte de 'existentiële naam', die wij voor God hebben en die niet vatbaar is voor enig menselijk naamkundig onderzoek. Dit is de laatste strofe:

En God, wiens oogen 't hart doorboren,
Heeft nog een nieuwen naam bereid;
En wie dien naam heeft mogen hooren,
Geroepen tot de zaligheid.

Maar goed, ik schrijf hier geen meditatie, ik schrijf een welkomstwoord. Ik heet u, naamdragers maar voor mij nog naamlozen, welkom in 'onze' kring. Ik constateer dat u, in deze 'onze' kring, voortaan voor mij bestaan zult, dat u voor mij een naam zult krijgen, die misschien ook nog wel eens wat meer zal worden dan 'maar een naam'. Uit het feit dat ik voor u schrijf blijkt dat ik u 'aanspreekbaar' acht en dat ik, taal- en naamkundige, mij voor uw activiteiten, op een ge-

bied dat ik niet beheers, mede-'aansprakelijk' wil stellen.

Kan ik u dan niet - nóg niet - met naam en toenaam aanspreken, het lijkt mij in deze situatie wel gepast dat ik mijzelf althans met naam en toenaam aan u voorstel. Dat wordt dan meteen een kleine persoonlijke bijdrage tot de historische anthroponymie. Mijn officiële naam, mijn 'burgernaam', is Heeroma, dat weet u al wel. Dat mijn alledaagse naam, mijn 'roepnaam' die mij aanspreekbaar maakt voor mijn naaste omgeving, Klaas is, weet u misschien ook al wel. Ik ben met die voornaam niet zo preuts als de meeste Nederlanders. Ik heb mijn nederlandse preutsheid afgeleerd doordat ik ook wel eens in het Duits schrijf. Het is in het Duitse taalgebied nu eenmaal de gewoonte dat schrijvers hun schriften ondertekenen met hun volle naam, achternaam en voornaam. Naampsychologisch is deze tegenstelling tussen Nederlanders en Duitsers interessant en voor de voor-namencultuur aan beide zijden van de grens heeft zij consequenties: Duitse ouders geven hun kinderen voornamen waarmee zij publiekelijk gerespecteerd door het leven kunnen gaan, Nederlandse ouders handhaven bij de naamgeving van hun kinderen - een 'verborgen' zaak! - langer speciaal-familiale, en dus 'intieme', tradities. Ik wil op deze kwestie niet verder ingaan, maar stel alleen vast dat u van mij best mag weten hoe ik, met naam en toenaam, 'heet': Klaas Heeroma.

Ik heb nog een tweede voornaam, die u waarschijnlijk niet kent, omdat ik hem nooit aanduid: Hanzen. U ziet dadelijk dat dit eigenlijk een patronymicum is en de indruk wekt dat mijn vader Hans geheten heeft. Maar mijn vader heette geen Hans, hij heete Hendrik. Daarom heb ik eigenlijk een beetje een hekel aan die tweede voornaam van mij: hij is een onecht patronymicum, een patronymicum dat als een gewone voornaam is gaan functioneren. Naamkundig is dit echter wel een interessant verschijnsel en in mijn geval kan ik u ook precies verklaren hoe een oorspronkelijke patronymicum Hanzen tot een gewone voornaam heeft kunnen worden. Ik ben uit een noordelijke familie, niet zo noordelijk als mijn geboorteplaats, Hoorn op Terschelling, u zou kunnen doen vermoeden - echte Terschellingers van ouder op ouder hebben nooit een familienaam op -ma -, maar toch wel tamelijk noordelijk. De familie Heeroma is van stellingwerfse afkomst. Er zetelt op de leerstoel voor Nedersaksische taal- en letterkunde aan de Groninger universiteit dus geen Fries, maar, als u het per se zo zou willen noemen, een 'saks'. (Ik zeg zelf liever, omdat ik die oostnederlandse 'saksen' historisch maar nooit kan vinden: 'oostnederland'.) In de stellingwerfse familie Heeroma heeft men tot mijn eigen generatie toe de traditionele noordelijke voornaamgeving consequent toegepast. Ik ben dus genoemd naar mijn grootvader van vaderskant, Klaas Hanzen Heeroma, geboren in Noordwolde in 1839, vele jaren lang hoofd ener school in Den Helder en overleden in Den Haag in 1926. Mijn grootvader was weer genoemd naar zijn grootvader, ook een Klaas Hanzen Heeroma, geboren in 1782 in Wollega, overleden in 1864 in Noordwolde. Deze betovergrootvader van mij was ook weer genoemd naar zijn grootvader, maar dat was dan de grootvader van moederskant. De ouders van mijn betovergrootvader heetten Anne Klazen Heeroma en Johanna Klazes Kopfer en zijn beide grootvaders heetten dus Klaas. De oudste zoon van de echtelieden Anne en Johanna werd als Klaas gedoopt, in 1777, de tweede zoon als Klaas Hansen, in 1782. Men moest de twee Klazen in hetzelfde gezin

uit elkaar kunnen houden en daartoe kreeg dan de jongste van de twee het patronymicum van zijn grootvader van moederskant als tweede voornaam erbij. Die grootvader van moederskant was in 1725 in Wolvega gedoopt als Klaas, maar aangezien zijn vader Hans Jurjen (Clasens Copfer) heette, ging hij als Claas Hanzen - of Hansen, of Hanzes - door het leven. Mijn tweede voornaam Hanzen bewaart een herinnering aan die verre Hans Jurjen Clasens Copfer, die weinig meer dan 'maar een naam' voor mij kan zijn en met wie ik mij dus in het minst niet verbonden voel. Hij moet, dat weet ik dan wel, vóór 1722 met Metjen Martens getrouwd zijn en ik kan op grond van zijn familienaam ook vermoeden dat hij van duitse afkomst geweest is. Maar daar blijft het bij. Verdere bijzonderheden, gegevens over doop enz. ontbreken. In de eerste decennia van de 18de eeuw wordt het grootste deel van mijn ascendenten anoniem, onkenbaar, onoproepbaar. Zij waren kleine mensen die boven hun levenstijd uit hun naam niet hebben kunnen bewaren, of, om het met de woorden van mijn alter ego Muus Jacobse te zeggen (in 'De Voorouders'):

Zij waren boer of visser: ach, verstomd,
Hebben hun namen alle klank verloren.
Zwijgend, als in een laatst verweer, behoren
Zij slechts de aarde die hen heeft gekromd.

Maar dan is er ook nog die andere grootvader Klaas van mijn betovergrootvader Klaas Hanzen Annes, 'Klaas Heeroma de eerste'. Met hem voel ik mij veel meer verbonden dan met mijn directe 'naamgever' Klaas Hanzen Kopfer, omdat ik veel meer van hem weet. Ja, ik heb bepaald een zwak voor 'Klaas Heeroma de eerste' en dat om zeer verschillende redenen. In de eerste plaats houd ik hem in dankbare gedachtenis, omdat ik aan hem mijn familienaam te danken heb. Het ontstaan van die familienaam is naamkundig niet oninteressant en ik zal er daarom straks nog op terugkomen. De tweede reden waarom ik juist op deze voorvader gesteld ben, is dat hij de enige geboren overijselaar in mijn voorgeslacht is, en Overijsel is het land van mijn jeugd, het land waar ik leven en denken en dichten heb geleerd. Die overijzelse geboorte van 'Klaas Heeroma de eerste' is natuurlijk maar toeval, want zijn vader en moeder waren beiden in Wolvega geboortig en daar ook getrouwd, in 1724. Maar toen Klaas - bij zijn doop Nijklaas genoemd - in 1727 geboren werd, woonden zijn ouders toevallig op de Eese in Steenwijkerwold en zo werd hij een overijzelaar. De derde en belangrijkste reden waarom ik een zwak heb voor deze grensmens, is echter dat hij niet alleen provinciale maar ook door de wet gestelde grenzen heeft overschreden. Met andere woorden: hij is met het gerecht in aanraking geweest. Dat was voor zulke kleine mensen als mijn voorvaders waren feitelijk de enige kans om een documentatie van hun leven na te laten: er zijn gerechtelijke archieven! Van de overtreding van Klaas, die hem altijd voor mij zal doen leven, moet ik iets meer vertellen.

Na zijn geboorte van 1727 komt hij voor het eerst in onze gezichtskring in 1749. Hij heet dan Niclaas Heeres en trouwt in Noordwolde na de 19de januari met Kaatjen Annes. Daarna moeten we weer wachten tot april 1772, wanneer 'Claas Heroma, chergers op 't olde veer' voor een bedrag van 'een hondert en twintig Goudgls:' de eigenaar wordt van 'seekere huisinge en hovinge cum annexis staande en gelegen aan de Blesse onder 't behoor van den dorpe Peperga

streckende van de weg tot agter aan de dwarssloot'. Had Klaas wat geërfd? Was bv. zijn vader, die we in de jaren 1724 en '25 ook enkele malen vermeld vinden als koper van vaste goederen en die dus niet geheel onbemiddeld kan zijn geweest, overleden? Ik heb het niet nagezocht, ik ben geen systematisch werkend genealoog. Ik laat dus bezittende Klaas voor wat hij geweest moge zijn en wend mij tot de misdadige. Op 2 april 1781 vindt de ondervraging plaats van 'de gedetineerde Claas Heeroma, seggende oud te sijn, ongeveer 58 jaar'. (De verkeerde opgave van zijn leeftijd neem ik hem kwalijk, want hij was in april 1781 nog geen 54.) En op 19 september 1781 wordt dan Klaas Heeroma (in deze spelling) veroordeeld 'ter zake het geweldig indringen in het huis van Betien Pijters, en het slaan van Johannes Adolphs breeder ten processe gemeld, omme door de dienaren van de Justitie te worden gebracht in 's Landschaps Tugt en Werkhuis, om aldaar te werken den tijd van drie jaren'. Dat was niet zo best. Klaas was bij de uitoefening van zijn 'chergers'-beroep kennelijk te ver gegaan. Toen de man die hij achternazat een huis binnenvluchtte, had hij hem willen volgen, 'Bettjen Pieters weduwe van Jan Harmens woonende te Noordwolde oud ongeveer 68 jaar ... houdende de onderbanserdeur met haar uitgestrekte arm soo veel zij konde vast, om de ingang te beletten'. Huisvredebreuk, drie jaar tuchthuis. Maar ze zijn toch niet allemáál tegen Klaas geweest. Zijn collega's-'chergers' Jakoop Auken en Teunes Doedes, gesteund door Kornelis Peters, 'Dorp Regter tot Oudeberkoop', stellen een stuk op om hem te verdedigen en dat is voor mij het treffendste menselijke document geworden van het hele proces. Het is gedagtekend 'Den 2 May 1781 Oudeberkoop'. Ik schrijf het over voorzover ik het heb kunnen lezen, het is bepaald van een 'ongeschoolde hand': 'Wij ondergeschreven ondergetekende Jakoop Auken en Teunes Doedes Havensaries tot Oudeberkoop verklaare als dat ik eers genoemde bij Klaas Heerema bij de twee jaaren tot Noordwolde en twe jaaren op het Oude Veer en nu laast twe jaaren tot Oudeberkoop als Comfrater hebbe gelegen en heb in de sierka ses jaaren bovengenoemde van Klaas Heerema niet ondervonden dat Klaas Heerema hem in het een of ander geval nog door dronkenschap heeft zig schuldig gemaakt welk tegen sijn commissie is stridende is en ick Teunes Doedes verklaare benevens Jakoop Aukes dat ik ook sierka 1 en $\frac{1}{2}$ jaar tot Oudeberkoop bij Klaas Heerema hebe gelegen als opsigter en ook niet tot last van Klaas Heerema heb ondervonden maar heeft zig benefens mij in het velt en andersints en ook als een getrouwe comfrater betaamt gedragen'. Al deze trouwhartigheid heeft Klaas voor zijn strenge rechters niet mogen baten, maar zij heeft zijn naam, althans voor mij, tot meer gemaakt dan 'maar een naam'. Voorzover 'Gruoninga' geacht kan worden geschiedenis te schrijven, laat ik 'Klaas Heeroma de eerste' hierbij de geschiedenis ingaan, als hebbende zich 'als een getrouwe comfrater betaamt gedragen'. Dat is dan mijn 'rechtspraak'.

Maar nu de herkomst van de familienaam Heeroma, die door 'Klaas Heeroma de eerste' het eerst is gevoerd! Over de friese en groningse familienamen op -a bestaat een hele literatuur, waaraan ikzelf ook mijn steentje heb bijgedragen ('Die friesischen Familiennamen auf -a', in 'Namenforschung, Festschrift für Adolf Bach', 1965). De namen op -ma zijn voor het grootste deel patronymica, al zijn de gevallen waarbij het suffix achter een plaatsaanduidend woord is gevoegd (Beertema, Velema, Schanssema e.d.) toch ook bepaald niet zeld-

zaam. Heeroma is, zou men zo zeggen, duidelijk een patronymicum, afgeleid van de voornaam Heere. Naast Heere komt een 'mooiere' vorm Heero voor en vandaaruit lijkt de o ook in het patronymicum te zijn gedrongen, om het wat 'mooier' te maken. Er zijn verschillende families Heerema, maar alle Heeróma's zijn, voorzover ik dat heb kunnen nagaan, afstammelingen van 'Klaas Heeroma de eerste'. Een beetje bijzondere naam is Heeroma vanwege zijn klankvorm dus wel, maar geenszins uniek. Er zijn meer van die opgepoetste en wat klankrijker gemaakte -ma-namen. Het curieuze bij mijn familienaam echter - en dat geeft mij ook de vrijmoedigheid er zo publiekelijk over te schrijven - is dat hij het eerst optreedt als ... vóórnaam! Ik heb tot dusver de vader van 'Klaas Heeroma de eerste' niet genoemd. We komen hem het eerst tegen in het trouwboek van Wolvega, anno 1724, Junius 3. Dan en daar worden in de echt verbonden: 'Heroma Hiddens en Lutgertje Klases, beide van Wolvega'. De oudste zoon van dit echtpaar heeft ongetwijfeld Hidde geheten, maar ik heb zijn doop niet kunnen vinden. De tweede zoon, genoemd naar de grootvader van moederskant, is onze Klaas: 'Den 2 November (1727) is Gedoopt de zoon van Herema Hiddis en Lutgertje Nijklaas en is Genaamt Nijklaas de vader tot Getuijge. Gereform.' Dat is dan al in Steenwijkerwold. Op 14 januari 1731 wordt daar ook de derde zoon gedoopt, weer een Hidde, waaruit we kunnen opmaken dat de eerste Hidde jong, maar toch waarschijnlijk pas na 1727, overleden moet zijn. De ouders heten in 1731 Herema Hiddes en Lutgertje Nyklaas. In 1734, 20 maart, volgt een dochter Catrijna en in 1738, 7 september, nog eens een Trijntien. We blijven hierbij in Steenwijkerwold. De vader heet beide keren Herema Hiddes, de moeder de eerste keer Lutgert Nijklaas en de tweede keer Lutgertien Klases. Lutgertje was in 1706 in Wolvega geboren als dochter van Claas Jansen en Trijntje Cleijenborgh. Haar dochtertje Trijntje werd in 1731/38 dus genoemd naar de grootmoeder van moederskant. De doop van Heroma Hiddens heb ik niet kunnen vinden en van hem wéten we dus alleen maar dat zijn vader Hidde heeft geheten. Hoe hij aan zijn zonderlinge voornaam is gekomen blijft duister.

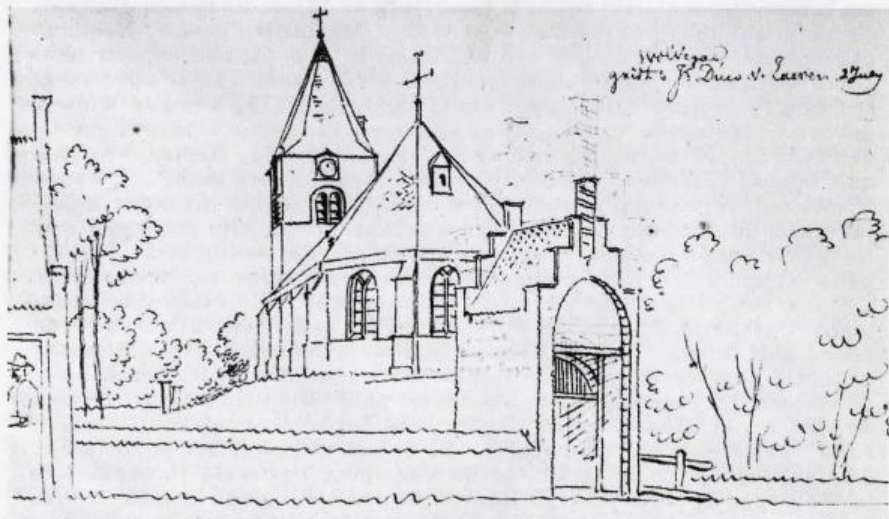
De genealoog W. Tsj. Vleer, die ik in 1957 verzocht heb meer gegevens over Heroma Hiddens te verzamelen, heeft het voor mij aannemelijk gemaakt dat de man met de vreemde naam ook wel als 'Heero Heerens' te boek heeft gestaan. Op 21 januari 1724 koopt Heroma dus als 'Heero Heerens' - dan nog in Wolvega, het is ruim vier maanden voor zijn huwelijk - samen met een ander een 'sathe land met huis, schuire, bomen en plantagien'. Kort na zijn huwelijk moet hij zich in Oldemarkt hebben gevestigd. Vandaaruit treedt hij eerst op als koper van een huis en schuur met plaats in de 'ghebuerte' van Wolvega (21 dec. 1724) en vervolgens, samen met een ander, van de ondergrond van enige percelen land in de Scheene (19 jan. 1725), beide malen als 'Heero Heerens'. Het laatstgenoemde bezit blijkt in 1728 gezamenlijk te behoren aan 'Heero Heeres' en Mr. Johannes Cleijenburg, chirurgijn te Wolvega. Die Mr. Johannes was de oom van Lutgertje, de vrouw van Heroma Hiddens. Voor 2 november 1727 moet Heroma van Oldemarkt naar de Eese in Steenwijkerwold verhuisd zijn. Daar koopt hij, naar het schijnt, geen onroerend goed meer, maar hij tekent wel, op 29 juni 1729, een schuldbekentenis wegens 96 carolusguldens geleend geld. Hij heet dan weer Heroma Hiddes. Vleer heeft om deze naamswisselingen te verklaren de hypothese opgesteld, dat

de vader van Heroma Hiddes ene Hidde Heeres is geweest en dat het patronymicum Heeres bij de zoon van Hidde al bezig was een familienaam te worden. Deze kon zich dus naar verkiezing 'Heero Hiddes' dan wel 'Heero Heeres' noemen en compleet zou het geweest moeten zijn 'Heero Hiddes Heeres'. Dit lijkt mij, ofschoon die complete vorm niet is overgeleverd, een aannemelijke veronderstelling. De zoon van Heroma Hiddens, de in 1727 geboren Nijklaas ('Klaas Heeroma de eerste'), heet, zoals ik al vermeldde, bij zijn huwelijk in januari 1749 in Noordwolde Nicolaas Heeres, en dit 'Heeres' kan hier al een familienaam zijn, die Nicolaas dan van zijn vader, 'Heero (Hiddes) Heeres', heeft overgenomen. Klaas is deze overgenomen familienaam dan echter niet lang blijven voeren. Bij de doop van zijn (vermoedelijk) derde kind, zijn dochter Lutgjen, op 18 maart 1753, heet hij al, bijzonder fraai, Nicolaus Herema. 20 à 30 jaar later treedt hij, zoals we gezien hebben, steeds op als Heroma, Heeroma of Heerema en nooit meer als Heeres. Wanneer Vleers hypothese van een al in 1724 of nog eerder bestaan hebbende familienaam Heere(n)s juist is, moeten we aannemen dat Klaas, of liever Nicolaus, deze overgeërfdde familienaam welbewust heeft vervangen door de vóórnaam van zijn vader, omdat hij dit een módiere familienaam vond! Hij had dan smaak, en een zeker zelfbewustzijn, deze Klaas.

Onopgelost blijft bij dit alles het probleem hoe Heroma Hiddens (Heerens) een patronymicum als voornaam heeft kunnen krijgen. Want dat zijn 'eigenlijke' voornaam Heroma geweest is, en niet 'Heero', zoals de koopaktes van 1724 en '25 ons willen doen geloven, staat voor mij vast. Dat 'Heero' is maar een tijdelijk gebruikte 'verkorting' geweest in de eerste jaren van zijn huwelijk. Misschien vond vrouw Lutgertje 'Heroma' wel een gekke naam en noemde zij haar man daarom liever 'Heero'. En bij zijn huwelijk, en bij de doop van zijn kinderen draagt Lutgertjes man echter zijn 'eigenlijke' naam, Herema of Herema. Herema is ook als vóórnaam in mijn familie in gebruik gebleven toen de familienaam Heeroma allang vast was geworden, zeker nog twee generaties lang. Op 10 december 1791 werd te Wolvega geboren, als zesde van de zeven kinderen van het echtpaar Anne Clases (Klases, Klazen, Klaaszen) Herema (Heerema, Heroma) en Johanna Clasen (Klaaszen, Klazes) Kopfer (Kopver), een zoon ... Herema! Die is ook volwassen geworden, want in 1821 leefde hij nog: in dat jaar nam de dominee van Wolvega als lidmaat van zijn gemeente aan Heerema Annes Heerema (in deze spelling). De oudste zoon Klaas, geb. 30 juni 1777, was genoemd naar de grootvader van vaderskant ('Klaas Heeroma de eerste'), de oudste dochter Catrijna, naar Kaatjen of Catharina Annes, de vrouw van 'Klaas de eerste'. De tweede zoon, geb. 6 okt. 1782, was mijn betovergrootvader Klaas Hansen, genoemd naar de grootvader van moederskant, Claas Hansen Copfer, de tweede dochter was Anna, genoemd naar Anna Hendriks Terweel, de vrouw van Claas Hansen Copfer. De derde zoon, geb. 10 dec. 1786, was Hendrik, waarschijnlijk, buiten alle vernoemingsregels om, genoemd naar de oudste broer van Anna Terweel, Hendrik, geb. te Wolvega, 27 maart 1719. Daarna kwamen dan nog Herema in 1791 en Lutgertje in 1796. De laatste was stellig genoemd naar tante Lutgjen, de enige zuster van vader Anne. Maar naar wie was Herema genoemd? We móeten wel concluderen dat vader Anne ook een oudere broer Herema heeft gehad, die dan de oudste zoon was van 'Klaas Heeroma de eerste' en genoemd naar grootvader van vaderskant,

Heroma Hiddens! Als Niclaas Heeres was deze 'Klaas de eerste' in januari 1749 getrouwd, en zijn oudste zoon Herema, wiens doop ik niet heb kunnen vinden, zal nog wel in hetzelfde jaar geboren zijn. De doop van zijn tweede zoon Anne, genoemd naar de vader van moeder Kaatjen Annes, is ook onvindbaar, maar Anne Klazen Heeroma (in deze spelling) is op 15 mei 1823, oud drie en zeventig jaren, te Wolvega overleden en moet dus in de laatste maanden van 1749 of de eerste van 1750 geboren zijn. Niets pleit tegen de hypothese van een in 1749 geboren Herema Herema (of Heeres), kleinzoon en naamgenoot van Heroma Hiddens (Heeres), integendeel alles pleit ervoor. Hij is de naamkundige schakel tussen de Heroma Hiddens die in 1724 trouwde en de Herema Herema (Heroma, Heerema) die in 1791 geboren werd, alles in Wolvega.

Ik leg het probleem van de vóórnaam Heroma, die van oorsprong een familienaam lijkt en het tenslotte, dank zij de goede smaak van mijn slechte voorvader 'Klaas de eerste', ook gewórd is, graag aan de professionele genealogen, de kenners bij uitstek van de diachronische anthroponymie, voor. Ofschoon ik in dit eerste nummer van uw nieuwe jaargang, lezers van 'Gruoninga', als gastheer-directeur en gastheer-uitgever een welkomstwoord tot u heb mogen richten, ben en blijf ik tenslotte maar een gast in uw midden. Aanvaard mij zoals ik ben, 'met naam en toenaam', aanvaard ook deze naamkundige bijdrage, of liever dit naamkundige curiosum, als een welgemeend gastgeschenk.

Kerk te Wolvega, tekening van C. Pronk, 1732.

STAMBOOM DER FAMILIES ONNES EN BOELEMA

aangevulde en uitgebreide uitgave (deel 2)

door Ir. Th.P.E. de Klerck

In Gruoninga 1962, p. 51, 72, 86 en 1963, p. 10, 34 en 69 werd het eerste deel van de uitgebreide uitgave gepubliceerd. Aangezien Gruoninga van 1962 en 1963 slechts in het bezit van enkelen is, herhaal ik eerst een gedeelte van het voorwoord bij dat artikel.

In juli 1909 verscheen van de hand van Hindrik (Jans) Onnes, burgemeester van de gemeente Beerta van 1863-1916, een dubbele parenteel met bovenvermelde titel. In 1910 verscheen hierop een lijst van errata en aanvullingen; in 1914 kwam een tweede aanvullingslijst. Het oorspronkelijke boek bevatte 535 gezinnen, waarvan de meeste afstammen van Onno Bartelds en Elisabeth Geerts. De andere waren afstammelingen van Boele Fokkes en Geessien Luitjens. Bovendien vindt men er enige gegevens in over de familie Roggenkamp (folio 54a, in de oorspronkelijke stamboom), die eigenlijk buiten het kader van deze twee parentelen vallen. De nakomelingen van Onno Bartelds en Elisabeth Geerts voeren voor een deel later de familienaam Onnes; die van Boele Fokkes en Geessien Luitjens hebben voor een deel de familienaam Boelema aangenomen. De schrijver H. Onnes was getrouwd met Dievertje Boelema, hetgeen het ontstaan van deze dubbele parenteel verklaart.

Sinds 1956 hebben leden van de afdeling Winschoten van de N.G. V. het boek aangevuld en waar nodig gecorrigeerd. Hiermede werd gehandeld volgens de wens van H.J. Onnes, die zijn voorwoord sloot met: "Dat het naslaan daarvan u menig genoegelijk uur mag verschaffen en enkele leden zich gedrongen mogen gevoelen den stamboom voor zijne familie te vervolgen, is de hartewens van den samensteller."

In het oorspronkelijke boek stonden als stamouders van de familie Onnes op het titelblad vermeld: Onno Bartelds en Elisabeth Geerts. Thans hebben wij nog drie generaties terug gevonden. U zult, beginnende met Bartolt Hindriks, omstreeks 1585 geboren, eerst een stamreeks vinden langs de mannelijke lijn van de familie Onnes. Na de vierde generatie worden alle kinderen opgenomen en worden de gegevens van hen vermeld. Het is ondoenlijk om een volledige parenteel van de familie Onnes te publiceren. Zelfs in de t.o.v. 1909 gewijzigde vorm, zou een boek van honderden pagina's daarvoor nodig zijn. In deel 1 van de uitbreiding werden alle nakomelingen van Cornelius Jans Onnes (gen. VIII 5.2) vermeld. In dit 2e deel behandelen wij de nakomelingen van Geert Onnes (V 1.3).

Worden de kinderen in dit artikel niet vervolgd, dan staat er bijv. kinderen Sebes (gen. VI 4⁺); worden de kinderen wel vermeld, dan staat er bijv. kinderen Engels, zie gen. VIII 15.

Uiteraard zijn de gegevens zoveel mogelijk verkregen uit en gecontroleerd in de doop-, trouw- en begraafboeken vóór 1812 en de geboorte-, huwelijks- en overlijdensboeken van de burgerlijke stand t/m 1892, bewaard in het rijksarchief te Groningen.

Bij het samenstellen van het boek "Boerderijen en hun bewoners",

uitgegeven door de afdeling Beerta van de Groninger Maatschappij van Landbouw, verschenen in november 1968, konden wij van deze parenteel gebruik maken, aangezien een groot deel van de landbouwers in dat gebied erin voorkomen. Ik zal daarom uiteraard veel naar dat boek verwijzen. Daarbij gebruik ik de afkorting B.B.B.; B.B.B. 17 betekent boerderij nr. 17, B.B.B. 101 betekent pagina 101. Met behulp van de kaart achterin B.B.B. kunt u vaststellen waar de boerderij, waarop ze woonden of waarvan ze eigenaar waren, gelegen is.

A. Stamreeks van de Familie Onnes
in de mannelijke lijn.

- I. Bartolt Hindriks, geb. ca. 1585. Volgens de verzegeling in Beerta d.d. 8-12-1638 had hij twee broers: Roelf en Sijbo Hindriks, beide op die datum nog in leven, terwijl Bartolt Hindriks en zijn vrouw hoogstwaarschijnlijk toen al overleden waren.
- II. Jan Bartelds en Engel Udes.
Zij trouwden in Beerta 8-12-1638 (huwelijkscontract). Engel Udes was een dochter van Udo Bontkes en Wendel Fockes (of Udens), de stamouders van een familie Udema. Engel Udes hertrouwt met Menno Heeres, die volgens een verzegeling in Beerta d.d. 2-6-1667 toen al overleden was. Zij ondertekent dan met Engel Mennes.
- III. Bartolt Jans en Asse Onnes.
Bartolt Jans was brouwer en landbouwer op boerderij nr. 23 te Beerta, zie B.B.B. p.62. Hij is vóór maart 1667 gehuwd, zie de verzegeling te Beerta van 17-3-1667, waarop hun handtekeningen voorkomen. Bartolt geb. ca. 1640, overleden vóór 20-6-1681, zie verzegeling Groningen van die datum. Hij had een broer Hindrik Jans, ook brouwer, die 20-1-1670 te Beerta (h.c.) trouwde met Grietje Wigbolts. Zijn zuster Aefke (of Asse) Jans was gehuwd met Jurjen Hayes. Asse Onnes was een dochter van Onno Geerts en Fosse Onnes. Zij hertrouwde Beerta 8-5-1686 (h.c.) met Egbert Swijckens, zie B.B.B. p.87. Asse Onnes had een broer Stije Onnes en een zuster Hayke Onnes, die in Beerta trouwde op 6-3-1663 (h.c.) met Jan Claesens.
De familienaam Onnes is afkomstig van de vader van Asse, Onno Geerts, dus van de vrouwelijke kant van de familie.
- IV. Onno Bartelds en Elisabeth Geerts.
Volgens familie-aantekeningen is Onno geboren in Beerta in 1668 en aldaar overleden 8-5-1722, oud 54 jaar. Hij was landbouwer, zie B.B.B.23. Boerderij nr.68 kan als de stamboerderij van de familie Onnes te Nieuw Beerta worden be-

Bartolt Jans
Asse Onnes

schouwd. Hij trouwde te Beerta 1-5-1698 (trouwboek), h.c. Beerta 14-4-1698 met Elisabeth Geerts, gedoopt te Beerta 15-8-1675 en volgens familie-aantekeningen aldaar overleden 28-1-1729, oud 52 jaar. Zij was een dochter van Geert Haickens en Tjaecke Hommes en weduwe van Willem Jans met wie zij te Beerta trouwde op 24-11-1695 (tr.b.), h.c. 1-11-1695. Onno Bartelds had drie zusters:

- a. Haike Bartelds, geh. Beerta 29-7-1698 (h.c.) met Boelo Reens;
- b. Foske Bartelds, geh. Beerta 6-4-1702 (h.c.) met Hero Jans;
- c. Hille Bartelds, geh. Beerta 11-12-1691 (h.c.) met Rigte Udes (of Tiddens).

Uit het huwelijk van Onno Bartelds en Elisabeth Geerts werden 10 kinderen Onnes geboren, zie gen. VI (folio 1a). Hiermede begint de

B. Parenteel van de Familie Onnes.

V 1. Kinderen van Onno Bartelds en Elisabeth Geerts (IV).

1. Bartold Onnes (folio 1b), ged. Beerta 12-2-1699, overl. in 1733, bierbrouwer en landbouwer te Nieuw Beerta, zie B.B.B.68, op de stamboerderij van de familie Onnes, geh. Beerta 26-2-1723 (tr.b.) h.c. 27-1-1723 met Grietje Melles, van Winschoter Zuiderveen, overl. Nieuw Beerta 8-1-1730, dr. v. Melle Jurjens, die hertrouwd is met Frouwe Harms. Bartold hertrouwt te Nieuw Beerta 1-2-1733 (h.c.) met Swaantje Harms, van Winschoten. Uit het eerste huwelijk 4, uit het tweede 1 kind Bartelds (gen. VI 1+).
2. Jan Onnes, (folio 2a), ged. Beerta 16-11-1700, overl. in 1739, landbouwer te Beerta, geh. Beerta 26-6-1729 (tr.b.), h.c. Noordbroek 1-4-1729 met Ikjen Harms, ged. Noordbroek 15-8-1706, dr. v. Harmen Frericks (Hamster) en Martjen Jans. Zij hertrouwt Beerta 11-2-1746 (h.c.) met Menne Eppes. Uit het huwelijk van Jan Onnes 6 kinderen Jans (gen. VI 2+).
3. Geert Onnes (folio 2b), ged. Beerta 23-5-1704, overl. na 1761, landbouwer te Beerta, diaken aldaar, zie verzegeling Winschoten 8-2-1736, geh. Beerta 17-3-1730 (tr.b.), h.c. 16-3-1730 met Wija Renken, ged. Beerta 22-4-1713, overl. na 1774, dr. v. Renko Andries en Martien Jans. Zie B.B.B. 23 (p.62). Van dit echtpaar wordt de parenteel in dit artikel uitgewerkt. Uit dit huwelijk 10 kinderen Geerts, zie gen. VI 3.
4. Wijbrant Onnes (komt in het oorspronkelijke boek niet voor), doop niet gevonden, overl. ca 1740, boedelscheiding Scheemda 3-8-1741, geh. Scheemda 27-4-1735 (h.c.) met Brechtien Hindriks, dr. v. Hindrik Jans en Albertje Roelfs; zie verzegelingen Beerta 16-3-1730,

25-5-1740 en Nieuw Beerta 1-2-1733 en 6-3-1734. Zij hertrouwt Scheemda 21-12-1741 (h.c.) met Fredrik Heijkens, van Nieuw Scheemda.

5. Andrie s Onnes, ged. Beerta 9-1-1707, ongehuwd.
6. Sebo Onnes (folio 3a), ged. Beerta 3-12-1708, overl. vóór 1750, landbouwer te Nieuw Beerta, zie B.B.B. p. 116 en p. 174, geh. Nieuw Beerta 6-3-1734 (h.c.), tr. b. 7-3 met Fenje Luppes, ged. Nieuw Beerta 19-1-1710, dr. v. Luppó Meertens en Reeneke Hindriks. Zij hertrouwt Nieuw Beerta op Hemelvaartsdag 7-5-1750 (tr. b. en h.c.) met Klaas Cornelius, van Beerta, zn. v. Cornelius Phebens en Martje Jacobs. Van Sebo Onnes 7 kinderen Sebes (gen. VI 4+).
7. Asse Onnes (komt in het oorspronkelijke boek niet voor), ged. Beerta 27-4-1700.
8. Steije Onnes, ged. Beerta 25-3-1713, overl. in 1713.
9. Steije Onnes (folio 3b), ged. Beerta 2-12-1714, landbouwer te Beerta, geh. aldaar 29-5 (tr. b.), 25-5-1740 (h.c.) met Martien Bronts, van Beerta. Jan Bronts, Claas Hilkes Bronts en Harmen Bronts geh. met Anna Hesse, zijn haar broers. Uit dit huwelijk 5 kinderen Steijes (gen. VI 5+).
10. Hindrik Onnes (folio 4a), ged. Nieuw Beerta 19-12-1717, begraven aldaar 28-4-1778, landbouwer te Nieuw Beerta, zie B.B.B. 57 (p. 146), geh. Beerta 1-8-1745 (tr. b.), h.c. 31-7 met Teelke Jans, van Beerta, dr. v. Jan Harms (Hollander), die hertrouwt met Eefke Liewes, van Hamdijk. Uit dit huwelijk 7 kinderen Hindriks (gen. VI 6+; deze kunt u vinden in het deel 1 van de uitbreidingen, Gruonin-ga 1962/1963).

VI 3. Kinderen van Geerts Onnes en Wija Renken (V 1.3).

1. Elisabeth Geerts, ged. Beerta 3-6-1731, overl. 1731.
2. Elisabeth Geerts (folio 5b), geb. Beerta 26-10/9-11-1733, geh. Beerta 9-8-1761 (tr. b.), h.c. 2-8-1761 met Jan Wirtjes, ged. Finsterwolde 20-10-1737, landbouwer aldaar, zn. v. Jan Jurjens Meijer en Lupke Wirtjes, zie B.B.B. p. 366. Uit dit huwelijk 4 kinderen, zie gen. VII 4 (in uitbreiding deel 1 werden reeds de generaties VII 1 t/m 3 vermeld, daarom gaan we hier verder met 4).
3. Martje Geerts (staat niet in het oorspronkelijke boek), ged. Beerta 14-11-1734.

4. Asse Geerts, ged. Beerta 3-11-1737, overl. in 1738.
5. Rientje Geerts (folio 6a), ged. Beerta 20-12-1739, overl. Beerta 19-6-1820 als Rientjen Geerts Onnes, 80 jaar, nalatende 4 kinderen en ook vaste goederen, geh. Westerlee 3-9-1767 (h.c.) met Kornellis Jacobs, vaak vermeld als Cornelius, ged. Westerlee 26-4-1743, eerst landbouwer te Westerlee, daarna te Beerta, zie B.B.B. 23, waar hij waarschijnlijk vóór 1806 overleden is, zn. v. Jacob Cornelis en Wija Klaassens. Uit dit huwelijk 5 kinderen Onnes, zie gen. VII 5.
6. Foske Geerts (folio 6b), ged. Beerta 23-3-1742, geh. Finsterwolde 15-10-1772 (h.c.) met Addo Harms (Stuur), zn. v. Harm Jans en Barbara Stuur. Zij hertrouwt Finsterwolde 5-6-1775 (h.c.) met Jan Edes, landbouwer aldaar, zie B.B.B. p. 307, zn. v. Edo Edes, die hertrouwt met Hiskias Velthuis, en Teupke Jans. Uit het eerste huwelijk 1 en uit het tweede huwelijk 3 kinderen Onnes, zie gen. VII 6.
7. Onno Geerts, ged. Beerta 24-7-1746.
8. Martien Geerts (folio 7a), ged. Beerta 14-7-1748, geh. Winschoten 15-10-1773 (tr. b.), h.c. Beerta idem met Egbert Engels (wedenaar van Bronje Steijes, zie h.c. Winschoten 4-5-1769), ged. Blijham 1736, overl. Beerta 5-7-1807, landbouwer te Beerta, zie B.B.B. p. 47, zn. v. Engel Geerts en Aaltje Remkes Wijbeling. Uit dit huwelijk 4 kinderen Engels, zie gen. VII 7.
9. Renko Geerts, ged. Beerta 17-10-1751.
10. Asse Geerts, ged. Beerta 9-9-1753.
Kinderen van Jan Wirtjes en Elisabeth Geerts (VI 3.2).
  1. Jan Jans Wirtjes (folio 12a), ged. Finsterwolde 26-9-1762, overl. aldaar 25-1-1817, landbouwer te Finsterwolde, zie B.B.B. p. 366, geh. aldaar 29-6-1781 (h.c.) met Frouke Karsiens, ged. Nieuw Beerta 13-9-1761, overl. Finsterwolde 20-2-1846, dr. v. Karsijn Tammes en Frouke Ottes, zie voor deze ouders B.B.B. 71. Uit dit huwelijk 12 kinderen Wirtjes, zie gen. VIII 8 (in uitbreiding deel 1 werden reeds de generaties VIII 1 t/m 7 vermeld, daarom gaan we hier door met 8).
  2. Geert Jans, ged. Finsterwolde 26-12-1763, overl. feb. 1764.
  3. Geert Jans, ged. Finsterwolde 21-12-1764.
  4. Onno Jans, ged. Finsterwolde 7-12-1766, overl. dec. 1766.

VII 5. Kinderen van Kornellis Jacobs en Rientje Geerts (VI 3.5).

1. Wija Kornellis Onnes (folio 12b), geb./ged. Westerlee 5/12-2-1769, overl. Beerta 13-3-1832, geh. Beerta 28-4-1793 (tr.b.), h.c. 16-5 met Hooijte Lubbes Mulder, geb./ged. Nieuwe Schans 2/6-2-1746, overl. Beerta 4-3-1826, korenmolenaar te Nieuwe Schans, zn. v. Lubbe Jans (Mulder), "van de Lang-Ackerschans" en Lipke Hooijtes, "van 't Hogesandt" (zie ook "Het geslacht Meursing" door mr. A.H. Stikker op p. 14 en 15).
Uit dit huwelijk 5 kinderen Mulder, zie gen. VIII 9.
2. Martjen Kornellis, geb./ged. Westerlee 10/15-6-1770.
3. Jakob Kornellis Onnes (folio 13a), geb./ged. Westerlee 29-4/3-5-1772, overl. Beerta 31-3-1844, landbouwer te Beertsterhoogen, zie B.B.B.38, geh. I Beerta 25-11-1798 (tr.b.), h.c. 20-12 met Grietje Egges Hommes, ged. Finsterwolde 23-5 1773, overl. Beerta 29-3-1806, dr. v. Eggo Jans Hommes en Anneke Harms (de Groot); voor deze ouders zie B.B.B.129; geh. II Beerta 1-5-1808 (tr.b.), h.c. 26-5 met Jantje Jans (Wigbolds), ged. Garmerwolde 22-2-1784, overl. Beerta 17-1-1856, dr. v. Jan Fokkes en Eefke Okkes Joling (zie ook "Genealogie van het geslacht Wigboldus" op p.56).
Uit het eerste huwelijk 3, uit het tweede huwelijk 3 kinderen, zie gen. VIII 10.
4. Elisabeth Kornellis Onnes (folio 13b), geb./ged. Westerlee 14/18-3-1774, overl. na 1811, geh. Oostwold 26-4-1801 (tr.b.), h.c. 28-5-1801 en tr.b. Beerta 26-4-1801 met Rotger Aeijlkes, geb./ged. Nieuwolda 20/22-12-1765, landbouwer te Oostwold, zn. v. Aeilko Klasens en Bouwe Jans. (Rotger was eerder geh. Oostwold 29-12-1789 (h.c.) met Geeske Wietes).
Uit zijn tweede huwelijk 4 kinderen, zie gen. VIII 11.
5. Heike Kornellis Onnes (folio 14a), ged. Beerta 25-11-1781, overl. Beerta 7-10-1842, geh. Beerta 31-8-1800 (tr.b.), h.c. 19-9 met Steffen Jans Brouwer, landbouwer te Beerta, zie B.B.B.23, ged. Beerta 1-1-1775, overl. aldaar 2-3-1862, zn. v. Jan Steffens (die hertrouwt met Teupke Wessels) en Grietje Harms.
Uit dit huwelijk 7 kinderen Brouwer, zie gen. VIII 12.

VII 6. Kind van Foske Geerts en 1° Addo Harms (Stuur) (VI 3.6).

1. Addo Harms Stuur, geb./ged. Finsterwolde 11/22-8-1773.

Kinderen van Foske Geerts en 2° Jan Edes.

2. Teupke, geb. Finsterwolde 10-11-1776.

3. Geert Jans Onnes (folio 14b), geb./ged. Finsterwolde 8/12-11-1780, overl. aldaar 19-5-1819 (in het Graf-schriftenboek van Feith e.a. staat op p.90 onjuist 10-5-1810), landbouwer en schout te Finsterwolde, zie B.B.B. 123, geh. Finsterwolde 12-5-1807 (h.c. en tr.b.) met Elsie Reints (Brederode), ged. Nieuw Beerta 31-3-1790, overl. Finsterwolde 23-12-1823, dr. v. Reint Nannes, landbouwer te Drieborg, zie B.B.B. 76 en Epke Jurjens (Renken), die hertrouwd met Geert Alberts (h.c. Nieuw Beerta 1-6-1796). Uit dit huwelijk geen kinderen. Zij hertrouwt Winschoten 19-3-1822 met Harm Hindriks Heikens, geb./ged. aldaar 7/16-3-1798, overl. Finsterwolde 22-4-1847, landbouwer te Finsterwolde, zie B.B.B. 123, zn. v. Hindrik Heikens en Jantien Harms (Edens), zie B.B.B.97.
Heikens hertrouwd 20-4-1825 te Oude Pekela met Hindriktje Berends Kolk, geb. Oude Pekela 23-7-1787, na hem overl., dr. v. Berend Geerts en Engeltje Pieters. Uit zijn tweede huwelijk: Hinderika Harmanna Heikens, geb. Finsterwolde 27-10-1829, die boerderij 123 van haar ouders erfde, zie verder B.B.B. p.309.

4. Jan Edes, geb./ged. Finsterwolde 13/22-2-1784.

7. Kinderen van Martien Geerts en Egbert Engels (VI 3.8).

1. Aaltjen Egberts (Engels) (folio 15a), ged. Beerta 28-1-1776, begraven Winschoten 5-5-1804, geh. Winschoten 25-3-1796 (h.c. en tr.b.) met Engel Harms (Mellema), ged. Winschoten 22-6-1759, overl. aldaar 25-3-1824, landbouwer te Winschoter Zuiderveen, zn. v. Harm Melles en Fennegien Engels (zie hun h.c. Winschoten 25-10-1754). Hij hertrouwt Winschoten 23-12-1806 (h.c.) met Engeltje Nannes (Nanninga), ged. Winschoten 3-9-1784, overl. aldaar 22-9-1857, dr. v. Nanno Jacobs en Lupke Geerts.
Uit zijn beide huwelijken 10 kinderen Mellema, zie gen. VIII 13.
2. Weia Egberts Engels, ged. Beerta 14-12-1777, begraven Nieuw Scheemda 23-7-1804, geh. aldaar 28-10 (h.c.) met Nantko Egberts Waalkens (zie "Het geslacht Waalkens" door J.H.E.Cock en H.La Gro bij Ve), ged. Nieuw Beerta 17-2-1774, landbouwer te Nieuw Scheemda, weduwnaar van Aaffijn Reints Beckeringh, zn. v. Egbert Waalkens en Jantje Tjapkes Fockens. Voor deze ouders zie B.B.B. 64.
Uit haar huwelijk één kind, zeer jong overl., zie Waalkens VI 6c.
3. Geert Egberts Engels (folio 15b), ged. Beerta 21-4-1783, overl. Beerta 18-7-1851, landbouwer te Beerta, zie B.B.B.13, geh. Beerta 22-7-1813 met Anje Poppes Poppens, geb./ged. Beerta 19/24-5-1789, overl. aldaar

6-7-1858, dr. v. Poppo Freerks Poppens en Jantjen Onnes (Struif); zie voor deze ouders B.B.B. p.125.
Uit dit huwelijk 6 kinderen Poppens, zie gen. VIII 14.

4. Engel Egberts Engels (folio 16a), ged. Beerta 25-12-1788, overl. Noordbroek 27-9-1825, landbouwer te Noordbroek, geh. Westerlee 12-7-1813 met Aaffien Jans Brongers, geb./ged. Westerlee 9/13-9-1789, overl. Noordbroek 29-3-1861, dr. v. Jans Brongers en Grietje Alberts.
Uit dit huwelijk 3 kinderen Engels, zie gen. VIII 15.

VIII 8. Kinderen van Jan Jans Wirtjes en Frouke Karsiens (VII 4.1).

1. Elizabeth Jans, geb./ged. Finsterwolde 5/11-8-1782, overl. 1782.
2. Jan Jans, geb./ged. Finsterwolde 17/31-10-1784, overl. 1786.
3. Vrouwke Jans, geb./ged. Finsterwolde 11/14-5-1786, overl. 1786.
4. Jan Jans, geb./ged. Finsterwolde 1/7-12-1788.
5. Karsjen Tammes Wirtjes, geb./ged. Finsterwolde 14/20-12-1789, landbouwer op boerderij 154 van B.B. B. te Finsterwolde, geh. aldaar 29-6-1809 (h.c.) met Frouke Aaldriks Ebbens, geb. Bunderneuland, dr. v. Aaldrik Ebbens en Anna Fekkes (die hertrouwt met Fekko Botjes).
6. Elizabeth Jans, geb./ged. Finsterwolde 13/19-12-1790, overl. 1791.
7. Geert Jans, geb./ged. Finsterwolde 6/13-11-1791.

(wordt vervolgd)

o o o

Van mevrouw E. Smidt-Oberdieck te Leer vernamen wij:

Uit het ev.luth. kerkboek te Pogum:
"1756 den 22. Juli ist des Otto Andres Temming, Uhrmacher aus Bellingwolde in der Prov. Groningen, seine Ehefrau Antje Janssen von einem jungen Sohn glücklich in Kritzum entbunden, welcher den 13. August auf bittliches Ersuchen der Eltern alhier zu Pogum von mir in der Pastoreij ist getauft, und in der Taufe Andreas genannt worden".

HET GESLACHT ONNEKES 1730-1890.

door P.J.C. Elema

- I. Harm Onnekes (in 1737 chercher te Termunten) en Anna Claesen. Chercher of "sarries" was de belastingsambtenaar, aangesteld door de Provinciale Staten, die controle uitoefende op de belasting op het malen van broodkoren. Hij woonde dan ook, in de sarrieshut, vlak bij een molen.
Kinderen (volgorde niet geheel zeker):
  1. Geesje Onnekes.
  2. Hindrik (Onnekes), gedoopt Westerlee 29-5-1730.
  3. Klaas Onnekes, ged. Termunten 23-6-1737.
- II.1. Geesje Onnekes.
Zij blijkt in 1769 getrouwd te zijn met Haije Harms.
  2. Hindrik Harms. Belijdenis Nuis 6-4-1757, overl. Nuis in 1769, trouwt Nuis 26-5-1754 Doetje Harms (overl. Nuis 1772).
Kinderen:
    1. Harm, ged. Nuis 20-6-1756.
    2. Anna, ged. Nuis 24-7-1757.
Zij is mogelijk dezelfde als Anna Hindriks die Nuis 4-5-1794 Theunis Jans trouwt.
    3. Reintje, geb. Nuis 9-9-1759, ged. Niebert
    4. Harms, ged. Nuis juni 1762.
  3. Klaas Onnekes. Koopman en commissionair van het Winschoter Veer. 6-9-1770 ontvangt hij het "Cleyne Borgherrecht" van Groningen, als zijnde "geboortig van Termunten, dog hier 15 jaaren hebbende gewoon". Hij woont: 1770 Oude Kijk in 't Jatstraat, 1772-1777 Oude Boteringestraat, 1782 Steentilstraat.
Ondertrouw 14-10-1769, huwelijkscontract zelfde datum, huwelijk Groningen 16-11-1769 met Geesjen Luitjes Collard, die in Groningen gedoopt is 25-2-1739 en aldaar overleden 3-6-1820, dochter van Luitje Harms Collard, koopman en ol-derman, en Catharina Jans van Linssen.
Kinderen:
    5. Luitjen, ged. Gron. N.K. 7-10-1770.
    6. Harmannus, ged. N.K. 24-5-1772.
    7. Catharina, ged. N.K. 1-1-1775.
    8. Hindrik, ged. N.K. 13-11-1777.
    9. Johannes, ged. Martinikerk 31-12-1782 (volgens het doopboek "Onnes").
- III.4. Harm Hindriks Onnekes, landbouwer/tuinier, overl. Nuis 4-1-1833. Trouwt Marum 28-6-1812 Aleida Lutgers, (weduwe van Gerrit Pieters), geb. Peize 1772 en dochter van Gerrit Lutgers en Lammigjen Hendriks.
5. Luitjen Onnekes, wolkammer, en bovendien sergeant-majoor der gewapende Burgermacht in Groningen, overl. Groningen 10-2-1812. Ondertr. Gron. 14-4-1798, trouwt Groningen 29-4-1798 Leena Mennes (weduwe van Harmannus Mesenbroek), voor wie als stiefvader optreedt Menne Mennes.

(retourneeren, en bevolveeren), maar de overige goe-
 dedens, aanwinst, en huis-geleden, tusschen de weder-
 zijde naaste geleytigde Erfgenamen van Vaders,
 en Moeders zijde, in twee gelyke portien worden
 verdeelt. Ten Leiden, word aan de toekomstige
 Ehelieden, om een mindeert de voorige stipulation, de
 megt, en faculteit gelaten, om by testamenten elkan-
 desen mit den aanwinst, kande Echte voorval-
 lende te mogen beneficeeren, en begiftigen onder
 meer. Veringslieden hier over zijn geweest aan
 Dauids gons zijde de P. Haije Harms, als ge-
 volmagtigde van Anna Klasen, weduw wylen
 Harms Onnekes, als Moeder; Deelve als gevol-
 magtigde van Doetje Harms wed. wylen Hendrik
 Onnekes, als aange trouwde Zuster, en legitima
 luitje liberorum, beide kragt procuratien in daten
 den 11 en 13 dezer; by ons gesien, en gelezen; Nog
 derelve Haije Harms, mede occuperende voor Lynne
 Eherouwe, Geesjen Onnekes, als aange trouwde Moeder,
 en volle Zuster. En aan Dauids zijde, De P.
 Luitjen Harms, en Catharina Jans, als Vader en
 Moeder, Niesjen Luitjes, Jantjen Luitjes en Jacoba
 Luitjes, als volle Zusters, en Johannes Luitjes
 als volle Broeder.

Aldit voor mij becedet.
 Gron: den 14 Oct. 1769.
 A. J. Ter Borg.

Gedeelte huw. contr. 1769 van Klaas Onnekes en Geesjen
 Recht. Arch. III y, Gemeentearchief Groningen

Woonachtig: Steentilstraat.

Kinderen:

1. Geezina, ged. Martinikerk 16-2-1800.
2. Gezina, ged. A-kerk 3-1-1802.
6. Harmannus Onnekes, wolkammer, overl. Grijskerk 14-12-1844. Trouwt Grijskerk 18-11-1804 (huwelijkscontract 23-4-1806) Grietje Hindriks van Nuis, die op 68-jarige leeftijd overl. als Grietje Hindriks Onnekes, Grijskerk 24-3-1835.
Kind:
3. Klaas, ged. Grijskerk 10-6-1806, overl. in Groningen (Sledemenerstraat) 8-11-1825.
7. Catharina Onnekes, overl. Groningen (Sledemenerstraat) 10-11-1843.
Trouwt 1. Groningen 22-8-1802 Marten Zacharias Heydanius, sergeant in 't vierde bataillon Jagers van Stiens (begraven 28-5-1808, Gron.)
Hieruit: Geesina, ged. Gron. 28-9-1803
Martha, ged. Gron. (postuum) 23-12-1808.
Trouwt 2. Groningen 4-7-1813 Bernardus Panhuis, blikslager, ged. Groningen 27-6-1773, zoon van David Panhuis (scheepstimmermansknecht) en Grietje Houtuin.
8. Hendrik Onnekes, in 1811 boekhouder aan de Papiermolen en wonende aldaar, in 1813 koopman aan de Noorderhaven, 1816 boekhouder in de Brugstraat, in 1819 geëmployeerde bij de controleur te Winschoten, in 1821 commies te Sappemeer, daarna geagregeerde ten kantore van de Rijksontvanger te Delfzijl, gemeentesecretaris, overl. Delfzijl 15-11-1851.
Trouwt Groningen 19-6-1808 Grietje Isebrands Stuurwold van Scheemda.
Kinderen:
4. Claas Hendrik, ged. Groningen 23-8-1809.
5. Ijsbrand, ged. Groningen 30-9-1811, overl. Groningen 12-2-1814
6. Luitje Harmannus, geb. Groningen 22-11-1813
7. Agatha Gezina, geb. Groningen 16-5-1816.
8. Ijsbrand, geb. Winschoten 16-1-1819
9. Anjelina Catharina, geb. Sappemeer 21-6-1821, naaister overleden Delzijl 27-4-1870.
9. Johannes Onnekes, koopman, overl. Groningen 6-12-1821 aan de cholera Woonachtig: 1811 Steentilstraat, 1818 Nieuwe Kijk in 't Jatstraat Ondertrouwt 17-3-1810, trouwt Groningen 29-4-1810 Lucretia Bronneger (zij hertrouwt Hendrik Pleiter), overl. Groningen 14-12-1826, dochter van Willem Bronneger (vleeshouwer) en Lammechien Bitter.
Kinderen:
10. Willem Bronneger, ged. A-kerk 5-6-1811.
11. Klaas, geb. Groningen 29-1-1813.
12. Geesjen, geb. Groningen 3-4-1815, overl. 7-7-1818
13. Lambertus Jan Bitter, geb. Groningen 20-6-1817, overl. 18-8-1817.
14. Doodgeboren zoon, geb. Groningen 7-12-1818
15. Lambertus Jan Bitter, geb. Groningen 20-11-1820, overl. 14-9-1826.

- IV 2. Gezina Onnekes, overl. Groningen Op de Laan 14-8-1868. Trouwt Groningen 7-11-1833 Frans Hollenberg.
4. Claas Hendrik Onnekes, klerk bij de gemeente Delfzijl, overl. Uitwierde 1-4-1847. Trouwt Delfzijl 9-2-1835 Helena Jans Smaal, geb. Delfzijl 30-1-1813, dochter van Jan Aukens Smaal (logementhouder) en Renske van Buuren.
- Kinderen:
1. Renske, geb. Delfzijl 17-4-1835.
  2. Grietje, geb. Delfzijl 30-5-1837, overl. 2-8-1856.
  3. Agatha Gezina, geb. Delfzijl 3-9-1839, overl. 20-11-1858.
  4. Hinderika Jantina, geb. Delfzijl 30-10-1843, overl. 26-5-1852.
6. Luitje Harmannus Onnekes, gemeentesecretaris-ontvanger te Termunten, overl. aldaar 3-9-1869. Trouwt Termunten 4-6-1842 Elizabeth Timmer, geb. Termunterzijl, overl. maart 1869.
- Kinderen:
5. Antina Margrietha, geb. Term. 20-4-1843.
  6. Doodgeb. dochter, geb. Term. 6-1-1845.
  7. Hendrik, geb. Term. 19-12-1847, overl. Termunterzijl 6-11-1871.
  8. Herman Nicolaas, geb. Term. 31-7-1850.
  9. Tabo, geb. Term. 14-10-1852.
7. Agatha Gezina, overl. † 1900, trouwt Jacob Jan Valom, geb. 6-2-1814, overl. 1874.
- Hieruit kinderen.
10. Willem Bronneger Onnekes, hoofd der school te Ulrum, overl. aldaar 18-11-1883. Trouwt Ulrum 11-2-1841 Eilina Alberts Ritzema, geb. 4-4-1816, overl. Ulrum 20-3-1881, dochter van Albert Ritzema en Aaltje Beukema (zie hiervoor Ommelander Geslachten).
- Kinderen:
10. Aaltje, geb. Ulrum 1-1-1842.
  11. Johannes, geb. Ulrum 20-1-1844, overl. aldaar 20-3-1885. Publiceerde nog in het jaar van zijn overlijden: "Zeden, gewoonten en gebruiken in de Provincie Groningen".
  12. Albert Jacob, geb. 28-5-1846.
  13. Lucretia, geb. 18-6-1849.
  14. Klaas, geb. 28-10-1851, (de vader van Eilina Johanna Huizenga-Onnekes, 1883-1956, die grote bekendheid verwierf door haar verzameling Groninger volksverhalen).
11. Klaas Onnekes, in 1842 ondermeester, later commissionair, overl. Groningen 9-3-1882. Woonachtig: 1845 Rijtemakersrijke, 1853 Visscherstraat. Trouwt Groningen 21-7-1842 Trientje Criens, geb. Groningen 25-2-1821, overl. 12-4-1853, dr. van Gerrit Criens (papiermaker) en Fennechien Nieborg.
- Kinderen:
15. Johannes, geb. Groningen 29-4-1843, hoofd eener school in Zeeland.
  16. Fenna Catharina, geb. Groningen 29-6-1845, overl. 2-2-1846.
  17. Fenna Catharina, geb. Groningen 30-12-1846.

18. Lucretia, geb. Groningen 12-10-1849.
19. Willem Bronneger, geb. Groningen 8-4-1853, overl. 1-5-1853.

- V.5. Antina Margrietha Onnekes, in 1880 dienstmeid te Delfzijl. Trouwt Delfzijl 17-9-1880 Tjaart Egges Wiersum, koopman te Appingedam, weduwnaar van Anje Pieters Mulder, geb. Garsthuizen + 1827 als zoon van Egge Tjaarts Wiersum en Anje Krijns Bouman.
10. Aaltje Onnekes, overl. Beerta 30-8-1900. Trouwt Ulrum 23-5-1866 Theodorikus Bouwman, hoofd der school te Beerta, geb. 8-11-1840 Hellum, overl. Amsterdam 1-1-1917. Hieruit kinderen.
12. Albert Jacob Onnekes, N.H. predikant te Winkel, overl. 18-11-1906. Trouwt 1. Groningen 4-9-1871 Jacoba Riegina van Kregten, geb. Groningen 18-11-1850, overl. Winkel 25-11-1885. Trouwt 2. 6-5-1887 Pietje Timmer, geb. Pingjum 18-6-1865, overl. Amsterdam 27-12-1926.
- Kinderen ex 1:
1. Willem Bronneger, geb. 25-5-1872, overl. Mastenbroek 26-10-1876.
  2. Maria Jacoba Alberta, geb. Mastenbroek 25-2-1874.
  3. Willem Bronneger, geb. Mastenbroek 19-1-1877.
  4. Johanna Eilina, geb. Mastenbroek 13-3-1879, overl. Winkel 30-5-1886.
- Kinderen ex 2:
5. Johanna Eilina, geb. Winkel 20-12-1888.
  6. Johannes Jans, geb. Winkel 21-3-1895.
- Voor nakomelingschap: zie Ommelander Geslachten.
13. Lucretia Onnekes, overl. Ulrum 30-3-1933. Trouwt Ulrum 11-9-1873, Hindrik Scholte, hoofd der school te Ulrum, geb. Scheemda 15-2-1848, overl. Ulrum 19-2-1928. Hieruit kinderen.
14. Klaas Onnekes, predikant te Ezinge 1878, Oldeholtspade 1882, Vierhuizen en Zoutkamp 1882 en Godlinze 1887-1897, overl. Groningen 11-12-1932. Trouwt Ezinge 18-10-1880 Dievertje Hinderika Brongers, geb. Eexta 5-1-1862, overl. Groningen 31-3-1940.
- Kinderen:
7. Eilina Johanna, geb. Vierhuizen 19-3-1883.
  8. Wietske Wilhelmina, geb. Vierhuizen 21-9-1889.
17. Fenna Catharina Onnekes. Trouwt Groningen 30-12-1874 Barteld Lambertus Henderikus Zuidhoff.

o o o

door G. A. Brongers

Enige tijd geleden kreeg ik van een kennis een op perkament geschreven acte ter inzage, waarvan de inhoud naar mijn gevoelen zowel voor de Groninger genealoog als voor de historicus van betekenis kan zijn.

De inhoud spreekt voor zich zelf en behoeft geen toelichting, daar deze uitzonderlijk duidelijk is gesteld. Het betreft een acte van 1648, waarin gegevens worden verstrekt teruggaande tot 1607. Ik laat de inhoud per acte-regel volgen, waartoe in het afschrift telkens een regel is overgeslagen.

"Hillebrant Gruijs t Wirdum, tot Loppersum Wirdum ten Buir, Garmerwolde, Tesinge Jonr en hoevelinck mede Raedt en ordinaris Hooftman inde hooge Justitie Camer van Stadt Groningen en Ommelanden, oudste Schepper der drie Delft Zijlen betuige met desen openen versgelden vidimus brief,

dat d'E E Jonr Uldirick van Ewsum op Tamminga huizen mij heeft getoont seekere uitspraeke van de Oldesumer wegh van mij mede als Commissaris nevens H van Heeck getieckent versoekende de selve op pam=

pij geschreven onder 't segel gebracht te hebben luidende van woorde tot woorde als volgt. In questien tusschen Haijo Aijkis en Gerrit Harmens ofte de Cluft genooten van Oldersumer cluft voor den selven

inter venierende raeckende d'Oldesumer wegh streckende van de Poster Heere wech nae Betteweer sustineerende Haijo Aijkis dat de voorscr wegh op het breedste en voor het meerendiel uijt sijne ofte der

Provincie Landt daer van hij Meijer is, zij gegraven en dat daerom de Voorsaten van Gerrit Harmens den voorscr wech beweidende van allen memorie af des somers hem Haijo Aikens daer voor hebben helpen

melcken daer tho mede bij brengende attestatie van Bawe Sickes die verclaert dat sij met haer zal: Ehman Julle Julles dat huis dat nu Gerrit Harmens bewoont in den Jaere 1607 van eener Ate Frix hebben gekoft

die daer bij de weijdinge van de selve Oldersumer wegh met believen van Haijko Aikens an haer overgegeven en dat sij luiden Haijo Aikens volck, daer voor des Somers hebben geholpen Welcken

item een gerichtelijcke be-edigde getuigenis van Gaijke Hindrickx en Aechte Thomas echteluiden, de bekennen dat sij van Julle Julles gecoft hebben ao 1612 het selve huis den wech in gelijcken gestalt hebben

gebruijckt en daer na oock an meer genoemden Gerrit Harmens overgedragen alletijt met kennis en believen van Haijo Aijkens, en den dienst van te helpen melcken, daer inne oock Gerrit Harmens selve soude hebben ge-

continueert tot den Jare 1645 tho, Wanneer hijr over proces is worden ingestelt daer toe mede in leggende verscheiden attestatien. Ende de Cluft genooten van Oldersumer cluft interveniende voorgewende, dat de wech

een gemeene wegh sij daer an buijten het gebruik niemant eigendoem heeft ten waere de Cluft, die de selve oock altijt bij een keuter, ofte Arme uijt de kluft hebben laten beweiden. Gelijck oock Gerrit Harmens die

selve in dier voegen soude hebben gebruikct en noch gebruikkende sijn, en daeromme oock de wringe voor deselve wegh uijt der Armen penningen is worden gestelt en onderhouden. Waer tegens Haijo Aikens

sijn vorige insisterende repliceerde op het setten van de Wringe, dat deselve wel uijt der Armen geldt waere gesett, doch niet omdat de selve van een Arme ofte keuter wierde beweidet, dan alleen om daer mede uijt te sluijten,

de geene de daer niet ben en hooren en den wegh bij natt saijson dicwijls soo plegen te jagen en bederven, dat de Cluftgenooten en die het gebruik van de Wech toebehoort, haer Hoij en Cooren, niet ofte qualijcken connen

tehuis crijgen. Voorts noch de meergenoemde Cluftgenooten versoekende in vrijdooem te hebben eerst seekere heemstede liggende in de horne van de kruijs wegh bij Oldersumer Wierde in de Oost hoeck van Haijo Aikens

landt daer noch in de cant vant heem steaet een Vledder-bosch en daer na een lange smalle streeck landes ten Oosten, en een stucke landes in forme van een triangel ten westen van voorsr Oldesumer wegh leggende en van de selve afgegra-

ven. Welcke gronden de Armen van Oldersumer cluft toebehooren volgens een papijren Memoriael den 28en Maij ao 1609 bij de samentlijcke Cluft genooten uijt het relais van eenige oude Cluft lieden in de selve gebooren

en woonachtich, opgericht, en van d'E:E: Wigbolt Clant besegelt. Welcke landen een geruimen tijdt bij Haijko Aikens zunt worden gebruikct voor seekere huire bij hem tijdelijcken betaelt en tot profijt van de Armen en onder

hout van de Wringe vooren angetoogen, beheert. Ende Haijo Aikens hijr en tegens niet hebbende dan alleen dat hij uit gebruik als Meijer magh continueeren. Over welcke questien alsoo lange en costelijcke proceduren

te lande sint worden gevoert, heeft het den H.H. Luitenant en Hoofdmannen in secunda instantia belieft Ons Ondergeschreven te consisteren omme oculaire inspectie te nemen volgens sententie van den 17en Novembr 1646 ende

noch naderhant partijen te ordonneeren haer saecken voor ons te deduceren in dato den 30en Novembris 1647. Welcke geschiet sijnde hebben oock Partijen alle haere onderlinge quaestien als van het beweiden van de Wegh ton-

derhouden van de Wringe, de nieuwe inhuijringe van de opgesechte Landen als mede de costen over de proceduiren gevallen an ons gewesene Commissarien gecompromitteert, en begeven, in dato den 4en Januarij 1648. In ach-

tervolgh van welcken en nadat wij de besichtinge in loco gedaen, Partijen mondelinge tot meer malen gehoord, en de proceduren, attestatien & documenten hebben deur & nagesien, Verclaeren, dat Gerrit Harmens ofte die geene

die de Oldersumer-wegh sal beweiden, hem Haijo Aijkens, ofte sijne successeuren, des somertijts sal helpen melcken Ende daerin continueeren, overhindert nochtans d'andere Cluft genooten en allen anderen recht daer toe

hebbende haeren vrijen, onbespeurden gangh, drift en vaert, soo & wanneer haer des believet en sij gewoon sijn geweest te doen. Dus sal Haijo Aijkens en oock sijne successeuren de gementioneerde Wringe van nu aff annemen

tot sijnen costen te onderhouden, repareren en oock vernieuwen, als sulx van noode sall sijn. Belangende de nieuwe inhuijringe van 't heem, streeckjen & triangel booven genoemt vinden goet, dat de selve tusschen Haijo Aijkens

en emandt van de kluft daer toe te lasten, voor dit maell ten overstaen van ons ondergesr. Commissarien sullen worden gedaen en sullen de huijren & penningen jaerlix daer van te procedeeren, bij eene van de kluft

genooten daer toe te nomineeren, worden ontfangen & opgebeurt en bij de samentlijcke Cluftgenooten, Haijo ofte sijne seccesseuren daer onder mede gereeckent, met eenparige, ofte meeste stemmen belecht, ofte

beheert worden tot profijt van hunne Armen naegelegentheit en de beste mesnage. Eindelick de costen angaende sall Haijo Aijkens an de Cluftgenooten booven de Costen bij hem rieds gedaen eens voor all

betalen de summa van een hondert vijff en veertich car: gl: Waer mede Partijen desen angaende sullen sijn ende blijven gescheiden, mits an ons behoudende d'interpretatie over alle misverstanden, soo buten vermoeden hier uijt muchten werden getrocken. Aldus gedaen. en partijen

angesocht te lossen op den 16 Maij 1648 /onderstont/ H. Van Heeck, H. Gruis 't Wirdum. In Oorconde der waerheit hebbe ick Jonr hovelinck

en hoofman opgl: mijn angebooren Adelijcken Zegel beneden an desen brieff gehangen en met mijn Name onderteeckent. In den Jaere onses Heeren Duisent ses hondert en t soeventich den viertijnden septemb. sestijn hondert en soeventig".

(w.g.) H. Gruisz, richter.

Met uithangend zegel in rode was, groot en contra-zegel.

VONDELINGEN GEDOOPT IN DE STAD GRONINGEN

12 April 1678: Vondelina D. een vondelinck van een onbekende vader en moeder.

1 September 1698: Leendert Augustus vondeling omtrent Volt. straet gebracht op vijfde Kluft.

12 Mei 1701: Hendrik van der Stoep gevonden voor seker deur tegen over A-K(erk) bestelt van de Diaconen der vijfde Kluft.

15 Mei 1725: Martina Kerckhoff gevonden an Martini Kerckhoff en gedoopt op het verzoek van De E. Broeders Diaconen van de Tweede Kluft.

15 November 1726: Moses Steen gevonden in Steenstilstraat, gedoopt op het verzoek van de E. Broederen Diaconen van de Tweede kluft.

HET GESLACHT WASLANDER IN DE 17e en 18e EEUW

door Drs. O. D. J. Roemeling

Een onderzoek naar de schoolmeesters in de provincie Groningen in de 17e eeuw bracht ons ondermeer in aanraking met het geslacht Waslander. Dit artikel beoogt een overzicht te geven van hetgeen over de in Groningen wonende leden van dit geslacht bekend is geworden.

De eerste Groninger van deze naam was Jan Waslander, die in 1669 met zijn vrouw Egbertien Warmolts van Assen naar Appingedam kwam. Kort voordien worden in Drenthe twee schoolmeesters Waslander gevonden, en wel te Dwingelo en De Wijk, genaamd Hans Coenraet en Abraham. Vermoedelijk gaat het om broers van voornoemde Jan. Voorts kennen wij een Judith Conraedt Waslander, terwijl er nog een vijfde lid van deze generatie is geweest, namelijk Francois, die overigens slechts bekend is door gegevens betreffende diens kinderen. Waar zowel Jan als Francois een zoon Coenraad hadden, is het bijzonder waarschijnlijk dat de vijf genoemde Waslander's kinderen waren van een Coenraad Waslander, ca. 1600, die wij niet in bronnen hebben aangetroffen. Hij is derhalve als de hypothetische stamvader van dit geslacht te beschouwen.

Naast de Groninger tak was er een Friese. Waren de Groninger Waslander's bijna alle schoolmeester, de Friese Waslanders waren alle officier. Enkele gegevens betreffende deze tak, die echter onvolledig werd uitgewerkt, zijn in dit artikel opgenomen. Voor aanvullingen en opmerkingen houden wij ons gaarne aanbevolen.

GENEALOGIE

(I. Coenraad Waslander, geb. ca. 1600, waarvan naar alle waarschijnlijkheid als kinderen:)

1. Jan (Johan), volgt II. 1
2. Hans Coenraet (Waslander), schoolmeester te Dwingelo, tekent 1649 op 6 mei de kerkorde en catechismus (Arch. Prov. Kerkbest. Drenthe inv. 33^r)
3. Francois, volgt II. 2
4. Abraham (Waslanders), schoolmeester te De Wijk, tekent op 7 december 1667 kerkorde en catechismus (als voren).
5. Judith Conraedt (Waslanders), weduwe Albert Huiberts, van Dwingelo, voor wie Hindrick Hansen als goede bekende, en Jan Hindriks van den Dam (Appingedam), soldaat onder de kapitein Wichers worden te Groningen de proclamatiën geconsenteerd op 15 november 1690. Het huwelijk werd op 4 december 1690 in de Nieuwe Kerk aldaar voltrokken.

Of hier ook thuishoort

Barber Waslander, die in maart 1672 met attestatie van Amsterdam naar Groningen overkomt, is niet bekend.

II.1 Jan (Johan) Waslander, overl. 1697/1701.

Op 4 september 1669 komen met attestatie van Assen naar Appingedam over Mr. Johan Waslander en zijn vrouw Egbertien Warmolts. Op 17 december 1669 verwerft Jan Waslander Mr. Schoolmeester aldaar het burgerrecht. 1674 is sprake van een geschil tussen Mr. Pieter Wyrts, schoolmeester der meisjes, en Mr. Waslander, schoolmeester der jongens, dat op 18 maart 1674 door het Consistorie te Appingedam wordt bijgelegd (Handel. Kerkeraad aldaar). Hij was tevens voorzanger te Appingedam (zo o.m. StA 2421, rekg. 1670, p. 268). In de loop van 1698 wordt hij als schoolmeester en voorzanger opgevolgd door zijn schoonzoon Harm Broos (StA 2475, pp. 332, 336vo), die hem reeds enige tijd in de dienst als adjunct bijstond. Egbertien Warmolts, weduwe Waslander, verklaart op 12 december 1701 dat haar goederen een waarde van fl. 200,- niet te boven gaan (StA 153). Zij overleed op 8 april 1717 en werd te 't Zandt begraven. Onder haar zerk werd ook haar kleinzoon Jannes Broos begraven, terwijl diens vrouw ligt onder een zerk, waarop de naam van Jan Waslander voorkomt, zonder verdere gegevens. Blijkbaar is dus ook Jan Waslander te 't Zandt begraven. (Grafchriftenboek, p. 455).

Kinderen:

1. Warmolt, volgt III.1
2. Coenraad, volgt III.2
3. Geessien (Gesina), volgt III.3
4. Stijntjen, als lidmate te Appingedam aangenomen 20 maart 1684; zij is nog in leven 11 september 1696 (RA III y, zie onder III.3)
5. Joannes, als lidmaat te Appingedam aangenomen 9 september 1686. De classis Oldambt laat Johannes Waslander op 16 april 1689 als schoolmeester te Zuidbroek toe; hij tekent de formulieren als J. Waslander (Arch. Classis Oldambt inv. 11)
6. Annygjen (Anna), volgt III.4
7. Benjamin, gedoopt te Appingedam 1 september 1678, verder onbekend.

III.1 Warmolt Waslander

wordt ca. 1670/1 schoolmeester te Opwierde (StA 2423, rekg. 1671, p. 447vo), vanwaar hij eind 1672/begin 1673 is vertrokken (StA 2427, p. 454vo). Op 9 november 1672 werd hij beroepen tot schoolmeester te Huizinge (Arch. Classis Middelstum inv. 11). In de rekeningen van de kerkvoorgdij aldaar komt hij op 10 april 1682 als schatbeurder, op 23 april 1684, 3 april 1685, 1 januari 1687, 5 mei 1697 en 17 december 1704 als diaken voor. Als schatbeurder wordt hij ook genoemd op 26

januari 1699 (StA 150) en 22 oktober 1699 (StA 149). Als collector wordt hij aangesteld op 18 februari 1690 (StA 145).

Een schattingsregister inzake de 200e penning in Hunsingo (StA 2175) slaat hem in 1691 aan voor fl. 800,-. Op 3 februari 1711 wordt door Gedeputeerde Staten een request van N. Waslander in qlte. wegens Willem Olde Lansinck behandeld (StA 158). Op 17 april 1712 verklaart Olde Willem Lunsingh dat zijn goederen een waarde van 200 gl. niet te boven gaan; "de naem van Warmold Waslander met deze post te boek staende" zal van de lijst worden afgevoerd (StA 159).

In 1715 sluiten Warmold Waslander en zijn vrouw Grietie Jansen renten af op het leven van hun kinderen Jantje, 25 jaren, Geesje, 23 jaren, en Warmold, 18 jaren oud (StA 2509, p. 453 jo. p. 10). De uitkering op het leven van eerstgenoemde cesseert 22 januari 1723 (StA 2525 p. 449), die op het leven van Warmold jr in 1730; de jaarlijkse uitkering was 10 gl. en verviel 22 april van elk jaar. Op naam van Warmold werd in 1730 uitgekeerd 5 gl. 15st., waarbij is aangegeven "Overleden", zodat hij eind 1730 moet zijn gestorven (zie voorts onder IV.4).

Warmold Waslander was eerst gehuwd met Grietje Jansen, overleden kort na 1715, en huwde daarna te Huizinge op 7 april 1719 met Martien Hiddes. Uit dit tweede huwelijk zijn tot dusverre geen kinderen bekend; uit het eerste werden geboren:

1. Jan, volgt IV.1
2. Bouke, volgt IV.2
3. Conraedt   gedoopt te Huizinge 27 juli 1684, waarbij
4. Hillechjen   de kantlijn aangetekend: beide overleden
5. Jantien, volgt IV.3
6. Geessien, gedoopt te Huizinge 19 maart 1693, proclamatie aldaar 21 november 1717 met Hindrick Hogenberg, waarvan attestatie naar Groningen afgegeven.
7. Warmolt, volgt IV.4

IV.1 Jan Waslander

was, blijkens zijn ondertrouwinschrijving, afkomstig van Huizinge. Op 11 december 1696 wordt hij aangesteld tot duimpegelaar; de daartoe staande eed legt hij de volgende dag af (StA 149). Een instructie op zijn functie komt af op 6 juni 1700 (StA 151). Als provinciaal dienaar wordt hij benoemd op 30 september 1704 (StA 154), als provinciale duimpegelaar op 30 november 1707 (StA 156). Jan Penninck c.s. verzoeken op 3 oktober 1714 de Duympegelaar Jan Waslander in het bedrijf van de tegenwoordige pacht van het bestiaal te mogen gebruiken, hetgeen wordt toegestaan (StA 161). Op 31 oktober 1714 wordt de onderdienaar van het Fivelgokwartier aangesteld tot provinciaal Duympegelaar (StA 161).

Jan Waslander van Huizinge huwt 29 juli 1696 (procl. 11 juli 1696) te Groningen in de A-kerk met Trijntien Rosevelt, geboren aldaar, voor wie bij de proclamatie Everardus Rosevelt als broer optreedt. Zij was een dochter van Hako Egberts Rosevelt, later schoolmeester te Noordbroek, en Meenje Menses.

Uit dit huwelijk zijn drie kinderen bekend:

1. Warmolt, gedoopt te Groningen 2 december 1696, overleden nà 28 maart 1729 (vòðr 20 april 1733?)
2. Anna, gedoopt te Groningen 10 mei 1700 procl. Groningen 19 maart 1729 (waarbij Focko Fockens als zwager present), gehuwd aldaar 7 april 1729 met Frederik Schuyt van Hannover.
3. Geertruida, gedoopt te Groningen 14 februari 1704 gehuwd lo. Fokko Fokkens procl. Groningen 3 september 1735 (waarbij Jan Frederik Schuyt als zwager aanwezig), gehuwd aldaar 6 oktober 1735 Johann Friderich Huck, van Norden, "met belastinge tot Eelde".

Warmolt Waslander en zijn zuster Anna verkopen op 28 maart 1729 aan Focko Fockens en Geertruida Waslander e.l. hun mandelig huis met een hofje en een paardestal aan de Nieuwe Ebbingestraat te Groningen, als door hun ouders Jan Waslander en Trijntien Roosvelts bezeten (RA III x 107, p.1). Fredrik Schuit en Anna Waslander en Geertruit Waslander weduwe Fockens verkopen op 20 april 1733 aan de weduwe van Claes Folkers haar mandelige behuizinge in de Nieuwe Ebbingestraat te Groningen voor fl. 600,-, welke vordering zij cederen aan Harmannus van Cruiren, die een vordering ad fl. 500,- uit 1722 op hen heeft, welke op 2 september 1728 werd geregistreerd. Het onderhavige huis was op 28 maart 1729 aan Fockens en zijn vrouw uit de nalatenschap van Jan Waslander en zijn vrouw toebedeeld (RA III x 110, p. 186).

V.2 Bouke Waslander

van Huizinge huwt te Warffum 6 november 1698 met Hindrik Moerbach, dan genoemd vice-schoolmeester te Warffum. Haar attestatie van Enum werd te Warffum ingeschreven op 25 december 1698.

Hij was een zoon van Johan Conrad Murbach, afkomstig uit Schafhausen en volgens aantekeningen van de familie Römelingh (volgens een geslachtsregister uit 1732, in het bezit van Mr J. Römelingh te Groningen) predikant in die omgeving, en Aline (Aeltjen) Kettingh (procl. Groningen 1654). Hendrik Murbach werd in de loop van 1701 schoolmeester te Westernieland-Saaxumhuizen (StA 2483 p. 335), waar hij tot tenminste 1721 stond. Op 7 februari 1702 wordt hij tevens tot collector te Saaxumhuizen aangesteld (StA 153).

Uit dit huwelijk werden acht kinderen geboren:

Aeltjen, gedoopt te Warffum 19 november 1699
Hindrik Ketting, gedoopt te Westernieland-Saaxumhuizen
25 december 1701 (genoemd naar de broer van vaders moeder)

Geertruid, gedoopt aldaar 26 december 1703

Jantjen, gedoopt aldaar 16 februari 1705

Jantjen, gedoopt aldaar 2 december 1708

Hindrikjen) gedoopt aldaar 27 juli 1710

Bawken)

de levensloop dezer kinderen werd niet gevolgd.

IV.3 Jantien Waslander

werd te Huizinge gedoopt op 1 maart 1691. Zij was het oudste van de drie kinderen, die een lijfrente van de ouders kregen (zie onder III.1). Op 11 juni 1712 worden te Loppersum geproclameerd Arnoldus Oosterhuis en Jantien Waslanders, beide van Loppersum; het huwelijk is kort daarop aldaar voltrokken.

Jantien Waslander overleed te Loppersum 24 januari 1723 (cf. hetgeen onder III.1 is vermeld: de uitkering op haar levenscesseert 22 januari 1723); blijkens het opschrift op haar grafzerk in de kerk aldaar was haar man chirurgijn te Loppersum. Op deze grafzerk komt als wapen voor: gedeeld; a. halve adelaar, b. een druiventros. Of dit het wapen Waslander is geweest, valt niet op te maken. Arnoldus Oosterhuis hertrouwt Loppersum (procl. 10-6-1724) met Jantjen Stuirwold aldaar. Uit het eerste huwelijk:

Grietien, ged. te Loppersum 14-5-1713

Jantyn, ged. aldaar 1-12-1715

Jan, ged. aldaar 9-7-1719

Grietjen, ged. aldaar 24-1-1723

(sterfdag van haar moeder)

deze kinderen werden verder niet nagegaan.

met Waslander!

neen!

IV.4 Warmolt Waslander

werd te Huizinge gedoopt op 8 maart 1696 en kwam op 12 september 1721 met attestatie van Huizinge naar Warffum, waar hij schoolmeester werd. Het kohier van het taxatiegeld 1730-1731 vermeldt hem te Warffum met een bedrag van f. 4,- (StA 2217 p. 187). Eind 1730 moet hij zijn overleden (zie bij de vader, III.1).

Hij was gehuwd met Aeltjen Jacobs (dezelfde als Altjen Jacobs, te Warffum als lidmate aangenomen maart 1722?).

Zij hertrouwt te Warffum 27 februari 1735 met Focke Jans Swaegman, op 11 juni 1733 met attestatie van Sappemeer naar Warffum overgekomen. Het laatste uit dit huwelijk geboren kind werd te Warffum gedoopt 4 maart 1742. Focke Swaegman hertrouwt op 7 juni 1745 te Warffum met Elisabeth Aldershof te Usquert. Het doopprotocol van Warffum vermeldt reeds op

2 mei 1745 de doop van een tweeling van dezen.

Uit het huwelijk van Warmolt Waslander en Aeltjen Jacobs werden geboren

1. Grietje, gedoopt te Warffum 27 september 1722
2. Jacob, gedoopt aldaar 20 november 1723
3. Anje, gedoopt aldaar 21 mei 1725
4. Jantjen, gedoopt aldaar 22 juni 1726
5. Jan, gedoopt aldaar 27 juli 1727

Over deze kinderen is ons verder niets bekend.

III.2

Coenraad (Conradus) Waslander

Op 1 september 1679 probeert de classis Westerkwartier het op de nieuwe schoolmeester (wiens naam niet is aangegeven) te Oldehove. Op 6 februari 1679 reeds volgde Conraadt Waslander de overleden collector te Oldehove op (StA 138). Hij zal hier dus begin 1679 zijn gekomen, en was tot in de loop van 1682 schoolmeester aldaar (StA 2443 p. 357). Conradus Waslander en Aefjen Smaltzius, beiden van Oldehove, huwen aldaar (1o proclamatie 5 oktober) 9 november 1679. Zij hertrouwt aldaar op 24 juni 1683 met Upke Meekhoff, schoolmeester aldaar, waarvan een dochter geboren 13 en gedoopt 25 november 1683, een dochter Lammichjen geboren in 1685, en nogmaals dochters met deze voornaam, geboren in 1688 en 1690. Waar ook haar dochter uit haar eerste huwelijk aldus heette, zal Lammichjen de voornaam van haar moeder geweest zijn en lijkt het op grond daarvan waarschijnlijk dat zij een dochter was van Conradus Smaltzius, proclamatie Zuidhorn 9 april 1643 met Lammichjen Jurjens. Haar doop vonden wij te Zuidhorn, waar haar vader van 1648 tot 1658 predikant was, niet. Aefjen Smaltzius huwde (proclamatie Oldehove 10 juli) 1692 met Pieter Alberts van Niehove, en daarna (proclamatie Oldehove 29 april 1694 met Tonnis Geerts). Uit het huwelijk van Coenraad Waslander en Aefjen Smaltzius werd geboren

1. Lammichjen, gedoopt te Oldehove 12 februari 1681, waarschijnlijk jong overleden

III.3

Geessien (Gesina) Waslander

werd als lidmate te Appingedam aangenomen op 6 december 1683. Op 6 februari 1686 werd zij door de kerkeraad geciteerd wegens het verstrooien van lasterpraat. In juni 1689 kwam zij met attestatie van Appingedam naar Groningenover. Zij overleed na 4 september 1713 en voor 17 juli 1723. In 1686 (3o proclamatie Appingedam 7 februari) huwde zij met Wiardus Wiardi, praeceptor aan de Latijnse school aldaar, eveneens in juni 1689 naar Groningen overgekomen. Hij was een zoon van Egbert Wierts en Trijntien Antonii Leorius en werd geboren te Appingedam 28/29 april 1654 (gedoopt 5 april 1654).

Wiardus Wiardi en Gesina Waslander e.l. maken op 11 sep-

tember 1696 hun wilsbeschikking: zij vermaken elkaar bij kinderloos overlijden het vruchtgebruik hunner goederen en legateren aan zijn broer Willem Wiardi en haar zuster Stijntjen Waslander elk een gouden ducaton (RA III y). Op 4 september 1713 stellen zij een nieuwe wilsbeschikking op; daarbij wordt vermeld dat destijds geen huwelijksvoorwaarden waren aangegaan. Zij bepalen nu dat aan "haar Dochter Egberdina Wiardi, nu getrouwt an Willem Frederik de Sanderen, om moverende redenen, en omdat an haar Testanten veel ongehoorsaamheid en moijlijkheden heeft angedaen" alleen de revenuen der legitieme portie (zijnde de helft van het erfdeel ab intestato) zullen toekomen, terwijl de eigendom dezer portie zal vererven op het kind c.q. de kinderen van deze dochter (RA III y). Op 17 juli 1723 komen Wiardus Wiardi, praeceptor aan de Latijnse school te Groningen, en zijn kinderen a) Egberdina (gehuwd Io. te Haren 25 januari 1705 Johannes Havestat; gehuwd Io. te Groningen 23 oktober 1712) met haar man Willem Frederik de Sanderen (zie De Nederlandsche Leeuw 1963, k. 104); b) Catharina, gehuwd met de sollicitateur B. J. Tepens, mede als volmacht voor c) Gesina, weduwe van de Lieutenant ten Berge, d) Egbert Joan en e) Anna Wiardi overeen dat,

1. aan de oudste dochter (Egberdina) niet in rekening zal worden gebracht f. 350,-, schuldig aan haar ouders;
2. ieder der vier jongste kinderen zal mogen behouden een lijfrentebrief à f. 250,-,
3. de opvoeding van de jongste dochter tot haar twintigste jaar ten laste van de boedel van de vader en de overleden moeder zal komen,
4. de beide jongste kinderen, Egbert Joan en Anna, vooruit ieder f. 250,- zullen erven.

(RA IIIx 101, pp. 42vo-43)

Van lijfrentebrieven voor Catharina, dan 66 jaar, Gesina, dan 62 jaar, en Anna, dan 56 jaar, kinderen van Wiardus Wiardi en Gesina Waslander, is sprake o.m. in 1759 (StA 2597, p. 426vo).

Op 16 maart 1724 verkoopt Wiardus Wiardi aan Aletta Blencke wed. Th. Lieftinghe zijn door hem bewoond huis in de Guldenstraat te Groningen, te aanvaarden primo mei a.s., voor f. 1830,-, voldaan door overgifte van twee schuldbekentenissen ten laste van de verkoper ad. f. 500,- en f. 1100,- terwijl het restant de vordering wegens geleverde winkelwaar zal compenseren (RA III x 101, p. 138). Wiardus Wiardi verkoopt op 26 april 1724 aan zijn dochter Anna een zitplaats in de A-kerk, recht tegenover de preekstoel, in de eerste vaste bank, voor f. 110,- (RA III x 101, p. 256).

Kinderen van Wiardus Wiardi en Gesina Waslander waren:

(wordt vervolgd)

UITGAVEN VAN "SASLAND"

- J. S. van Weerden, SPANNINGEN EN KONFLIKTEN. Verkenningen rondom de afscheiding van 1834 fl. 32,50
- J. S. van Weerden, ZUURDIEK, MIEN DÖRPKE, met twee schetsen van Geuchien Zielmoa fl. 10,80
- Oabel Oabels, VEZIDE VAN JONJE MOLEMOA. Een verhaal van het wad fl. 2,90
- Prof. Dr. K. Heeroma en Dr. J. Naarding, DE ONTFRIESING VAN GRONINGEN. fl. 3,25

Kleurenreproductie van de kaart van het "KLOOSTERHOLDT" te Heiligerlee (1725), die zich bevindt in de atlas der provincielanden (Rijksarchief Groningen) afm. 81 x 57 cm. incl. verzendkosten fl. 10,--

Bovenstaande ruimte kan gebruikt worden voor het aankondigen van nieuwe uitgaven.

Redactie: Ir. Th.P.E. de Klerck

G.W. Nanninga

Eventuele bijdragen te zenden aan het redactieadres: "Gruoninga",
p/a. Nedersaksisch Instituut, Zuiderdiep 38, Groningen - tel. 15304

I N H O U D :

Ds.G.VAN HALSEMA Th.Zn.	- Reint Berents, een 18e eeuwse boer en dichter uit de Kroonpolder,	33
G.W. NANNINGA	- Tammen en tho Merum,	36
Ir. Th.P.E. DE KLERCK	- Stamboom der families Onnes en Boelema (II),	38
Drs. O.D.J. ROEMELING	- Het geslacht Waslander in de 17e en 18e eeuw (II),	44
G.A. BRONGERS	- Een merkwaardige geslachtsnaamverwerving en wapenursupatie, bijdrage tot de genealogie Witkop,	50
G.W. NANNINGA	- G.W.A. Wiltvank schoolmr. in N.-Beerta,	52
Hk. TIMMER Gzn.	- Ons geslacht Sprenger,	54

Het op voortreffelijke wijze geschreven en uitgevoerde boek van de afdeling Beerta van de Groninger Maatschappij van Landbouw over "Boerderijen en hun bewoners" (uitgegeven bij J.D.vander Veen N.V. te Winschoten) vermeldt als bewoners van boerderij nr.76 op pag.194 gedurende de jaren 1704-1748 Berent Harms (Renken), zoon van Harm Renken en Peterke Beerents, en Epke Reints Ebels, dochter van Reint Ebels en Wipke Klaassens. Op 24 augustus 1704 wordt hun huwelijk kerkelijk bevestigd te Nieuw-Beerta.

Blijkens het doopboek van Nieuw-Beerta wordt uit dit huwelijk een elftal kinderen geboren. Verschillende malen komen we in het Boerderijenboek, bovengenoemd, enkele van deze kinderen tegen: op pag. 426 Harm Renken; op pag.101 Oest Berends; op pag.207, 381 en 424 Elisabeth Berents; op pag.194 en 227 Jurjen Berents Renken. Niet genoemd wordt in het boek Reint Berents, welke op 7 mei 1707 wordt geboren. Aan hem danken we een aantal gegevens, welke ons o.m. leren, dat op 30 juni 1728 Berent Harms weduwnaar wordt en achter blijft met tien kinderen, waarvan de oudste 23 en de jongste 3 jaar is.

Van Reint Berents is namelijk een gedichtenboek bewaard gebleven, waarin naast enige overgeschreven verzen vele rijmen van zijn hand voorkomen.

Een kleinzoon van de dichter-boer, Aeilko Harmannus Wildeman te Schildwolde, heeft in 1820 het oorspronkelijke boek, dat verloren is gegaan, overgeschreven. Aan hem danken wij dus de kennis van het werk van Reint Berents.

Het gedichtenboek bestaat uit 400 bladzijden stevig oud-hollands papier, gebonden in een perkamenten band. Vele bijbelse onderwerpen vormen het thema van de gedichten. Ook blijkt telkens, hoe de schrijver zijn troost en toevlucht in tegenspoed bij God zoekt. Herhaaldelijk geeft Berents aan zijn verzen de vorm van een akrostichon (d.i. naamdicht).

We doen een greep uit de inhoud: Afscheidslied, gegeven aan de jonge Dogters van Vlagtwedde, naar mijn zes weken verblijf aldaar. Gevoegd op de kragt der min. Getrokken uit de wederzijdse liefde, tusschen Jakob en Rachel. Genesis 29. Wijze: Weest overschoon Herderinne gegroet.

Verder: Mijn Geboorte Naams en Ouderdoms beschrijvinge. Gereguleert naar 't jaar 1725.

Hier volgen eenige Nieuwjaarsrijmtjes Voor tijdkorting gemaakt en gegeven aan verscheidene vrienden door mijn jongste Broederen. Nieuw Jaars wensch op het geboortejaar Onzes Heeren Jezus Christus. Anno 1728. Den 1 Januarie. Aan mijn Eerwaarde Ooms K.R. en G.R. En moei R.R. (w.g.) J.B.

Noch een aan mijn Eerwaarde Oom Ebel Reintjes en Moi Ge Teunjes. den 1 Januarie 1728

Noch een aan mijn Neef Jurjen Oestens en Nichte Heitje Rimts. Anno 1728. op den 1 Januari. (w.g.) O.B.

Zeer indrukwekkend is de "Rouwklagt over het droevige doch zalig

afsterven van mijn beminde en zeer hooggeachte Moeder Epke Reints overleeden op woensdag den 30 juni 1728 des morgens om drie uren oud zijnde Eenenvoertig jaren zes maanden en vijf dagen". Reint Berents vervolgt dan: "Dit rouwklagt houd in zich eene samspraak tusschen Vader en de verstorvene Moeder beneevens tien kinderen spreekende de Vader en Kinderen al klagende doch een ieder bijzonder houdende elk zijn klagte. Ingesloten binnen de letteren van hun naam en toenaam. De Moeder is op ieder klagte bijzonder troostende ook binnen de letteren van haar naam en toenaam".

bijeen vergaderd uit het overschot
van mijn zugtingen

Op de linker pagina staat telkens een verzuchting van de vader en zijn zes zoons en vier dochters. De beginletters van de regels van deze elf gedichten vormen telkens de namen van vader en kinderen. Op de rechter pagina staat elf maal het troostende antwoord van de gestorven moeder. Elf maal vormen de beginletters der regels hier de naam EPKE REINTS.

Als namen der kinderen leren we kennen: Harm Rencken, Reint Berents, Pieterke Beerents, Wipke Berents, Oest Beerents, Jan Berents, Klaas Berents, Lizbet Beerents, Jantjen Berents en Jurien Beerents.

Deze namen verschillen enigszins van de namen, welke het doopboek van Nieuw-Beerta ons geeft. Daarin ontbreken nl. Reint, Pieterke, Wipke en Jan. Althans volgens de mij beschikbare gegevens; ik heb zelf de gegevens uit het doopboek niet gecontroleerd! Het doopboek vermeldt tweemaal een Oest. De eerste wordt gedoopt op 1 juni 1708; de tweede op 24 juni 1714. Het boerderijenboek maakt op pag. 101 melding van een Oest Berends, welke huwt met Teetje Jans. Mogelijk is dit één van beide Oest-en.

De op 18 mei 1727 gedoopte Ebel vinden we in de Rouwklagt van 1728 niet terug, zodat deze zal zijn overleden vóór de dood van zijn moeder. Het echtpaar moet dus 12 kinderen hebben gehad.

Omdat het overnemen van de hele Rouwklagt teveel plaatsruimte zou vragen, beperk ik me tot het overschrijven van die van de oudste zoon, alsmede van één van de elf antwoorden van de moeder.

Het Boerderijenboek leert ons op pag. 426, dat in dezelfde zomer als waarin moeder Epke Reints sterft, haar oudste zoon Harm Rencken huwt met Truida Willems. Dit verklaart het opschrift boven de rouwklacht van deze.

Oudste zoon als Bruidegom is klagende

Helaas mijn treurig hart barst uit in droef geklag:
Ach Heemel wat is dit een nare bruiloftsdag.
Rein zuiver jeugdighk meen ik ter bruiloft 't gangen
Maar worde onderwijl met rouwgewaad omhangen
Regt nu gij met ons al zoud houden bruilofs feest
En vrolijk met ons zijn in vreugde minst en meest.
Nu gaat gij eeuwiglijk ten Heemels bruilofs zale
Ciragelijk in vreugd en houd daar Avondmale
Kon dit niet anders zijn o moeder zegt waarom
Elaas wat ben ik een bedroefde bruidegom
Nu ben ik wel de eerst maar ook de laast van allen
Siet van uw gansche vrugt kan geen dit lot toevallen.

Verstorven Moeder is troostende

Een wonder nooit zag ik zo droevig uw gelaat,
Paalt doch uw nare klagd of zijt gij buiten raad.
Kan u mijn zoete dood zo groot een kruis verwekken
En ook omdat ik juist dees tijd nu gaa vertrekken
Rouwd u daarom maar niet dit waar zo Godes wil
En ik waar hier genoeg dus houd u vrie maar stil
In Eeuwigheid zal 't u hierom niet slimmer gangen
Neen kind dit wensch ik u, maar dit is mijn verlangen
Trouwde maar in Eer en deugd verwekt u moeders naam
So zal in langen tijd verblijven noch mijn faam.

Onze dichter-boer vervolgt de Rouwklagt met een aantal grafschriften voor zijn vrouw. Eén laten we hier volgen:

Moeders Grafschrift

Mijn doodrif vind meer lust alhier
Bij vader moeder en twee zoonen
Dan het voor deezen naam pleizier
Bij man neffens tien kinders schone
Want doch mijn ziele nu vol vreugd
Verwachte met veel Heemelingen
Vernieuwing van haar lichaams jeugd
Om Sions Koning lof te zingen.

Vader en moeder zijn dus de in de aanhef van dit artikel genoemde Reint Ebels en Wijkje Klaassens, wier grafschriften vermeld staan in "Grafschriften in Stad en Lande" op pag. 249. Haar twee zonen zullen de reeds eerder genoemde Oest en Ebel zijn. Epke Reints werd gedoopt te Beerta op 15 december 1686.

Zo staat dit oude gedichtenboek, waarvan de litteraire waarde beslist niet hoog aangeslagen mag worden, vol met herinneringen aan een lang vervlogen periode uit de historie van een deel van het Oldambt.

In 1739 draagt Reint Berents een uitvoerige uiteenzetting over de Kroon des Ouderdoms naar aanleiding van Spreuken 16:31 op aan zijn "veel waarde en hooggeachte vrienden Jan Pieters en Aafke Klaassens, echtelieden". Deze namen komen ook voor op de pagina's 93 en 237 van het Boerderijenboek.

Ook in zijn eigen leven laat Reint Berents ons een blik slaan. Daarover misschien later nog eens. Hij trouwt volgens het huwelijksprotocol van Zuidbroek op 10 mei 1739: "de 10 May gecopuleert Reint Berents van de Kroonpolder onder Beerster hamrik en Frouwe Aeylkes te Zuidbroek".

Waar Reint Berents na zijn huwelijk heeft gewoond, is mij niet bekend. In het Boerderijenboek kom ik hem niet tegen. Dus vermoedelijk niet meer in de Kroonpolder. Wèl vinden we hem in 1771 vermeld als ouderling in Zuidbroek, alwaar hij in mei 1778 sterft. Eén zijner dochters, ook een Epke Reints, is dan al vijf jaar gehuwd met de collector en schatbeurder van Hellum: Harmannus Theodoricus Wildeman.

o o o

In het juli-augustusnummer van de jaargang 1964 van dit tijdschrift stelde ik de vraag of Bawe, de vrouw van Sicke Tammen, stamvader van de familie Tammen (waarvan een uitgebreide genealogie van de hand van Dr. Bloys van Treslong Prins in de Nederl. Leeuw van 1918) de zelfde was als Bawe tho Merum, die genoemd wordt in de zich in het archief Ewsum bevindende fragmentgenealogieën, die behoren bij de testamenten van Sicko tho Oesingeweer.

Naar aanleiding hiervan schreef Drs. O.D.J. Roemeling precies een jaar later, namelijk in het juli-augustusnummer van 1965. "Uit processtukken i.c. het klooster te Scharmer co. Popke Reens (kleinzoon van de Olde Ree tho Westerwijtwerd) als erfgenaam van Sicko tho Ozingeweer, gevoerd ca. 1535, blijkt, dat deze vraag bevestigend kan worden beantwoord; Popko tho Merum wordt daarin uitdrukkelijk als vader van Bawe en schoonvader van Sicke Tamme genoemd. Binnenkort hopen wij op deze vraag nader in te gaan". Dit "binnenkort" is nu eindelijk aangebroken.

In het reeds eerder genoemde huisarchief Ewsum treffen we onder nummer 107 de door de heer Roemeling genoemde processtukken aan. Hieronder bevinden zich "getuigeverklaringen" van Sicko Tammen en zijn vrouw Bawe, die als volgt luiden:

"Sicko Tammēs in de ryp ghedaget myt een hoefftmāss breff uth versoeckt lohan Geertdss ūme een tughenyssche tho doen voor den Erbaren unde Eretveste lūcker lohan tho ewesum verwylckoirt rechter tho Loppsum in desser zake in der schelÿghe thusschen den prior und Convent tho Schermer unde lohan gheertdss vss Soe segge ick dat my kūdlich yss dat ick vaeke ghehoirt seggen / doe zalighe Sicko tho ozÿghaweer wolde reysen nae roemen doe der tydt / hadde hye syn sybbeeste fronde tho gaeste ghenoech / daer onder allen mede wass olde Tamme In den Ham unde popko the merū mÿ huesfrouwen vader / welke beyde vss / wolde de naghete wesen unde de sybbeeste doe der tydt tho zalighe Sipko / ūme welcke sybbe / sy beyde doe schoelachtich unde twyst hadden gheworden / Soe hadde Sicko vss tho oer beide gesehecht Neven, neven / settet lw tho vreden ick mach lw noch wael beyde verleven / unde my yss oeck kūdigh dat zalighe Sicko vss hefft Tammo vss unde popko vss beyde verlevet Dyt yss kūdich und wyl hyr tho doen wat een recht vermach

popko entenss fsst

Oeck tuege ick bawe als ick daer myt een hoefftmāss breff tho gedaget syn dat my dyt selffte bovē gescreuē vā worden tho worden oeck kūdich yss / unde wyl hyr in doen / wess een recht my offeyschende yss

popko entēss fsst.

Duidelijk spreekt Sicke Tammen dus over Popko tho Merum als over de vader van zijn vrouw Bawe, welke laatste de verklaring van haar man bevestigt.

Misschien ten overvloede laat ik hier nog eens een kort overzicht volgen van de afstamming van Bawe tho Merum: zij was een dochter van Popke tho Merum en Enneke; de vader was op zijn beurt een zoon van Atho tho Merum en Bawe. De laatstgenoemde Bawe was een dochter van Menneke en haar tweede echtgenoot Eppe int Hoff. Menneke werd geboren uit het huwelijk van Wabbe en Bawe, die omstreeks 1400 in Ozingeweer woonden. Tenslotte nog iets over het wapen. In zijn reeds genoemde "Bijdrage tot eene genealogie Tammen" schrijft Mr. Bloys van Treslong Prins "Het wapen dat door Sicke Tammen, althans door zijn descendenten werd gevoerd was: gedeeld I. een halve zwarte adelaar, gebekt en gepoot van rood, uitkomende uit de deelingslijn op een gouden veld. Boven den adelaar een roode 6p. ster; II. in blauw een omziende rood gebekte en gepoote zilveren gans op grasgrond, houdende een groen klaverblad in den bek". Dit wapen, met i.p.v. een rode een zilveren ster, wordt ook door de familie Van Bolhuis gevoerd; Eppe Abels tho Equart, de stamvader van dit geslacht, was met Eeke een dochter van Sicke Tammen en Bawe gehuwd. Sibbelke Harrems, die na het overlijden van haar eerste man Tamme Gerrits met Homeri Popkes Wigboldus was getrouwd, voerde eveneens dit "ganzen-wapen". Zij was een dochter van Harm Thomas en Ictien Hittiens. De laatste kwam uit het Oldamt en was, in tegenstelling met hetgeen hierover in de "Genealogie Wigboldus" (Mulder) staat, een dochter van Hitje Wipkens en Sypken, zij voerde een gekwartilleerd wapen waarin geen gans voorkwam. Haar man Harmen Thomas had wèl een dergelijk wapen nl. gedeeld I. twee klaverbladen naast elkaar boven een gans; II een balk verzegeld van drie lelies. Het heraldisch linker deel was het wapen van zijn moeder Menje Everts (zie Graftschriften in Stad en Lande) de rechter helft zou dus van zijn vader Jan Floris moeten zijn (Ra VZ, 2.15-8-1625), die op zijn beurt een zoon was van Floris Jans van het Westeremder Voorwerk. Indien deze veronderstelling juist is moet er, naar het wapen te oordelen, familieverband hebben bestaan tussen deze Floris Jans en het echtpaar Sicke Tammen-Bawe tho Merum, de naam van Harmen Thomas, evenals die van zijn dochter Alste, wijst in deze richting; een zoon van Sicke en Bawe heette nl. Thomas. Of voerde Harmen Thomas in de rechter helft het wapen van zijn stiefvader Hermen Sickes, waarmee Menje na de dood van Jan Floris trouwde? Herman Sickes was een achterkleinzoon van Sicke Tammen en Bawe tho Merum. Wie van de lezers kan hierover inlichtingen geven?

STAMBOOM DER FAMILIES ONNES EN BOELEMA

door Ir. Th.P.E. de Klerck

vervolg van p. 16 van deze jaargang.

Kinderen van Jan Jans Wirtjes en Frouke Karsiens.

8. Elizabeth Jans, geb./ged. Finsterwolde 4/11-11-1792.
9. Elizabeth Jans, geb./ged. Finsterwolde 11/15-6-1794.
10. Geerd Jans, geb./ged. Finsterwolde 30-3/3-4-1796.
11. Vrouwke Jans, geb./ged. Finsterwolde 20/25-2-1798.
12. Tammo Jans, geb./ged. Finsterwolde 10/16-11-1800.

VIII 9. Kinderen van Hooijte Lubbes Mulder en Wija Kornellis Onnes (VII 5.1.).

1. Cornelius Hooites, geb./ged. Nieuwe Schans 14-7/3-8-1794.
2. Cornelius Hooites, geb./ged. Nieuwe Schans 20-4/14-5-1797.
3. Lupprien Hooites Mulder (folio 26a), geb./ged. Nieuwe Schans 26-2/2-3-1800, overl. Beerta 5-6-1873 als "dagloonersche", geh. Beerta 2-6-1825 met Reinder Luiken van Ham, ged. Beerta feb. 1790, overl. Beerta 24-1-1869, schoenmaker, zn. v. Luiken Hindriks en Elle Jans. Uit dit huwelijk 4 kinderen van Ham, zie gen. IX 2 (in uitbreiding deel 1 werd reeds de generatie IX 1 vermeld, daarom gaan we hier door met 2).
4. Jacob Mulder, geb./ged. Nieuwe Schans 24/27-2-1803.
5. Jan Luppes Mulder, geb. Nieuwe Schans 29-4-1806, overl. Beerta 19-2-1826.

VIII 10. Kinderen van Jakob Kornellis Onnes en 1. Grietje Egges Hommes (VII 5.3.).

1. Cornellis Jakobs Onnes (folio 26b), geb./

ged. Beerta 23/29-11-1799, overl. Beerta 6-6-1878, landbouwer te Beertsterhoogen, zie B.B.B. 38, geh. Beerta 15-12-1823 met Ettjen Jans Muller (of Mulder), geb./ged. Beerta 8/12-5-1799, overl. Beerta 9-4-1838, dr. v. Jan Cornelius (Muller) en Ludewe Hindriks, landbouwers eveneens op boerderij nr. 38. Uit dit huwelijk 2 kinderen Onnes, zie gen. IX 3.

2. Eggo Hommes Jakobs Onnes (folio 27a), geb./ged. Beerta 10/13-9-1801, overl. aldaar 3-5-1859, landbouwer en pelmolenaar te Beertsterhoogen, zie bij B.B.B. 34, geh. Finsterwolde 20-6-1828 met Heijke Doewes Mulder, ged. Nieuw Beerta 26-8-1804, overl. Beerta 13-1-1895, dr. v. Doewe Harms Mulder en Antje Jans Nieland; zie voor deze ouders B.B.B. p. 365. Uit dit huwelijk 4 kinderen Onnes, zie gen. IX 4.
3. Jan Onnes, geb./ged. Beerta 25-1/3-2-1805, overl. Beerta 23-2-1806.

Kinderen van Jakob Kornellis Onnes en 2. Jantje Jans Wigbolds.

4. Jan Onnes (folio 27b), geb./ged. Beerta 25-2/1-3-1809, overl. Nieuwolda 11-10-1874, landbouwer te Bellingwolde, Midwolda en Nieuwolda, waar hij ook wethouder was, zie B.N.W. (=Honderd jaar landbouwvereniging Nieuwolda-Nieuw-Scheemda) p. 48 en p. 149, geh. Nieuwolda 31-3-1840 met Hillechien Steenhuis, geb. Nieuwolda 16-12-1819, overl. Wildervank 18-4-1884, dr. v. Harm Klaassen Steenhuis en Lea Pieters Geertsema, landbouwers te Nieuwolda. Uit dit huwelijk 6 kinderen Onnes, zie gen. IX 5.
5. Fokko Jakobs Onnes (folio 28a), geb./ged. Beerta 18/24-7-1810, overl. Groningen 10-3-1892, landbouwer te Beertsterhoogen, zie B.B.B. 41, geh. Beerta 21-5-1840 met Rikste Hindriks Leemhuis, geb. Stapelmoor 14-6-1817, overl. Beertsterhoogen 26-10-1859, dr. v. Hindrik Roberts Leemhuis en Hilje Jakobs Dinkla; voor de ouders zie B.B.B. 64. Uit dit huwelijk 8 kinderen Onnes, zie gen. IX 6.
6. Rientje Onnes, geb. Beerta 23-1-1814, overl. Veenwouden (Tietjerksteradeel) 25-4-1886.

VIII 11. Kinderen van Rotger Aeijskes en Elisabeth Kornellis Onnes (VIII 5.4.).

1. Cornelius, geb. Oostwold 26-6-1802.

2. Jacob, geb./ged. Oostwold 5/18-3-1804.
3. Rijntje, geb./ged. Oostwold 5/17-11-1805.
4. Aeilko, geb./ged. Oostwold 24-1/1-2-1807.
5. Jantje, geb. Oostwold 2-2-1808, "gedoopt te Woldendorp wegens slegt weer en weg" op 6-3-1808.
6. Jacob, geb./ged. Oostwold 13/22-9-1811.

Van deze kinderen is mij meer niet bekend.

VIII 12. Kinderen van Steffen J. Brouwer en Heike K. Onnes (VII 5.5.).

1. Jan Steffens Brouwer (folio 28b), geb./ged. Beerta 16/21-11-1800, overl. Westerwijtwerd (Middelstum) 20-12-1847, zijlwaarder te Beertsterzijl onder Finsterwolde, later landbouwer te Middelstum, geh. I Beerta 27-12-1819 met Antje Tjakkes Borgesius, geb./ged. Beerta 4/13-6-1797, overl. Finsterwolde 23-12-1835, dr. v. Tjakko Goedhard Borgesius en Willemken Jurjens (zie Ned. Patriciaat 1915, p. 59); hij hertrouwt Nieuwolda 12-9-1837 met Anke Roelfs Heideman, geb./ged. Westerlee 18/27-2-1802, overl. Westerwijtwerd 2-5-1870, weduwe van Hindrik Pieters Paap (overl. Nieuwolda 14-10-1833) en dr. v. Roelf Drewes Heideman, landbouwer en Grietje Hindriks.
Uit beide huwelijken 3 kinderen Brouwer, zie gen. IX 7.
2. Cornelius Steffens, geb./ged. Beerta 13/23-1-1803.
3. Rientje Steffens Brouwer (folio 29a), geb./ged. Beerta 1/9-9-1804, overl. Winschoter Oostereinde 5-3-1877, geh. Beerta 16-9-1826 met Harm Jans Jonker, geb./ged. Finsterwolde 25-3/2-4-1775, overl. Winschoter Oostereinde 2-6-1863, landbouwer aldaar, zie B.B.B. p. 264, zn. v. Jan Harms, koopman en Geesje Harms.
Uit dit huwelijk 7 kinderen Jonker, zie gen. IX 8.
4. Grietje Steffens Brouwer (folio 29b), geb./ged. Beerta 24-2/8-3-1807, overl. Nieuwe Pekela 11-4-1878, geh. Beerta 29-5-1829 met Egbert Haykens, geb. Bellingwolde 13-6-1792, overl. voor zijn vrouw, bakker, eerst op de draaierij te Bellingwolde later te Nieuwe Pekela, zn. v. Egbert Haykens, bakker, en Tetje Izebrands.

5. Martjen Steffens Brouwer (folio 30a = folio 46b), geb./ged. Beerta 28-5/4-6-1809, overl. Finsterwolde 28-9-1888, geh. Beerta 20-12-1838 met Andreäs Harms Meijer, geb. Beerta 29-6-1814, overl. (als Andries) Finsterwolde 10-7-1889, landbouwer te Beerta, Finsterwolde, zie B.B.B. p. 319 en Noordbroek, zn. v. Harm Andries Meijer en Anke Melcherts (Huininga). (Deze ouders komen ook op folio 20b voor).
Uit dit huwelijk 4 kinderen Meijer, zie gen. IX 9.
6. Cornelius Steffens Brouwer (folio 30b), geb. Beerta 2-4-1814, overl. aldaar 15-6-1889, geh. Winschoten 28-4-1859 met Engeltje Mellema, geb. Winschoter Zuiderveen 15-10-1815, overl. Beerta 24-4-1893, dr. v. Engel Harms Mellema en Engeltje Nannes (Nanninga), zie VII 7.1. en VIII 13.8. Geen kinderen.
7. Harm Steffens Brouwer (folio 31a), geb. Beerta 2-4-1814, overl. Winschoten 26-8-1871, schuitema aldaar en kassier aldaar, geh. Winschoten 9-6-1843 met Willemtje Willems Schuitema, geb./ged. Winschoten 3/14-5-1809, overl. aldaar 5-9-1878, dr. v. Willem Berends Schuitema, koopman en schipper en Grietje Jans Bennema.
Uit dit huwelijk 2 kinderen Brouwer, zie gen. IX 10.

VIII 13. Kinderen van Engel H. Mellema en l. Aaltjen Egberts Engels (VII 7.1.).

1. Martje Engels Mellema (folio 31b), geb./ged. Winschoter Zuiderveen 21/30-7-1797, overl. Finsterwolde 20-6-1839, geh. Winschoten 21-7-1818 met Jan Klaassens Muntinga, ged. Midwolda 28-1-1783, overl. Finsterwolde 30-1-1858, landbouwer aldaar, zie B.B.B. 124 en Stamboom van de familie Muntinga p. 17, zn. v. Jakobus Klaassens Muntinga en Ettjen Jans; voor deze ouders zie B.B.B. 131.
Uit dit huwelijk 8 kinderen Muntinga, zie gen. IX 11.
2. Harm Engels Mellema (folio 32a), geb./ged. Winschoter Zuiderveen 21-3/7-4-1799, overl. Winschoten 9-10-1862, landbouwer te Winschoter Zuiderveen, geh. Winschoten 23-6-1836 met Wendelina Douwes Roelofs, geb. Bellingwolde 4-5-1812, overl. Winschoten 31-10-1892, dr. v. Douwe Feijes Roelofs en Engeltje Jacobs Mulder.
Uit dit huwelijk 8 kinderen Mellema, zie gen. IX 12.
3. Fennechijn Engels Mellema (folio 32b), geb./ged. Winschoter Zuiderveen 28-12-1801/10-

1-1802, overl. Winschoten 23-4-1841, geh. aldaar 10-11-1826 met Bronger Bouwman, ged. Zuidbroek 3-2-1799, overl. Statenzijl (Beerta) 13-12-1871, landbouwer in Winschoter Zuiderveen, in 1865 verhuisd naar Beerta, zn.v. Pieter Egberts Bouwman en Aaltjen Brongers. Uit dit huwelijk 7 kinderen Bouwman, zie gen. IX 13.

4. Egbert Engels Mellema, geb./ged. Winschoter Zuiderveen 30-4/6-5-1804, overl. Winschoten 15-12-1824.

Kinderen van Engel Harms Mellema en 2. Engeltje Nannes Nanninga.

5. Nanno Engels Mellema, geb./ged. Winschoter Zuiderveen 30-12-1807/3-1-1808, overl. Winschoten 9-11-1856, toen "zonder beroep".
6. Melle Engels Mellema (folio 33a), geb./ged. Winschoter Zuiderveen 16/30-4-1809, overl. Winschoten 7-4-1851, landbouwer aldaar, geh. Winschoten 19-12-1833 met Lutgerdina Ludens, geb./ged. Winschoten 20-12-1807/3-1-1808, overl. Winschoten 16-10-1880, dr.v. Lambertus Hindriks Ludens, landbouwer te Winschoten en Megcheltje Sijpkens. Uit dit huwelijk 6 kinderen Mellema, zie gen. IX 14.
7. Engel Harms Mellema, geb. Winschoter Zuiderveen 15-10-1815, overl. Winschoten 15-9-1821.
8. Engeltje Mellema, geb. Winschoter Zuiderveen 15-10-1815, zie VIII 12.6.
9. Geert Engels Mellema (folio 33b), geb. Winschoter Zuiderveen 12-2-1821, overl. Winschoten 3-11-1891, apotheker aldaar, geh. I Winschoten 27-7-1853 met Jantje Takens, geb. aldaar 18-10-1829, overl. aldaar 11-1-1855, dr. v. Jan Takens, landbouwer te Winschoten en Maria Ludens; geh. II Winschoten 1-10-1863 met Anna Unechiena Koops, geb. aldaar 29-3-1836, overl. aldaar 24-5-1889, dr. v. Albert Koops Lzn., winkelier, wethouder en burgemeester van Winschoten (1866-1874) en Elizabeth Funt. Uit het 1. huwelijk 1, uit het 2. huwelijk 5 kinderen Mellema, zie gen. IX 15.
10. Engel Harms Mellema (folio 34a), geb.

Winschoter Zuiderveen 7-4-1823, overl. Winschoten 16-9-1865, landbouwer te Winschoter Zuiderveen, geh. Winschoten 15-5-1856 met Eisse Kornelis Bouwman, geb. Midwolda 11-2-1823, overl. aldaar 1-1-1903, dr. v. Cornelius Jurjens Bouwman en Rikste Hommes ten Have (die hertrouwt met Edzo Alberts Noordhof). Uit dit huwelijk 4 kinderen Mellema, zie gen. IX 16.

- VIII 14. Kinderen van Geert Egberts Engels en Anje Poppes Poppens (VII 7.3.).

1. Jantje Engels, geb. Beerta 11-11-1816, overl. aldaar 2-4-1840.
2. Egbert Engels, geb. Beerta 28-4-1818, overl. aldaar 25-7-1818.
3. Egbert Engels, geb. Beerta 23-1-1820, overl. aldaar 17-8-1820.
4. Egbert Engels, geb. Beerta 5-2-1821, overl. aldaar 1-11-1853.
5. Martjen Engels, geb. Beerta 3-4-1824, overl. aldaar 16-12-1838.
6. Poppo Geerts Engels (folio 34b), geb. Beerta 13-2-1821, overl. aldaar 15-11-1904, landbouwer te Beerta, zie B.B.B. 13, geh. Beerta 29-3-1855 met Hindertje Brongers, geb. Eexta (Scheemda) 8-9-1835, overl. Beerta 1-7-1919, dr. v. Johannes Brongers en Dievertje Aijolts Kloosterboer, landbouwers te Eexta. Uit dit huwelijk 7 kinderen Engels, zie gen. IX 17.

- VIII 15. Kinderen van Engel E. Engels en Aaffien J. Brongers (VII 7.4).

1. Martjen Engels (folio 35a), geb. Noordbroek 1-6-1814, overl. 9-5-1883, geh. Noordbroek 21-6-1855 met Willem Eltjes Huisman, geb. Noordbroek 17-4-1816, overl. Beerta 12-4-1873, landbouwer te Beerta, zie B.B.B. 33, weduwnaar van Geessiena Edzes Dethmers en zn. v. Eltjo Willems Huisman en Elke Nannes Sierts, landbouwers te Noordbroek. Geen kinderen.
2. Jans Engels (folio 35b), geb. Noordbroek 21-3-1816, overl. aldaar 18-6-1893, landbouwer eerst te Zuidbroek, later te Noordbroek, geh. Zuidbroek 21-5-1862 met Jantje ten Have, geb. Zuidbroek 22-7-1825, overl. Noordbroek 24-5-1866, dr. v. Tjarko Aijolts ten Have, landbouwer te Zuidbroek en

Rikste Eppes ten Have. Geen kinderen.

3. Egbert Engels (folio 36a), geb. Noordbroek 16-3-1822, overl. aldaar 11-9-1902, landbouwer te Noordbroek, geh. Slochteren 17-5-1848 met Henderika Remkes Huisman, geb. Hellum (Slochteren) 31-1-1823, overl. Noordbroek 23-7-1857, dr. v. Eppo Martens Remkes Huisman, landbouwer en kerkvoogd te Hellum en Arnollina Eppes Bronts.
Uit dit huwelijk 5 kinderen Engels, zie IX 18.

(wordt vervolgd)

o o o

Correcties op het artikel in het vorige nummer.

- p. 10. 6e regel van boven moet luiden:
17 betekent boerderij nr. 17, B.B.B. p. 101 betekent pagina 101. Met
- p. 12. 7. Asse Onnes, ged. Beerta 27-4-1710.
- p. 13. Regel na 10. VII 4. Kinderen van Jan Wirtjes en .....
- p. 15. 2e regel van 2. Weia geh. aldaar 28-10-1802
Regel na 4. VII 7. Kinderen van Martien Geerts
en .....

o o o

TROUWBOEK NIEUWOLDA.

1704 Den -10-7bris op Wonsdag, zynde een dankdag, over de Seven provincien; wegens ons de grote Fictorie in Duitsland by de Donouw, door Gods Zegen is gedoopt het kind van Harmen Roelfs en Wobbe Jacobs, gen: Frouke.

o o o

HET GESLACHT WASLANDER IN DE 17e EN 18e EEUW

door Drs. O.D.J. Roemeling

vervolg van blz. 32 van deze jaargang

Egbertus, gedoopt te Appingedam 22 december 1686
Egberta, gedoopt te Appingedam 23 september 1688
Catharina
Gesina

Egbert Joan
Anna

wier levensloop niet verder is gevolgd.

- III.4 Annygjen (Anna) Waslander werd gedoopt te Appingedam 15 januari 1673 en aangenomen als lidmate aldaar 12 december 1689. Te Appingedam huwde zij (30 proclamatie aldaar 20 oktober) 1696 Harmen Jansen, van Appingedam, blijkens opgave bij de doop van het eerste kind adiuncte schoolmeester bij zijn schoonvader, en ook later "ordinaris duytsche schoolmester" genoemd. In 1698 volgde hij zijn schoonvader in diens functies op (StA 2475, pp. 332 en 336vo).
Kinderen:

Egberta, gedoopt te Appingedam 29 november 1696
Jan, geboren/gedoopt te Appingedam 13 november 1698, ordinaris voorsanger en schoolmeester, overleden 11 mei 1768, begraven te 't Zandt, gehuwd met Trijntjen Folkerts, geboren 24 januari 1695, overleden 21 juni 1768, eveneens begraven te 't Zandt; hiervan o.m. een zoon Harmannus (zie hierna) en een zoon Hendricus, schoolmeester te Opwierde.
Coenraet, gedoopt te Appingedam 27 november 1701
Walrich, gedoopt aldaar 19 mei 1704
Frans, gedoopt aldaar 3 november 1706
Gesina, gedoopt aldaar 27 januari 1713
Christina, gedoopt aldaar 7 november 1717

wier levensloop verder niet is nagegaan.

Op 9 juni 1790 huwen te Appingedam Wycher Wychers en Frouwke Broos, beide van daar afkomstig. De huwelijkse voorwaarden tussen Monsr. Wycher Wychers en Frouwke Broos werden opgesteld op 3 juni 1790. Zij vermaaken elkaar het vruchtgebruik hunner goederen. Bij kinderloos blijven van het huwelijk zal Wycher's broer, Hans Wychers, diens goederen erven, bij diens vooroverlijden de familie van moederszijde (enkele zusters van de moeder worden met name genoemd; naar de voornamen te oordelen, zijn zij van Friese afkomst). Onder de dedigslieden komen voor Klaas Tomas en Sjoeke Heerkes, stiefvader en volle moeder, Aafien Remkes Borst, aangehuwde zuster, aan zijn zijde; aan haar zijde compareerden Harmannus Broos en Hillegien Derks ouders, Jan Broos broer, Henderikus Broos en Derkje Tjaarts oom en aangehuwde tante, Frans Broos oudoom (RA VII c 7, p. 189).

De vader Harmannus Broos was een kleinzoon van Harmen Jansen (Broos) en Annygjen Waslander.

Wycher Wychers was een zoon van de koopman Wycher Hanssen te Appingedam en Sjouke Heerkes van Groningen, gehuwd te Appingedam 1 juni 1763. De huwelijkse voorwaarden

dd. 19 mei 1763 (RA VII c 2, p. 457) vermelden aan geen van beide zijden familieleden als getuigen.

Souwke Heerkes, weduwe van Wychger Hansen, van Appingedam, huwt aldaar 9 oktober 1774 Klaas Tomas van Wierum.

Hans Wychers, van Appingedam, huwt op 4 januari 1784 met Aaffien Remkes Borst van Delfzijl.

Frouwke Broos overleed te Appingedam 15 oktober 1806; haar man noemde zich later Waslander. Kinderen waren

Harmannus Wygers Waslander, gedoopt te Appingedam 3 december 1797, in 1822 boekhouder te Nieuw Scheemda, huwt te Scheemda 12 oktober 1822 Hilje Jacobs Plank, dienstmeid te Nieuw Scheemda, geboren aldaar 6 september 1795, dochter van Jacob Jans Plank, in leven arbeider te Nieuw Scheemda en aldaar begraven 1 november 1808, en Lublina Tjaes, arbeidster te Nieuw Scheemda.

Bij huwelijk wordt een zoon Wyger, geboren te Nieuw Scheemda 8 augustus 1822 gewettigd.

Harmannus Waslander is later gemeente-ontvanger te Slochteren, uit zijn huwelijk werden voorts geboren:

Lublina, geboren te Nieuw Scheemda februari 1824, overleden te Slochteren 7 januari 1873

Frouwke, geboren te Slochteren 1828

Jacobus, geboren aldaar juni 1830

Hillechien, geboren aldaar juli 1833

Klazina, geboren aldaar januari 1836

Niklaas, geboren aldaar december 1838

wier verdere gegevens niet werden nagegaan.

Hillechien Wygers Waslander, gehuwd te Appingedam 4 december 1833 Harm Alberts van der Werff.

II.2 Francois Waslander

Zijn bestaan konden wij slechts afleiden uit het gegeven dat Coenraad Waslander een zuster Sara Francois had. De naam Francois moet uit de familie Waslander komen: de vierde zoon van Annygjen Waslander droeg de naam Frans (zie III.4).

Bekend zijn de volgende kinderen:

1. Coenraad, volgt III.5

2. Sara, huwde met Thys Idses (Van der Heide) (zie onder III.5)

III.5 Coenraad Waslander

werd geboren omstreeks 1655. Op 26 januari 1704 wordt hij aangesteld tot luitenant in de compagnie van de ritmeester Emminga, waarin hij op 9 februari 1707 vervangen wordt en dan wordt benoemd tot ritmeester in plaats van N. Peereboom. Hij overlijdt als ritmeester en onderstalmeester van Zijne Hoogheid in 1738 en wordt 28 februari 1738 in de Jacobijnerkerk te Leeuwarden begraven.

Als onderstalmeester van de Prinses Douarière van Nassau

stelt hij zich op 3 november 1700 borg voor Thys Idses (van der Heide), herbergier van Huis ter Heide (herberg aan de weg van Leeuwarden naar Bergum) en Sara Francois e.l., bij schuldbekentenis aan Martijn Emmerzeel, wijnhandelaar te Leeuwarden.

Op 12 november 1711 stelt hij zich borg voor Thijs Idses en Sara Waslander.

De naam van zijn vrouw is ons niet bekend. Zijn zoon was:

1. Ferdinand, volgt IV.5

IV.5

Ferdinand Coenraads Waslander werd omstreeks 1688 geboren en op 6 februari 1706 aangesteld tot vaandrig in de compagnie Vos. Daarin wordt hij vervangen op 10 februari 1707, wanneer hij wordt benoemd tot luitenant in de compagnie van de kapitein Ardes, waarin vervangen op 21 februari 1710 en dan overgeplaatst naar de compagnie van de kapitein Meijers. Hij ontvangt acte als kapitein-luitenant 3 oktober 1731, wordt 27 mei 1732 vervangen in de compagnie Idsinga en aangesteld tot luitenant in de compagnie Sytzama. Hij overlijdt als kapitein tussen 1754 en 1765.

Hij huwt Io. te Lekkum 27 augustus 1713 (waarvan attestatie naar Leeuwarden afgegeven) Fokeltje Auckringa, begraven te Leeuwarden 30 juni 1724 (Oldehoofster- of Galileeënkerkhof), waarvan 5 kinderen.

Als luitenant in de compagnie te voet van het regiment van de Prins van Oranje en Nassau huwt hij (attestatie naar Ried afgegeven 6 juni) 1728 Sytske Sterringa, dochter van Hero Sterringa, te Leeuwarden.

Hieruit werden drie kinderen geboren.

Op 21 mei 1754 (Klein Charterboek 20 september 1754) verkopen Ferdinandus Waslander, oud-kapitein te Hallum, voor de kinderen bij zijn laatste huisvrouw Sytske Sterringa, voor 2/8, en Johannes Jellema, mr schoenmaker te Leeuwarden, als vader over zijn kind bij wijlen Anna Sterringa, voor 3/8, aan Ype Sterringa, mr schoenmaker te Leeuwarden, 5/8 delen in een huis, opgang Nieuwebuieren, waarvan koper reeds 3/8 bezit.

Bij de verkoop van een huis worden als erfgenamen van de vader Ferdinandus Waslander, kapitein in het tweede bataljon van de kolonel Acronius, genoemd de kinderen Ettje, Hero, Coenraad, Ypeus, Francois, Anna en Abrahamus. Kinderen:

1. Coenraad, geboren ca. 1715, later kapitein-commandeur grenadiers in het 2o bataljon Oranje-Lijfregiment
2. Ettje, geboren ca. 1718, later gehuwd met Johannes Balthasar Hofman, mr zilversmid te Hallum
3. Anna, geboren ca. 1720, later wonende te Hallum
4. Ypeus, geboren ca. 1720, later commies ter zee bij het college ter Admiraliteit te Amsterdam
5. Kind (van de luitenant Waslander in de Kleine Kerkstraat, begraven te Leeuwarden 4 november 1723 op het Oldehoofster of Galileeënkerkhof

6. Hero, volgt V.1
7. Francois, gedoopt te Leeuwarden 28 januari 1731, later sous-luitenant in het 2o bataljon Oranje-Lijfregiment
8. Abrahamus, later vaandrig in meergenoemd bataljon (vergelijk voor de voornaam de Inleiding en I.4).

V.1 Hero Waslander werd gedoopt te Leeuwarden 13 april 1729 en koos eveneens een militaire loopbaan. In december 1762 komt hij met attestatie van Sas van Gent naar Groningen. De kapitein-luitenant-ingenieur ten dienste van de Staat der Verenigde Nederlanden verkoopt, mede als lasthebber van zijn broers Coenraad en Ypeus, mede-erfgenamen van Ferdinandus Waslander, een huis in de Monnikenmuurstraat te Leeuwarden, op 10 mei 1765 (Groot Charterboek 28 juni 1765). Hero Waslander komt 21 november 1793 nogmaals naar Groningen, ditmaal met attestatie van Hulst. Zijn overlijden op de leeftijd van 81 jaren wordt aangegeven op 13/14 juli 1810, waarbij wordt vermeld dat hij naliet twee nichten, te weten

Helena Constantia en Johanna Maria Frelidine Waslander.

Hij werd te Hallum begraven. Als Capitain-Lieutenant-Ingénieur ten dienste van de Republiek ging hij te Groningen op 31 januari 1767 in ondertrouw met Johanna Margaretha Willinge, van Peize, met belasting tot Maas-tricht. Hij zelf wordt als afkomstig van Leeuwarden opgegeven. Kinderen werden uit dit huwelijk blijkbaar niet geboren dan wel zijn jong overleden.

Ten aanzien van de overige onder IV.5 genoemde Waslanders moet nog worden opgemerkt, dat hun verdere personalia niet werden nagegaan. Voor de meeste op de Friese Waslanders betrekking hebbende gegevens zijn wij de Heer J. de Vries te Leeuwarden, die ze ons ter beschikking stelde, zeer veel dank verschuldigd, die wij hier gaarne nog eens herhalen.

Na het afsluiten dezer genealogie vonden wij nog de volgende vermeldingen bij R.S. Roarda, Nammen út de bylagen fan de sentinsjes fan het Hof fan Fryslân:

- (1710-1727) p. 80, Coenraet Waslander, ritmr. te Leeuwarden, oud + 40 jr., 1713 (doss. 22 in port. 242), die een getuigenis aflēgt. Hij zou dan + 1673 zijn geboren. Zoon Ferdinand zou dan + 1693 geboren kunnen zijn! Ook deze moet dan reeds op ca. 20 jarige leeftijd zijn gehuwd.
- (1728-1747) p. 75, Berber Waslander, wed. van Luitenant Bartholdi te Leeuwarden, oud 73 jr., 1740 (port. 699 doss. 14). Ook zij treedt als getuige op. Zij zou dus + 1667 moeten zijn geboren en kan een zuster van Coenraad zijn geweest. En voorts dat Hero Waslander uit Leeuwarden op 31-8-1746 als student te Franeker werd ingeschreven. Alb. Stud. Acad. Franekerensis, 1968 p. 345.

De Heer G.W. Nanninga te Haren wees ons er op, dat uit het 2e huwelijk van Warmold Waslander, met Martjen Hiddes, een zoon Hidde werd geboren, die later te Garsthuizen woonachtig was. De genealogie moet daarom als volgt worden aangevuld:

Hidde Waslander ~ Huizinge 6-8-1719, huwt Garsthuizen 1744 met Jantjen Jans, vandaar afkomstig. Hij overl. tussen 8-2-1749 en 13-9-1751 (wanneer zijn weduwe voorkomt in de diaconierekeningen van Garsthuizen). Zij hertrouwdt aldaar 21-11-1751 Gerhardus Uchtman, zonder dat is aangegeven dat zij weduwe van Hidde Waslander was. Dat het om dezelfde persoon gaat, blijkt uit de aanzwering van voorstanders over het kind van wijlen Hidde Waslander en Jantjen Jans op 23-10-1751, waarmee een hertrouwen van de moeder verband houdt. Jantjen Jans, wed. Gerhardus Uchtman, hertrouwdt 18-11-1759 (le procl. 27 oct.) Garsthuizen met Pieter Derks van Middelstum. Uit het huwelijk van Hidde Waslander en Jantjen Jans werden geboren:

1. Warmholt, ~ Garsthuizen 29-8-1745; gezien de toevoeging "obiit" vrij spoedig daarop overleden.
2. Jan, ~ Garsthuizen 27-11-1746; ook hij is jong gestorven.
3. Jan, ~ Garsthuizen 19-11-1747; ook bij hem is aange-tekend "obiit".
4. Warmolt, ~ Garsthuizen 8-2-1749; nog in leven op 27-10-1759 (zie hierna). Verder onbekend.

Ter instantie van Jantjen Jans zweren 23-10-1751 Hindrik Jacobs, wedman Jan Roelefs en Jan Klase als voorstanders over het kind van wijlen Hidde Waslander en Jantjen Jans aan (RA XXII d 2). Op 27-10-1759 zweert Claes Lamberts te Oosternieland aan als sibbevoogd over het minderjarig zoontje van Hidde Waslander en Jantjen Jans; hij kiest domicilie ten huize van Jan Clasen te Garsthuizen. Beene Mennes c.s. zweren op dezelfde dag aan als voorstanders over de twee minderjarige dochters van wijlen Geert Uchtman en Jantjen Jans (ibid.).

Thijs Idses en Sara Waslander lieten te Bergum de volgende kinderen dopen:

1. Laes
2. Johannes, gedoopt 22 oktober 1689.
3. Coenraad, gedoopt 6 september 1691.
4. Coenraad, gedoopt 20 november 1692.
5. Coenraad, gedoopt 28 juni 1699.
6. Idse, gedoopt 20 september 1705.

Barbra Bartholdi komt ook voor op 22 november 1714 (meded. Hr. de Vries).

o o o

door G.A.Brongers

De hier behandelde fam. Witkop is vanouds Luthers hetgeen blijkt uit de inschrijving van het huwelijk tussen Jan Derks Witkop en Grietje Pieters op 17 maart 1713. Hij was "van Winschoten", zij "van Scheemda" met als slottoevoeging "beide Luthers". Dit laatste maakt een diepergaand onderzoek naar de herkomst van Jan Derks Witkop niet eenvoudiger, daar de doop- en trouwregisters van Winschoterzijl, waar een Lutherse gemeente was gevestigd, pas in 1747 beginnen en ook de overige Lutherse registers geen uitkomst gaven.

Daar mijn nasporingen-Witkop slechts beperkt bleven, het geschiedde in het raam van een breder onderzoek, deed ik geen pogingen tot verdere opvoering van het geslacht. De oudste notities die ik vond geven zeker aanleiding tot nader onderzoek door geïnteresseerden. In RA Gron.Vm., zijnde het protocol van beschrijving van Oldambtster mobile goederen, waarin vanaf 1686 ook zijn opgenomen de beschrijvingen van Westerwoldse mobile goederen, vindt men 7 Nov. 1693 beschreven "Roeleff Jans Witkops goederen op Zuiderveen of elders in den Oldambt gelegen". Dezelfde persoon is in het register vermeld als Witcoop.

Op 8 september 1721 testeren Jan Derks Witkop en Grietje Pieters, waarbij wordt besloten, dat de langstlevende alles zal erven. Het was kennelijk hoognodig, want Jan Derks Witkop overlijdt kort daarop. (RA V dd 18). Grietje Pieters hertrouwt te Winschoten 20 febr. 1722 met Peter Koerts volgens het trouwregister geboortig van Vasmer in Brandenburg. Grietje Pieters heeft uit haar eerste huwelijk kinderen meegebracht, die allen de naam Witkop hebben aangenomen. Doch haar tweede man neemt nu ook de naam Witkop aan en alle kinderen eveneens. Maatschappelijk en uit overwegingen van piëteit ligt deze gang van zaken heel aannemelijk. De scherpe scheiding tussen twee soorten kinderen in één gezin werd hiermede zeker belangrijk opgeheven. Daarnaast bleef natuurlijk ook de binding met Grietje Pieters. Omstreeks 1732 komt Grietje Pieters te overlijden! Op 3 maart 1734 hertrouwt Pieter Koerts te Winschoten met Hilke Laurens van Veendam. Ook uit deze echt worden verscheidene kinderen geboren. De vader behoudt de naam Witkop en alle kinderen worden eveneens Witkop genoemd. Zo ontstonden naast de oorspronkelijke Witkopen twee nieuwe staken Witkop. De nazaten uit de laatste staak hadden mijn belangstelling en alleen slechts in één gezin t.w. het nageslacht van zoon Jurjen Pieters Witkop, geb. te Winschoten en ald. gedoopt 18-1-1743, gehuwd te Winschoten 29-2-1777 met Trijntje Eelkema (ook Eelkens) en ten tweedemale 29-4-1787 met Trijntje Harms Doedens geb. Bellingwolde 30-5-1765, overl. Winschoten 4-7-1837 d.v. Harm Hindriks Doedens en Antje Roelfs. Zoals hiervoor vermeld kwam Peter Koerts uit Vasmer een plaatsje dicht bij Brandenburg, tegenwoordig in de Russische zone gelegen. Peter Koerts kwam niet alleen, hij was in gezelschap van zijn

broeder Jurjen, die eveneens te Winschoten huwt en wel op 19-7-1722. De inschrijving luidt: "Jurjen Coerts van Vasmer uit Brandenburglandten Aaltien Vrederix j.d. van Winschoten". Misschien was het een tweeling-broeder (samen weggetrokken en gehuwd in dezelfde tijd) en wilde Peter Koerts toen zijn gezin eveneens met een tweeling werd verblijd nml. Berent en Jurjen zijn broer in dit verband benoemen. Het nageslacht van Jurjen Coerts heb ik niet nagegaan, dit zou echter vooral in bio-genealogische zin interessant zijn omdat uit het nageslacht van Jurjen maatschappelijk sterke figuren zijn voortgekomen, predikanten, zakenlieden en medici. Jurjen zelf is schuitenvoerder, evenals zijn oudere broeder Laurens Pieters Witkop gehuwd met Fennechien Jans, die in 1782 een tjalkschip verkopen voor 902 Car.Glms. (RA Vdd). Een in die dagen belangrijke zakelijke transactie en in Berent, Jurjen en Laurens zien we de latere zakenlieden van het geslacht reeds aangekondigd! Er is ook nog een vierde broer nml. Koert van wie mij op dit moment niets bekend is. Uit de beide huwelijken van Jurjen Pieters Witkop zijn voorzover ik een indruk heb gekregen tenminste zeven kinderen geboren. Uit de eerste echt twee dochters Anje en Hille en uit de tweede echt Antje ged. Winschoten 4-12-1789, Laurens (omstr. 1791?), Harm ged. Winschoten 27-12-1793 geh. te Scheemda 7-2-1823 met Grietje Sierts Bakker ged. Zuidbroek 24-6-1792 en overl. Scheemda 7-2-1848, Hessel geb. te Winschoten in 1796 en gehuwd te Winschoten 11-2-1824 met Aaltje Uunkes, waaruit thans nog veel levende nazaten en tenslotte de omstreeks 1799 geboren Fennechien.

Tot slot zou ik een enkel woord willen wijden aan het wapen van de familie Witkop. Het bleek mij, dat hiervoor het wapen van de duitse familie Weiskopf werd aangevoerd. Hoewel zoals uit het voorgaande blijkt wel van duitse origine, bestaat geen enkele aanwijsbare samenhang met genoemd Duits geslacht. In dit verband wil ik echter wijzen op het "hantmerck" dat Jan Derks Witkop gebruikte nml. een gewoon kruis. (RA Gron. V dd 18, hiervoor reeds aangehaald). Uitgaande van dit oude teken en de karakteristieke naam Witkop, zou ik

de nazaten Witkop in overweging willen geven in den vervolge het hieronder geplaatste ontwerp als wapen te willen gaan voeren. Heraldisch luidt de omschrijving:

In zilver een rood kruis waarover een hartschild van groen met een zilveren hoofd
Helmteken: een vlucht van rood en zilver
Dekleden en wrong: van rood met een zilveren voering.

Hiermede kan aan alle verwarring een einde worden gemaakt en wordt een even oorspronkelijk als historisch verantwoord wapen gevoerd.

door G.W. Nanninga

Bij onderzoek in de "Kontrakten-Protokolle der Herrlichkeit Rysum" 1647-1711 (Staatsarchiv-Aurich) naar gegevens betreffende de stamvader der Nanninga's nl. Gerd Nannings en diens zoon Nanne (ook Nanning) Gerdes, beide bierbrouwer resp. in Loquard en Rysum, trof ik verschillende malen de naam van de "Ausmeynder" van Rysum Hayo Gerdes aan. Deze Hayo Gerdes, die + 1630 geboren moet zijn, was waarschijnlijk óók een zoon van bovengenoemde Gerd Nannings; in ieder geval was hij een broer van Hiske Gerdes, de vrouw van Georg Christian Wijnranck, "Prokurator und Notar zu Emden". Uit het huwelijk van Hayo Gerdes met Lucia Hansen werd tenminste een zoon geboren nl. Abraham Hayes, die het beroep van bakker uitoefende. Abraham Hayes was eerst getrouwd met een dochter van Tönnis Hinrichs, "Mauer-

*Geuke Willems Abrahams
Schoolmr. in de Beerta*

meister" te Rysum en Kenske, uit welk huwelijk twee kinderen voortkwamen; mogelijk was een van deze beide kinderen Lessie (=Lucia) Abrahams, die later met Daniel Daniels von Barenburg trouwde.* Na de dood van zijn eerste vrouw

huwde Abraham Hayes, die in de Mönckehörn te Rysum woonde, met Ettie Goeken, een dochter van Goeke Willems. Uit het laatst genoemde huwelijk werden minstens drie kinderen geboren:

1. Hayo Gerdes Abrahams, "Ausmeynder zu Rysum und Rentmeister"; hij huwde Swaneke Wolters, een dochter van Wolter Dirks. Hieruit: Abraham, ~ Rysum 15-6-1713 en Wilhelm, ~ Rysum 11-10-1714 (gegevens Werner Harten-Hamburg).
2. Feyke Abrahams.
3. Goeke Willems Abrahams, wiens naam boven deze bijdrage staat.

*G. W. Abrahams
Schoolmr. in de Beerta*

Op bl. 352 van "Die Groenevelds" dl. II lezen we het volgende: "Jürgen Peters auf dem Kronenpolder in Groningen wohnhaft besitzt mit seinem Bruder Hanno Peters 8 3/4 Grasen Land unter Rysum, welches sie niemals vor

Augen gesehen (Akte Jemgum-Landschaftspolder März 1754). Ihr weiland Vater Peter Peters habe weiland Göke Wilhelm Abrahams in Groningen und dessen Hausfrau Trientje Berens Geld geliehen und Trientjes Söhne Bernardus Göken zu Swartewold (St. Georgiwoold) und Abraham Göken zu Rysum wären mit Geltet Berens von Visquard (Bruder der Trientje) Erben von Berend Ewen aus dem Jahre 1728". Goeke (of zoals zijn naam hier geschreven werd Geuke) Willems Abrahams woonde inderdaad in de provincie Groningen en wel te Nieuw Beerta, waar hij schoolmeester was. Hij werd in december 1713 in het lidmatenboek van deze plaats ingeschreven, in welk boek op 2 december 1714 de aantekening voorkomt "met attestatie tot ons overgekomen van Rysum Trijneke Beerents". Deze Trijntje was een

dochter van de reeds genoemde Berend Ewen en Ettje Garlefs. Uit het huwelijk van Geuke Willems Abrahams en Trijntje Berends, dat niet in Nieuw Beerta voltrokken werd, zijn geboren:

1. Ettie, ~ Nieuw Beerta 17 februari 1715.
2. Grietie, ~ Nieuw Beerta 24 januari 1717.
3. Bernardus, ~ Nieuw Beerta 1 oktober 1719.
4. Abraham Hayen Goeken (Wiltfang) "Schulmeister und Kirchvorsteher zu Rysum", ~ Nieuw Beerta op 16 januari 1724, overl. Rysum 22-2-1803; huwde
  - 1e. Rysum 11-6-1745 Geeske Davids; huwde
  - 2e. Rysum 29-11-1751 Hyltie Abrahams Nanninga (1731-1811) dochter van Abraham Berends.
5. Ettje, ~ Nieuw Beerta 19 april 1726.
6. Geeltit, ~ Nieuw Beerta 19 december 1728.

In R.A. V ff 2, 3 en 4 (Rijksarchief-Groningen) komt Geuke Willems Abrahams in de periode 1713-1739 vele malen als getuige voor. Hij tekent eerst met zijn volledige naam, daarna met G.W. Abrahams en later G.W.A. Wiltvank, steeds met de vermelding "schoolmeester" of "schoolmr. in N.-Beerta".

Op 12-7-1720 verhuurt hij enige "Kosterie-landen" aan Cornelis Hansen en Maria Hindriks. In het huwelijks-contract van 7-5-1722 tussen Hilwert Harmens (van Nw. Beerta) en Grietie Berents (van Rysum) staan Geuke Willems Abrahams en Trijntje Berents vermeld als "angetrouwde halfbroer en halfzuster" van de bruid en in het huwelijks-contract van 10-12-1723 tussen Geeltet Jochems Berents

*G. W. Wiltvank
Schoolmr. in de Beerta*

(van Rysum) en Aeltijn Harmens (van Nw. Beerta) worden Geuke Willems Abrahams en Trijntje Berents "swager en suster" van de bruidegom genoemd. Hilwert Harmens en Grietie Berents zijn "half-swager en half-suster" er is ook nog een "half-suster" Marieke Berents. Hilwert Harmens en Aeltijn Harmens zijn kinderen van Harmen Dijken en Anna Hilwerts. Beide laatstgenoemde huwelijken komen ook voor in het trouwboek van Nieuw Beerta: 5-6-1722 Hilwert Harmens van N.-Beerta en Grietie Beerents van Rysum, Oostfr.

10-12-1723 Geeltit Beerens van Rysum en Aaltine Harms van N.-Beerta.

Op 22-3-1722 komt in het zelfde boek voor: Bonno Hinderiks van N.-Beerta en Mayke Beerents van Rysum, Oostfr., mogelijk is de bruid de hierbovengenoemde "halfsuster" Marieke Berents. "Volgens hantschrift van 25 januari 1725" hebben Geuke Willems Abrahams en Trijntje Berents 250 car.gld. op rente genomen van Pieter Pieters (RA V ff 3-5-1728), waarschijnlijk het geleende geld waarvan in "Die Groenevelds" sprake is.

o o o

* zie Boerderijenboek Beerta bl. 327.

Hk. Timmer Gzn.

Op 21-2-1969 gaf Hendrik Sprenger (zie VII f 3) op een bijeenkomst van de afdeling Winschoten van de N.G.V. aan de hand van een enige meters lang schema een overzicht van deze familie. Door jarenlang onderzoek heeft hij zijn gegevens verkregen. De stamouders komen uit Lippe. Zoals zoveel anderen, zijn ze als brandmeesters op steenfabrieken naar onze provincie gekomen. Merkwaardig is het aannemen van de familienaam Sprenger, afkomstig van de hofstede, die zij in het bezit kregen. Bij ons gebeurde dit ook wel, vooral in Twente. Een identiek geval wordt in deze beschrijving vermeld bij Beckmann.

Onder Vla vindt u een geval van vele schrijfwijzen van één familie-naam na 1812.

De schrijver, die bijna 80 jaar oud is en dit jaar zijn 55-jarig huwelijksfeest vierde (Hendrik Timmer ∞ Winschoten 30-4-1914 met Albertje Jager, * Scheemda 18-12-1889, * dochter van Arend Jager, * Scheemda 2-11-1866 en Okkelina Temmen, * Anloo 21-7-1868), was van 1921-1954 ambtenaar op de griffie van het kantongerecht te Winschoten. Toen al en ook nu nog tekent hij stambomen, getuigschriften, diploma's, enz., met mooi gekleurde wapens. Ook van de familie Sprenger heeft hij een met fraaie wapens voorzien overzicht vervaardigd.

de Klerck

ONS GESLACHT SPRENGER

door Hk. Timmer Gzn.

- I. Johan Franz, * tussen 1650 en 1660, wonende te Reelkirchen (Lippe) ∞ op 21 oktober 1681 aldaar met Anna Maria Büssen, * tussen 1650 en 1660 wonende te Herrendorf (Lippe).
Uit dit huwelijk werd geboren:
- II. Simon Heinrich Franz, * 28-10-1682 te Reelkirchen, wonende aldaar. Hij ∞ Anna Maria Arends.
Uit dit huwelijk:
- III. Franz Heinrich Franzen, * 8-1-1712 Reelkirchen, wonende aldaar, en aldaar ∞ 26-11-1734 met Anna Maria

Elisabeth Schmidt, * in 1713, wonende te Wehren (Dld).
Uit dat huwelijk:

- IV. Franz Heinrich Franzen, ~ 28-10-1743 te Reelkirchen, wonende te Billerbeck (Lippe) ovl. aldaar in 1796.
Hij ∞ te Reelkirchen 15-5-1768 met Frederica Ellers, * in 1745, wonende te Alverdissen. (Ellers werd ook geschreven Ojlers).
Uit het "Saubuch des Amtes Blomberg von 1721, das im Landesarchiv Detmold liegt", blijkt, dat de familie Sprenger was uitgestorven, n.l. die familie Sprenger, die de Sprengerhof bezat. Deze hofstede te Billerbeck is toen toegewezen aan Franz Heinrich Franzen uit Reelkirchen, die dus de nieuwe eigenaar werd en toen de naam Sprenger aannam.
"Das war früher hier allgemein Sitte und Brauch, wenn jemand einen Hof kaufte oder durch Heirat erhielt, nahm er den Namen des Hofes an. So übernahm hier Franz Heinrich Franzen den Namen Sprenger. (Ref. Pfarramt des Evang. ref. Kirchengemeinde Wöbbel bei Schieder, Lippe)".
Uit dat huwelijk van Franz Heinrich Franzen Sprenger:
- V. Johann Hermann Philipp Sprenger, * 8-1-1776 te Billerbeck, kleermaker, wonende te Heiden-Oldendorf, reformiert en ovl. aldaar na 1851. Hij huwde aldaar 23-2-1800 met Anne Johannette Elisabeth Weber, ook wel genaamd Anna Agneta Elisabeth Weber, uit Heiden-Oldendorf, * aldaar 17-10-1779, dochter van Christoff Weber en Elizabeth Franzens. Zij ging later met haar zoon naar Nederland en ovl. 4-10-1856 te Oostwold, gem. Midwolda.
Kinderen uit het huwelijk van Johann Hermann Philipp Sprenger en Anne Johannette Elisabeth Weber:
- VI.
  1. Simon Christoph, volgt Vla.
(Anne Marie Sophie Elisabeth, buiten echt geboren 1-2-1803. Moeder Anne Marie Plass).
  2. Johann Hermann Friedrich, * 12-2-1803, ovl. te Heiden-Oldendorf op 1-4-1809.
  3. Anne Margerete Florentine IIsabein, * 19-7-1806.
  4. Anne Cathrine Caroline, gen. Amalia, * 19-7-1808, tweeling met:
  5. Sophie Cathrine Wilhelmine, * 19-7-1808.
  6. Johann Töns Bartold Henrich, volgt VIb.
  7. Ernst Hermann Adolf, volgt VIc.
  8. Johann Christoph Cort Friedrich, volgt VI d.
Al deze 9 kinderen zijn geboren te Heiden-Oldendorf.
- Vla. Simon Christoph Sprenger, * 25-5-1800 te Heiden-Oldendorf, steenbakker, wonende te Winschoten, later rentenier, ovl. aldaar 8-2-1879, Ned. Herv. Hij huwde te Winschoten 13-8-1831 met Sietske Coenraads Hilker (wed. Wientjes) * te Winschoten 3-8-1794 en ovl. aldaar

10-3-1861, dochter van Coenraad Hilker en Trijntje Roelfs (die hertrouwd is met Ernst Scheltens). Laatstgenoemde had een dochter uit haar eerste huwelijk, genaamd Anna Catharina Wientjes, * te Winschoten 5-5-1816, als Wienjes, ovl. aldaar 21-11-1876, als Wintjes. Haar vadersnaam komt ook voor als Wiencke, Siemon Heinrich Christoph, gehuwd te Winschoten 9-4-1815 Simon Henrig Christof Wienke en Zietke Coenraads Hilker.
Simon Christoph Sprenger woonde Langestraat 44.

- VIIb. Johann Töns Bartold Henrich Sprenger, * 11-8-1811 te Heiden-Oldendorf, ovl. 6 mei 1875 in Scheemda, kwam op 19 dec. 1861 uit Duitsland, was broodbakker te Heiligerlee, Ned. Herv., voordien was hij kastelein te Westerlee. Hij huwde voor de eerste maal op 9 sept. 1843 te Scheemda met Aaltje Edskes Walma, dienstmeid, * Scheemda 7-6-1813, ovl. Westerlee 5-12-1846, dochter van Edske Hindriks Walma en Elzien Jans (Oostman). Uit dit huwelijk werd op 23-11-1846 te Scheemda geboren: Edsko Sprenger, bakker te Scheemda. Hij huwde aldaar met Berber Beekma, * 11-5-1860 te Joure. Op 3-6-1865 vertrok hij naar Oude Pekela.
Johann Töns Bartold Henrich Sprenger ∞ voor de tweede maal op 22-2-1848 te Scheemda met Aaltje Mulder, * 11-12-1826 te Nieuw-Scheemda. Zij ovl. 7-6-1908 te Oostwold ten huize van haar dochter Evertje Sprenger, gehuwd met Frans Kant. zie VIIb.
Aaltje Mulder was een dochter van Jan Pieters Mulder en Evertje Hendriks Walma.
Uit dit tweede huwelijk werden geboren in de gemeente Scheemda:
1. Simon Christoph Sprenger, * 5-9-1849, Ned. Herv. Hij was bediende te Winschoten bij K. Wester. Op 7 mei 1866 vertrok hij naar Finsterwolde. Op 8 mei 1876 vertrok hij naar Aduard.
  2. Jan Pieter, * 26-6-1851, ovl. 18-6-1873.
  3. Tonnis Hendrik, * 14-11-1854, ovl. 10-11-1897 te Midwolda, hij was o.a. bakker te Winschoten op de Buitenvenne en ∞ aldaar op 21 maart 1889 met Trijntje Dik, * 11 mei 1837 te Winschoten, weduwe van Simon Velt, * aldaar 11-2-1834, destijds Scheepskapitein aldaar.
Trijntje Dik vertrok 13 maart 1905 uit Winschoten naar Laren (N.H.).
  4. Alida, * 12 jan. 1858, volgt VIIa.
  5. Everhardus, * 7 april 1861.
  6. Meindert Georch Frederik, * 5 oct. 1863 en aldaar ovl. 6 dec. 1864.
  7. Georg Frederik, * 6 sept. 1865.
  8. Wilhelminus Hinderikus, * 11 juni 1867, ovl. aldaar 17 sept. 1868.
  9. Evertje, * 27 jan. 1869, volgt VIIb.

VIIa. Alida Sprenger, * te Scheemda 12 jan. 1858, N.H. ∞ 9 jan. 1879 aldaar met Wilko Gunster, * 8 jan. 1854 te Scheemda, timmerman aldaar. Hij ovl. aldaar 30 april 1915. Zij ovl. te Winschoten op 26 dec. 1938.
Uit hun huwelijk zijn geboren:
Gezina Jantina Gunster, * 16 dec. 1879 te Scheemda. Zij huwde 21 jan. 1901 te Scheemda met Luppo Edens, koopman te Winschoten, ovl. te Hoogezand 30-5-1966, oud 89 jaar.

VIIb. Evertje Sprenger, * 27 jan. 1869 te Scheemda, ovl. 12 aug. 1929 te Winschoten. Zij ∞ op 22 mei 1895 te Midwolda met Frans Kant, van beroep smid, * te Midwolda, wonende te Oostwold, zoon van Lammert Kant, * 18-2-1833 te Eexta, gem. Scheemda en van Egberdina Greven te Winschoten (Tolgaarders).
Uit het huwelijk van Frans Kant en Evertje Sprenger, werden geboren te Oostwold:

1. Egberdina Kant, * 2 oct. 1899. Zij vertrok 29 juni 1921 naar Groningen.
2. Harm Kant, * 18 maart 1902. Hij vertrok 17 juli 1922 van Winschoten naar Avereest.
3. Alida Kant, * 1 oct. 1904. Zij vertrok 24 dec. 1921 van Winschoten naar Oude Pekela.
4. Marieke Kant, * 19 maart 1906. Zij vertrok 12 dec. 1924 van Winschoten naar de Bilt.
5. Benno Lammert Kant, * 26 febr. 1909, timmerman te Winschoten.

Frans Kant en Evertje Sprenger verhuisden van Oostwold naar Winschoten, waar eerstgenoemde overleed op 20 juni 1931.

VIIc. Ernst Hermann Sprenger, * 6 aug. 1815 te Heiden-Oldendorf, en $\sim$ aldaar op 13 aug. 1815.
Dooptgetuigen waren:

Adolph Sinkel	-	Heiden-Oldendorf
Hermann Biermann	-	Heiden-Oldendorf
Hermann Schröder	-	Heiden-Oldendorf
Ernst Stölting	-	Stapelage

Hij huwde in Heiden-Oldendorf op 20-12-1843 met Wilhelmine Katharine Amalie Beckmann, nadat zij hem bereids den 1-9-1843 een dochter met name: Wilhelmine Sofie Elisabeth (ovl. 18-7-1844), geboren had.

o o o

Het geslacht Beckmann.

"Staatsarchiv Detmold. 14 januar 1966.
Herrn Hk. Timmer Gzn., Stationsstraat 8A, Winschoten (Niederlande).
Auf dem beigefügten Bogen finden Sie die Angaben über die Familien Sprenger und Beckmann in Heiden-Oldendorf.

Der Cord Henrich Bekmann ist als Wehrmann geboren. Dass ein auf einen Hof einheiratender Ehemann den Namen seiner Frau, bzw. ihrer Hofstätte angenommen hat, war in früherer Zeit in Lippe üblich.

Cord Henrich Wehrmann, nimmt bei der Heirat den Namen Bekmann an, * 9-2-1777 auf dem Krähenberg (gehört zu Heiden-Oldendorf), gest. 23-1-1847, verheiratet 23-3-1806 mit: Marie Sophie Florentine Bekmann aus Heiden-Oldendorf, getauft 7-11-1784, gest. 8-7-1856.

Mit vorzüglicher Hochachtung
(gez.) Dr. Kittel
Staatsarchivdirektor"

Cord Henrich Wehrmann (later Bekmann) werd geboren 9 febr. 1777 te Krähenberg (Heiden-Oldendorf), dagloner aldaar, ovl. aldaar 23 jan. 1847, reformiert, ∞ aldaar 23 maart 1806 met Marie Sophie Florentine Bekmann, ~ aldaar 7 nov. 1784 en ovl. aldaar 8 juli 1856.

Uit dit huwelijk zijn geboren:

- 7- 4-1806 Anne Marie Elisabeth, ovl. 23-4-1806.
- 2- 4-1807 Johann Töns Henrich Hermann Conrad.
- 14-12-1808 Anne Sophie Catharine Ilsabein.
- 25-11-1810 Anne Marie Catharine Ilsabein, ovl. 28-7-1811.
- 29- 5-1812 Friedrich Hermann Adolph.
- 3-11-1814 Johan Simon Henrich Bartold.
- 24-11-1817 Caroline Sophie Amalie, ovl. 16-7-1824.
- 29-12-1819 Jobst Henrich Christoph.
- 26- 1-1822 Wilhelmine Katharine Amalie (volgt bij VIc)
- 14- 4-1824 Friedrich Töns Dietrich, ovl. 26-8-1824.
- 7- 1-1827 Töns Simon Adolph.
- 31- 5-1829 August Adolf Barthold, ovl. 9-1-1830.

Auszug aus dem Verzeichniss der Geborenen (Getauften) der Reformierten Stadtgemeinde Detmold. Jahrgang 1822, No. 22.

Geburtsort:	Heiden-Oldendorf
Tag der Geburt:	26 Januar 1822, buchstäblich; sechszwanzigster Januar eintausendhundertzwei und zwanzig.
Tag der Taufe:	3 Februar 1822.
Namen des Kindes:	Wilhelmina Catharina Amalia Bekmann.
Namen der Eltern mit Angabe des Kopulier- und Geburtstages:	Bekmann, Cord Heinrich (modo) Wehrmann und Sophie, geb. Bekmann.
Taufzeugen:	Catherine Elisabeth Hofmeister, Wilhelmina Grabbe.

Vervolg VIc. Ernst Hermann Adolf Sprenger, * 15 aug. 1815 te Heiden-Oldendorf, was steenbakker aldaar en huwde aldaar met Wilhelmina Katherina Amalia Beckmann

den 20 dec. 1843.

Uit dit huwelijk werden geboren:

1. Friedrich Heinrich Kord, volgt VIIIc.
2. Ernst Bartold Konrad, * 14-10-1846 Heiden-Oldendorf, ovl. aldaar.
3. Ernst Konrad Barthold, * 10-8-1847. Volgt VIId.
4. Wilhelmina Henriette Elisabeth, * 12-11-1848 te Heiden-Oldendorf, ovl. 30-10-1858, Oostwold
5. Sophie Henriette Elisabeth, * 3-10-1850 te Heiden-Oldendorf, ovl. aldaar 26-5-1851.
6. Carolina, * 23-11-1852 te Heiden-Oldendorf, ovl. aldaar 19-12-1853.
7. Gerard, volgt VIIe.
8. Elisabeth Wilhelmina, * 22-8-1857 Oostwold, ovl. aldaar 27-6-1858.
9. Wilhelmina Elisabeth, volgt VIIIc.
10. Tonnis, volgt VIIg.

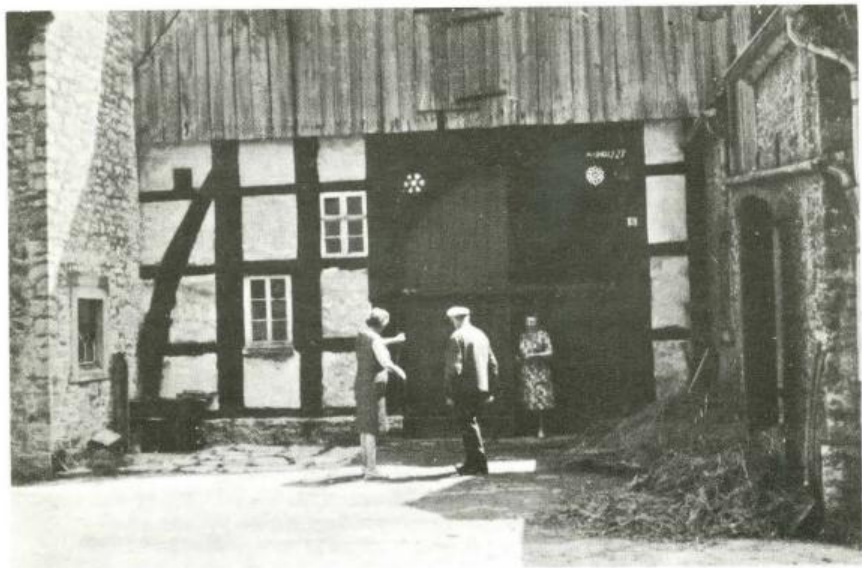
Ernst Herman Adolf Sprenger kwam uit Lippe naar Nederland en arriveerde met zijn echtgenote en zijn nog twee levende zoons Friedrich Heinrich Kord en Ernst Konrad Barthold, benevens zijn moeder Anna Johannette Elisabeth Weber op 22 december 1854 te Winschoten. Hij werd aldaar brandmeester op de steenfabriek van Viëtor en woonde aan de Engelstilstraat, waar in een voormuur van een woning naast de deur een steen was ingemetseld, waarin met Gothische letters de naam "Sprenger" was gesneden. Ik heb nog een bod op die steen gedaan toen in de jaren 1920 het huis werd afgebroken. De sloper wilde mij de steen echter niet verkopen.

In het voorjaar van 1856 kwam er een deputatie uit Oostwold bij hem, met de mededeling, dat zij aldaar een tichelwerk aan het bouwen waren en verzochten hem (mijn grootvader) toen of hij daar brandmeester van die steenfabriek wilde worden. Hij heeft dit aangenomen en verhuisde toen met zijn gezin en oude moeder naar Oostwold, waar achter het hotel "De Witte Zwaan" aan het Koediep de steenfabriek was opgericht.

Op 4 oktober van dat jaar 1856 overleed aldaar zijn moeder Anne Johannette Elisabeth Weber in de ouderdom van 77 jaar. Hij is niet steeds te Oostwold gebleven. Volgens mondelinge overlevering is hij ook brandmeester geweest te Stadskanaal (gemeente Wildervank) aan het Boerendiep, waarna hij op 21 febr. 1873 vandaar vertrok naar Westerlee. Daar stond achter de boerderij van Engelkes ook een steenfabriek, maar of hij daar werkzaam is geweest kan niet met zekerheid worden gezegd. 18 mei 1875 is hij vertrokken naar Oldenburg (Pruisen) doch later met zijn gezin, behalve met de oudste zoon Friedrich Heinrich Kord, weer in Westerlee teruggekomen.

Hij overleed aldaar op 28 maart 1879. (Toen mijn grootvader Ernst Herman Adolf Sprenger op 28 maart 1879

Het Sprengershof. Toen Franz Heinrich Franzen zich hier vestigde nam hij de naam Sprenger aan.

Hier woonde Ernst Hermann Adolf Sprenger voordat hij zich in 1854 te Winschoten vestigde. De boerderij die in Heiden-Oldendorf stond werd in 1958 afgebroken.

overleed, werd hij aldaar begraven, te Westerlee. Zijn weduwe bleef daar wonen in de z.g. "Sarrieshutte" bij de korenmolen in de Molenhorn. Vroeger stond bij iedere korenmolen een kleine woning, waarin een rijksambtenaar (kommies) woonde om gelden te heffen van het te malen koren. Deze huisjes noemde men "Sarrieshutte". Grootmoeder Wilhelmina Catherina Amalia Beckmann had toen nog 2 kinderen thuis, nl. haar dochter Wilhelmina Elisabeth (VIII) en haar zoon Tonnis (VIIg). Toen Wilhelmina Elisabeth op 23 oktober 1884 huwde met Geert Timmer (mijn vader) namen zij hun moeder mee in huis. Zo heeft mijn grootmoeder nog 13 jaar bij mijn ouders ingewoond en is op 17 maart 1896 te Nieuweschans overleden en begraven. Ik heb haar nog goed gekend, ik was toen 7 jaar oud.

VIIIc.

Zijn oudste zoon Friedrich Heinrich Kord Sprenger, * te Heiden-Oldendorf 3 oktober 1844, was na zijn vader brandmeester ofwel bedrijfsleider op de steenfabriek te Oostwold. Hij huwde op 6 sept. 1867 te Midwolda met Hindertje Jansen, * 7 mei 1845 te Finsterwolde, dochter van Albert Jansen, watermolenaar te Beerta en Zwaantje Jans Kamer, Ned. Hervormd. Hindertje Jansen overleed te Oostwold op 17 maart 1899.

Uit dat huwelijk zijn geboren 12 kinderen:

1. Wilhelmina, volgt VIIIa.
2. Albert, volgt VIIIb.
3. Zwaantje, * 29 juli 1871 te Oostwold N.H. Zij huwde met Hendrik Dolfien, * te Grijskerk 5 sept. 1880, slager te Helpman (Groningen). Zij overleed aldaar 10 nov. 1918. Haar man vertrok 16-7-1963 naar Leek.
4. Ernst Hendrik, volgt VIIIc.
5. Johannes, * 26 augustus 1874 te Oostwold. Deze was eerst marechaussee te Nijmegen. N. Herv. en huwde 18 april 1898 te Dodewaard met Maartje Baars, oud 20 jaar, * 1878 te Rhenen, dochter van Hendrik Wouter Baars, sigarenmaker, * 21-12-1851 en Cornelia van Druten, geb. te Rhenen 21-5-1857, wonende te Dodewaard. Hij is later vertrokken naar Noord-Amerika en was aldaar landbouwer. Of hij zijn vrouw (of gezin) heeft achtergelaten in Nederland of medegenomen, kon niet worden vastgesteld.
6. Harmke, * te Oostwold 4 sept. 1876, overleed ongehuwd in de gemeente Ten Boer.
7. Gerhardus, volgt VIII d.
8. Geert, volgt VIII e.
9. Tonnis, volgt VIII f.
10. Willem Siepko, volgt VIII g.
11. Auwine, * te Oostwold 19 oct. 1883 huwde 19 april 1928 te Groningen met Gerrit van den Bos, * 19 dec. 1873 te Almelo, ovl. te Emmen 12 juli 1960, brand-

stofhandelaar. Zij zelf woont thans te Almelo, P.C. Hooftstraat 14.

12. Jan Frederik, * te Oostwold, 5 juli 1887.
Hij vertrok naar Noord-Amerika. Sedert dien niets meer van hem gehoord.

Behalve in Oostwold is Friedrich H.K. Sprenger later nog brandmeester geweest op steenfabrieken te Garrelswear, Holwierde en Krewerd. Hij overleed op 15 april 1908 te Bedum.

- VIIIa. Wilhelmina Sprenger, * 3 maart 1868 te Oostwold, ovl. aldaar 17 april 1954. Zij had een lichaamsgebrek: viel in één zij. Zij huwde voor de 1ste maal te Midwolda op 23 februari 1900 met de schoenmaker Hendrik Berend Saathof (zoon van Evert Saathof, wonende aan het Koediep te Oostwold) * 29 mei 1876 te Oostwold.
Daar de schoenmakerij te Oostwold niet zo erg winstgevend verliep is Hendrik Berend Saathof op aanraden van enige broeders van zijn vrouw verhuisd met zijn gezin naar Visvliet, gem. Grijskerk om als brandmeester op de steenfabriek van zijn zwager op te treden. Hij woonde daar niet erg lang, en overleed aldaar op 17 april 1908. Zijn echtgenote Wilhelmina Sprenger verhuisde daarop met haar kinderen wederom naar Oostwold en had daar een winkeltje. De drie kinderen uit genoemd huwelijk met Hendrik Berend Saathof zijn:
1. Hindertje, * te Oostwold 3 januari 1901.
  2. Evert Eildert, gen. Frederik, * te Oostwold, 22 november 1903, overleden aldaar 3 augustus 1904.
  3. Everhardus, * te Oostwold 11 november 1904.
- Zij huwde voor de tweede maal te Midwolda op 19 december 1913 met Jan Klaas Zoutman (weduwenaar, kleermaker en winkelier) * 10 oktober 1866 te Oostwold, geref. wonende op de Wilhelminalaan te Oostwold vlak bij de N.Herv. Kerk. Hij overleed aldaar op 1 april 1937. Zijn echtgenote Wilhelmina Sprenger overleed aldaar op 17 april 1954.

- VIIIb. Albert Sprenger, * 1 dec. 1869 te Oostwold, was evenals zijn vader en grootvader steenbakker. Hij leerde het vak bij zijn vader. Hij huwde op 28 maart 1894 te Midwolda met Trijntje Herenius, * 19 mei 1865 te Midwolda, ovl. 1942 Bergen (N.H.) dochter van Harmannus Herenius, huis schilder en Rikkemina van Bergen.
Hij was eerst brandmeester op de steenfabriek te Appingedam maar richtte daarna in 1887 met zijn broeder Ernst Hendrik (zie VIIIc) een nieuwe steenfabriek op genaamd "de Onderneming" te Winneweer, gemeente Ten Boer aan het Damsterdiep. Hij woonde aan de ene zijde van de nieuwe fabriek en zijn broeder met zijn gezin aan de andere kant. Later vertrok hij met zijn gezin naar Duitsland, woonde te Leer en was steenfabrikant te Bingum (Dld). (Later Peter Boekhoff o.H.G. Tonklinkerwerk TURKEY. Op 9 nov. 1928 kwam hij weer van Leer naar Ten Boer. Op 12 maart 1931 zijn ze samen vertrokken naar Haren (Eelderwolde).

Hij overleed te Groningen. Hij was ook een tijdlang steenfabrikant te Bedum (de Wroetende Mol).

Uit zijn huwelijk geboren kinderen zijn:

1. Frederik Hendrik, * 8 juni 1895 te Appingedam, overleden. Gehuwd geweest, later gescheiden.
2. Rikkemina Hendrika, volgt IXb.
3. Hinderikus, * 29-9-1898 te Ten Boer, ovl. aldaar 16-9-1902.
4. Harmannus, * 28-7-1900 te Ten Boer, ovl. aldaar 22-8-1901.
5. Hinderikus Harmannus, * 8 mei 1903 te Ten Boer. Hij is gehuwd, doch verdrong later met een zeilboot op de Eems bij Leer.
6. Harmannus, * 6-2-1907, volgt IXd.
7. Ernst Hendrik, * 10-2-1911, volgt IXe.

- IXb. Rikkemina Hendrika Sprenger, * 16 dec. 1896 te Appingedam, huwde 29-9-1916 te Bedum met Hendrikus Venema, rijksveearts, geboren 19 juli 1888 te Middelstum, wonende te Bedum.
Uit dit huwelijk zijn geboren 3 kinderen:
1. Freerk Bonne, * 25 aug. 1917 te Bedum.
  2. Trijntje Marieke, * 18 sept. 1926 te Bedum.
  3. Abeltje Jacoba, * 22 juni 1928 te Bedum.
- Henderikus Venema woonde met zijn vrouw te Lunteren, Oude Arnhemseweg 32. In 1968 vertrokken naar Bilthoven (rusthuis).

- IXd. Harmannus Sprenger, * 6 febr. 1907 te Ten Boer, van beroep bedrijfsleider, wonende te Groningen, Paterswoldseweg 313 in 1967, huwde op 27 april 1939 te Groningen met Elisabeth Ramaker, R.K., * te Emmen 18 juli 1909.
Uit dit huwelijk zijn geboren te Groningen 4 kinderen:
1. Therese Francine, * 6 sept. 1939.
  2. Elisabeth, * 4 dec. 1940.
  3. Anne Lore Hilde, * 16 aug. 1942.
  4. Albert Hendrik, * 24 maart 1945.
- Allen in 1967 ongehuwd.

- IXe. Ernst Hendrik Sprenger, * 10-2-1911 te Ten Boer. Hij huwde 12-5-1944 te Berlijn met Charlotte Edith Hildegard Weiss, * 28-3-1916 te Deutsch-Krone. Hij woont te Munster en is Honorair Consul der Nederlanden. Zijn privé adres is Handorf 241. Hij is fabrikant van bloemenaarde (potgrond) Fa. Düngemittel Gesellschaft Sprenger und Todenhagen K.G. zu Munster. In 1967 waren er nog geen kinderen geboren.

- - o - -

- VIIIc. Ernst Hendrik Sprenger, * 29 april 1873 te Oostwold, steenfabrikant laatstelijk wonende te Groningen, Ned.H. Hij huwde 24 juli 1897 te Midwolda met Eja Molema, * te Oostwold 25 augustus 1873, dochter van Harm Zuilman

Molema, caféhouder, * 3 oktober 1834, en ovl. 12-6-1897 te Oostwold en van Trijntje Strate, * 25-2-1856 en ovl. aldaar 5-7-1907.

Hij overleed te Groningen 10 aug. 1926 en zijn echtgenote 18 febr. 1963 te Winschoten, Oudewerfslaan.

Hij was eerst brandmeester te Appingedam, doch richtte later met zijn broer Albert (VIIIb) een steenfabriek op te Winneweer (De Onderneming).

Uit zijn huwelijk zijn geboren 5 kinderen:

1. Frederik Hendrik Koert, volgt IXf.
2. Harmannus, volgt IXg.
3. Henderikus, volgt IXh.
4. Albertus, volgt IXi.
5. Pieter Gezienus, * 7-8-1908 te Ten Boer, ovl. te Groningen 8 dec. 1908.

IXf. Frederik Hendrik Koert Sprenger, * 27 november 1897 te Appingedam, van beroep fabrieksdirecteur (A.J. Pudding-fabriek) te Berlijn, later wonende te Haren (Gr.), ovl. te Arosa (Italië) op 3 aug. 1964, N.Herv. Hij huwde op 10 dec. 1925 te Berlijn met Anna Helena Jäckl, * aldaar 6 april 1896, thans (1967) wonende te Haren (Gr.), Rijksstraatweg 69.

Uit genoemd huwelijk werd geboren een zoon:

1. Ernst Hendrik, volgt Xa.

Xa. Ernst Hendrik Sprenger, * 17 januari 1927 te Berlijn, internist te Groningen, huwde op 17 november 1956 te Emmen met Margaretha van Zanten, * 27 februari 1929 te Emmen.

Uit dit huwelijk werden te Groningen geboren 3 kinderen:

1. Frederik Hendrik Koert, * 22 mei 1958.
2. Anna Helena Agatha, * 17 januari 1964.
3. Antoinette Elisa, * 30 november 1966.

Het adres is: Ubbo Emmiusingel 39.

Margaretha van Zanten is een dochter van Antonij van Zanten en van Agatha Catharina Johanna Warmenhover te Emmen.

IXg. Harmannus Sprenger, * 21-12-1898 te Appingedam, accountant te Groningen, ovl. aldaar 12 april 1945, gehuwd te Groningen op 12 maart 1928 met Catharina Jantina Boon, * te Groningen 11 april 1902, ovl. aldaar 28 juni 1961. Uit dit huwelijk zijn 4 dochters waarvan 3 te Groningen geboren:

1. Eja, * 7-6-1929.
2. Antje Catharina, * 4-4-1933. Ovl. te Groningen 5-10-1933.
3. Antje Catharina, * 17-9-1935.
4. Erna Henderika, * te Bedum 12-11-1937.

Geen der kinderen is gehuwd.

(wordt vervolgd)

UITGAVEN VAN "SASLAND"

J.S. van Weerden, SPANNINGEN EN KONFLIKTEN. Verkenningen rondom de afscheiding van 1834 fl. 32,50

J.S. van Weerden, ZUURDIEK, MIEN DÖRPKE, mit zwei schetsen van Geuchien Zielmoa fl. 10,80

Oabel Oabels, VEZIDE VAN JONJE MOLEMOA. Een verhaal van het wad fl. 2,90

Prof. Dr. K. Heeroma en Dr. J. Naarding, DE ONTFRIESING VAN GRONINGEN. fl. 3,25

Kleurenreproductie van de kaart van het "KLOOSTERHOLDT" te Heiligerlee (1725), die zich bevindt in de atlas der provinciëlanden (Rijksarchief Groningen) afm. 81 x 57 cm. incl. verzendkosten fl. 10,--

Bovenstaande ruimte kan gebruikt worden voor het aankondigen van nieuwe uitgaven.

Gruoninga

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE, NAAM- EN WAPENKUNDE

14^e jaargang 1969

3

Redactie: Ir. Th.P.E. de Klerck

G.W. Nanninga

Eventuele bijdragen te zenden aan het redactieadres: "Gruoninga",
p/a. Nedersaksisch Instituut, Zuiderdiep 38, Groningen - tel. 15304

INHOUD:

R. GEORGIUS	- Timon Harmens van Midwolder-Hammerik,	65
Drs. R.A. EBELING	- Het verzamelen van groninger terreinnamen,	70
Ir. Th.P.E. DE KLERCK	- Stamboom der families Onnes en Boelema (III),	73
G.W. NANNINGA	- Genealogie rondom een huismerk,	81
Drs. O.D.J. ROEMELING	- De Wachloo's in Noord-Nederland,	84
REDACTIE	- Een familie Sprenger,	90
Hk. TIMMER Gzn.	- Ons geslacht Sprenger (II),	91
P.J. RITSEMA	- Ommelander Predikanten-geslachten. GOCHIUS.	99

TIMON HARMENS VAN MIDWOLDER-HAMMERIK

door R. Georgius.

Op één van de gedenkstenen in de toren van de kerk te Nieuwolda staat het volgende te lezen:

"Den Drie eenigen God / is dit heiligdom uit de aanwinste der Gotvrugtige Kerkbegiftinge / van Zal. Timon Harmens / op des Dollaerts gesegenden aanwas gebouwt door de bestieringe / van den E.E.H. Johan de Drews / uit vaderlijken stamme de vierde burgemeester van die name / ende E. Fokko Hommes Kerkvoogden indertijt / ingewijd door Herman Dronrijp Pred. ter plaatse / op den 25 September in 't jaar der zal. MDCCXVIII / zoo werdet ook Gijzelve als levende steenen gebouwt tot een geestelijk huis I Petr.2.5."

Bovenstaande woorden zijn de laatste tijd reeds meerdere keren aangehaald, daar het juist 250 jaar geleden is dat de kerk van Nieuwolda werd ingewijd.

Het is dan ook niet de bedoeling de geschiedenis van de kerk nog eens te beschrijven, maar wel datgene nader te onderzoeken wat op bovengenoemde steen staat vermeld en dan in het bijzonder over de persoon van Timon Harmens of zoals hij in oude actes meestal wordt genoemd Tijmen Harmens.

Hij was het die het door zijn "Gotvrugtige Kerkbegiftiging" mogelijk heeft gemaakt, dat Nieuwolda zijn kerk heeft kunnen bouwen. Als men dat zo leest krijgt men wel sterk de behoefte meer te willen weten over deze milde gever.

Tijmon Harmens kwam uit Midwolder-Hammerik (Nieuwolda). Zijn geboortedatum is niet gevonden. Ook de datum van zijn huwelijk is onbekend. Wel kunnen we bij benadering zeggen dat hij ongeveer in 1668 is overleden. Dit kan worden nagegaan uit oude actes, namelijk één van maart 1667, waarin hij erft van z'n overleden vrouw en een andere die de boedelscheiding van hem zelf betreft van 1669.

Daar de doop en trouwboeken van Nieuwolda beginnen in 1646, werd de geboortedatum niet gevonden. We mogen aannemen dat zijn geboorte en mogelijk ook zijn eerste huwelijk vóór 1646 hebben plaatsgevonden. Zijn vrouw Saberich Ellens overleed vóór 1666; hij hertrouwt dan met Jantjen Tonis.

Zijn eerste huwelijk was kinderloos volgens een acte van 15 maart 1667, waarin hij erft van zijn vrouw.

Den 17 juni 1666 huwt hij te Nieuwolda met Jantjen Tonnis, zoals ze zich zelf noemt, terwijl de actes steeds spreken van Jantjen Tonis. Zij komt eveneens uit Midwolder-Hammerik en was de weduwe van Berent Geerts, zoals blijkt uit een verzegeling van 4 juni 1654, waarin zij met haar man optreedt als getuige bij een huwelijk van haar broer Tonnis Tonissen en Trijntjen Alles.

Tijmen Harmens en zijn vrouw Jantjen Tonnis krijgen 19 april 1668 een dochtertje, Aelfje genaamd. Waarschijnlijk is dit kind reeds spoedig overleden, want bij het overlijden van haar vader (vóór 1669), wordt zij niet als erfgenaam genoemd.

Volgens onderstaande acte van 22 juli 1669 zijn de erfgenamen van

Tijmen Harmens, zijn vrouw en de kerk van Nieuwolda, ieder voor de helft.

Hoe belangrijk deze erfenis was, blijkt wel uit het feit dat voor deze aangelegenheid de Collatoren uit de stad Groningen, de voor dien tijd grote reis naar Nieuwolda gingen ondernemen, om de bezittingen van de erflater te verdelen.

De actes luiden als volgt:

Persoonlick gecompareert de E. Solliciteur Jan Jacobs Geertsema ende E. Kerkvooget Reencko Harkes in qlt. als gecommiteerden en mede Collatoren van Nieuwolda ter presentie van de E.E.: Raadts =Heer Gerlacius ter enere, ende de duegetsame Jantjen Tonis, weduwe wijlen Tijmen Harmens, geadsisteert met de E.E.: Ambtman Phoebus Themmens ende de E. Pastoor Michaël

Reijninck ter andere zijde, bekenden ende beleden bij middel van vriendschap, ende om verdere plaidojen te vermijden, veraccordeert ende overeengekomen te zijn, nopens Tijmen Harmens sijn nalatenschap, in achtervolge accoort van den 5 Julij ao. 1669 bij ons gesien ende gelesen, in manieren als volget:

In de eerste sullen arfportien partijen, sonder onderscheidt met malcanderes hebben te deelen de alinge goederen ende inschulden bij gemelte Tijmen Harmens saliger nagelaten; vóorts soodanige goederen als bij gemelte weduwe aengebracht ende overgewonnen zijn, alles volgens inventarium soo riedes is overgegeven ende wat oock verder ter hande mocht comen; voorts soodanige goederen als bij gemelte weduwe worden gepossideert, mits dat de sterfhuisen uijtschulden, doch alleene soo nu tegenwoordig zijn onbetaelt, ex massâ bonorum eerst sullen worden voldaan; sullende hierenboven ex massâ haereditaria bij gemelte Gecommitteeren ende Collatoren worden genoten vooruijt een somma van hondert silveren Ducatens, dewelcke met een brief van 300 guld. houdende op Berent Hannes ende noch 15 guld. houdende op 't Caspel Nieuwolda zijn voldaan, waer tegens gemelte Jantjen Tonis, vooruijt ende privativelick ten eigendom sal hebben ende behouden het sterfhuis, schuire, hof, bomen ende plantagien staende op eijgen grondt ..... gemelte Tijmen Harmens gepossideert ende eenigesins heeft connen verdedigen, met de imen ende het ene verners onder de name van huisgeraedt sal worden verstaen; de winkel=waren sullen bij de weduwe verblijven, mits dat de waerdije van dien volgens Inventarium gestelt ende 't gene noch te estimeren staet, voor de helfte aen de gecommiteerden sal worden voldaan. Alles sonder argelist; renuntierende partijen wedersijts alle 't gene daer door dese verder handelinge ende accoort eenigesins geannulleert ofte gebroocken sulde mogen worden. In oirconde hebben Comparanten deses met haere respectieve handen verteekent, present de E. Schrijver Hendrick Schainck ende de E: Reijndt Nantkens als getuigen.
Actum den 22 Julij 1669.

Jean J. Geertsema

IJantien Tonnis.

Hind. Schainck als getuige.
Reindt Nantkens als getuige.

Persoonlick gecompareert de E. Solliciteur Jan Jacobs Geertsema ende de E. Kerkvooget Reencko Harckens, in Qlte als gecommiteerden van 't Carspel Nieuwolda ter eener, ende de deugtsame Jantjen Tonis, weduwe van wijlen Tijmen Harmens, geassisteert met de E. Aijoldt Claessen ter andere zijden, bekenden ende beleden ten volge accoort ingegaen den 5 Julij ao 1669 ende den 22 desselves maendt belijet, ene delinge ende scheidinge met malkanderes gemaect te hebben van sal; Tijmen Harmens nalatenschap ofte goederen, namelick versgelte rentebrieven, pampieren, obligatien, voorts boeckschulden ende gereedt geldt, volgens Inventarium gesteldt, als in manieren als volget.
Eerstelick beholdt gemelte weduwe Jantjen Tonis van haer zijde:

1e: De winkelwaren monterende met haer bereeckent geldt de somma van 1049 guld. 14 st. 6 pl. ro.aen liggendt geldt tenvolge Inventarium 275 guld., voorts een versgelinge op Hille Alderts van 450 guld. gedateert opde 16 Meij ao 1659. mit rente verschenen op Meij ao 1668 ter somma 67 guld. 10 st. voorts een versgelinge op gemelte Hille Alderts van 450 guld. gedateert opde 7 Julij ao 1656, met de rente verschenen op Meij 1668 ter somma 67 guld. 10st. voorts een versgelinge houdende op Jan Berents kinder ter somma 50 Car. Guld. gedateert opde 25 Januarij 1664, met de rente tot des jaers 1668 ter somma 9 Car. guld.: voorts een versgelinge op Hildebrandt Peters van 25 Dal, gedateert den 30 Aprilis ao 1665, voorts een versgelinge op Jan Ebels van 40 Dal. gedateert opde 22 Maij ao 1666, met 4 Daler rente tot de 1e Maij 1668, voorts een versgelinge op Tijmen Edes van 90 Car.Guld. gedateert opden 19 Decembris ad 1664, met 4 guld. 10st. rente tot Maij 1668, voorts een versgelinge houdende op Doedo Jacobs van 200 guld., gedateert opden 20 Septembris ao 1667, voorts een obligatie op Eltje Hendricks van 100 Dal. gedateert den 21 januarij ao 1652, met de verschenen rent in 't jaar 1668 ter somma 10 Dal.
Voorts een versgelinge houdende op Harmen Julles van 300 guld. capitael, gedateert den 9 Octobris 1659, voorts twee obligatien op Wabbo Everts tesaemen met de rente groot 64 guld. 10 st. voorts een obligatie op Aeijsso Harmens tesamen met de rente van 15 guld. 15 st. voorts een versgelinge houdende op Foeldrick Peters, ter somma 290 Caroli guld. waerbij noch come vanwege de boeckschulden 85 guld. 16 st. bij Hendrick Tjacks, ende 139 guld. 6 st. bij Jan Claessen, ende tenlaetste 288 guld. soo Jantjen nae de doot haeres Sal. Ehemanes te Uijtgeborget hadde; makende in alles een somma van 4466 guld. 17 st. 5 pl.
Hierentegens sullen de Gecommitteeren wegen de Kerck hebben te genieten, als volget;

1e. een versgelinge op Reene Bennes van 1800 Car.guld. gedateert opde 8 Maij 1667 met de verschenene rente tot Maij 1668 ter somma 90 Car. guld., voorts een versgelinge op Eggo Ritches van 200 Car.guld. gedateert opden 15 Junij 1640, met rente verschenen tot Maij 1668, ter somma 30 Car.guld., voorts een versgelinge op Hendrick Fockes van 100 guld., gedateert opden 25 Aprilis ao 1662, met de rente op Meij 1668 verschenen, ter somma 5 guld., voorts een versgelinge opde pastoor Tackens van 150 guld. gedateert opde 5 Julij anno 1655, voorts een versgelinge op

Geert Pouwels van 75 guld., gedateert den 18 Januarij 1662, met 3 guld., 15 st. interesse, verder op den eersten Januarij ao 1668, voorts een versegelinge op Arent Gresel van 50 Dal. gedateert den 5 Januarij 1664, met de verschenene rente. Een tot Midwinter ao 1668, ter somma 17 guld. 10st., voorts een obligatie op Aeltjen Ludewijckes houdende van 322 guld., 10 st. gedateert den 11 Maij 1663, met de verschenen rente tot Maij 1668 ter somma 29 guld., voorts een obligatie op Eltje Hendriks ter somma 400 Dal. gedateert den 2 Januarij 1660 met de verschenen rente opden 2 Januarij 1668 ter somma 60 guld., voorts een versegelinge op Berent Hannes van 300 guld. gedateert den 8 Maeij 1667, voorts een obligatie op 't Carspel Nieuwolda wegen de kercke van 150 guld., met 24 guld. rente, voorts een obligatie op Jan Uildricks van 49 guld., met 2 guld. 9 st. rente opden 1e Maeij 1668 verschenen; ende voorts tenlaetste van de boeckschulden 29 guld., 5 st. bij Abel Richtes; makende in een somma 4117 guld., 9 st. ende is de portie van Jantjen soo veel groter omreden daertoe moverende, soo in de scheijdinge is voorgevallen; aengaende de boeckschulde soo hier niet gementioneert zijn, blijven mit de inschulden noch in de mande ende onverdeelt.

Alles in oprechtheijt ende sonder argelist, renuntierende partijen wedersijts alle 't gene daerdoor dese bovengest: afhandelinge eenigesins geannulleert ende gebroocken sulde comen worden. Oirconde Comparanten respectieve ondertieckinge in den protocolles, present de E. Schrijver Hendrick Schainck ende de E. Reijndt Nantkes als getuigen hiertoe geroepen, Actum den 22 Julij 1669.

Jean J. Geertsema
Reencko Harckens
Hindr. Schainck
Reijndt Nantkens als getuigen.

Ijantien Tonnis
Aijolt Clasen

Het bedrag dat de kerk uit de boedel van Tijmen Harmens mocht ontvangen was groot fl. 4117,45, voor die tijd een respectabele bedrag, dat gelijk gesteld kan worden met een boerderij ter grootte van 25 - 30 ha.

We kunnen wel aannemen dat de kerk hiervan gebouwd kon worden. Een lening ten behoeve van de kerk werd dan ook niet gevonden. Wel werd er een lening van 200 gulden afgesloten toen 100 jaar later de toren werd gebouwd.

Tijmen Harmens was ongetwijfeld een geziene persoonlijkheid. Hij treedt zeer vaak op als getuige in vele actes. Ook wordt hij vaak als voormond, voogd en sibbevoogd genoemd. Een huwelijkscontract met Jantjen Tonnis werd ook niet gevonden.

Jantjen Tonnis hertrouwt 6 September 1670 te Nieuwolda met Aijoldt Claessen, die haar ter zijde had gestaan bij de boedelscheiding van Tijmen Harmens.

Uit deze boedelscheiding blijkt dat Tijmen Harmens winkelier van beroep was.

Gezien zijn schenking aan de kerk zal hij een groote voorstander zijn geweest van een scheiding van de kerkelijke bezittingen van Midwolda en Midwolder-Hammerik, waarmee de kerkvoogd Popko

Heerens, die 16 maart 1654 te Nieuwolda huwde met Reene Bennes, zo druk doende was.

Hij kreeg moeilijkheden toen men wilde weten wie hem had opgedragen stenen te kopen, die reeds op het kerkhof van Midwolder-Hammerik stonden. De afloop van dit onderzoek is helaas niet bekend.

Popko Heerens bracht de verdeling van de goederen van de kerk tussen beide dorpen tot stand, waarbij de schenking van Tijmen Harmens nog eens tersprake kwam, daar Midwolda hierin wilde mede delen. Dit wordt echter met succes door Popko Heerens bestreden.

Hij zal niet vermoed hebben dat zijn werk precies 300 jaar stand zou houden, want in 1968 besluiten de kerken van Midwolda en Nieuwolda, helaas uit bittere noodzaak, weer samen te gaan werken.

Drie honderd jaar geleden kon men zich de weelde veroorloven uit elkaar te gaan, nu brengt de armoede beide kerken weer bijéén.

o o o

kerk van Nieuwolda

door Drs. R.A. Ebeling

Ofschoon het volgende weliswaar óók een stukje zakelijke informatie wil geven - want de lezers van dit tijdschrift zullen zich, naar ik aanneem, niet alleen maar genealogisch voor de provincie Groningen interesseren - , heb ik het, eerlijk gezegd, toch in de eerste plaats geschreven als een soort gerichte "reclame" (juist onder de lezers van Groninga, zie boven).

Alvorens de in dit verband ietwat dubieus klinkende term "reclame" toe te lichten eerst enkele woorden over de in de titel gebruikte term "terreinnamen". Hieronder wordt verstaan de benaming van iedere kleinere geografisch-landschappelijke eenheid - dus geen landen, provincies of streken - , met uitzondering van menselijke nederzettingen of bouwsels (stad, gehucht, molen, brug enz.). De term "terreinnaam" vat dus samen 1) veldnamen (bouw- en grasland, woeste gronden, moerassen enz.); 2) bosnamen en 3) waternamen. Tot zover de terminologie.

Zoals velen van U zullen weten is één van de afdelingen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam de Commissie voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis, en één van de taken van deze Commissie is het verzamelen van (de) nederlandse terreinnamen. Dit verzamelen is in zekere mate te vergelijken met monumentenzorg of natuurbehoud, want het komt over het algemeen neer op het bewaren van iets dat juist in onze tijd en door onze moderne vorm van samenleving gaat verdwijnen. Naast kastelen en heidevlakten, naast volksgebruiken en dialecten zijn ook de terreinnamen vaak een stuk historie of folklore, dat verdient bewaard en bestudeerd te worden, voordat het definitief is verdwenen. Niet verdwijnen zullen uiteraard die terreinnamen die intussen een officiële status hebben verkregen en daardoor al lang in geschrifte en op alle mogelijke kaarten zijn vastgelegd. Maar waar het hier om gaat is de grote massa van terreinnamen voor enkel intern gebruik, de benamingen dus voor een perceeltje hooiland, een vijver of een stuk dijk zoals die alleen in kleine kring worden gebruikt en tegenwoordig bovendien dan nog vaak slechts door enkele ouderen. Kortom, wat men wil verzamelen zijn terreinnamen die meestal niet op de één of andere kaart staan, maar alleen in mondeling gebruik zijn; namen dus die, willen we ze vastleggen, uit de volksmond opgetekend moeten worden.

Maar waarom die namen optekenen en bewaren? Wat voor nut kan het hebben er tijd en geld aan te besteden? Het antwoord werd boven al aangeduid door de zinspeling op de begrippen historie en folklore. Het bestuderen van terreinnamen heeft inderdaad waarde voor Taal- en Naamkunde, voor Volks- en Nederzettingkunde en met name ook voor diegenen die zich in beperkter verband voor een bepaalde plaats of streek gaan interesseren. Wat Groningen betreft hebben de samenstellers van boeken als *De boerderijen in de Marne* (1966) of *Stedum* (1967) goed begrepen dat juist in dit soort werken de terreinnamen hun plaats hebben.

Terreinnamen geven soms inlichtingen omtrent de vroegere

geografische gesteldheid, ja zelfs over archeologische zaken; terreinnamen bewaren vaak woorden en begrippen die in de algemene cultuurtaal of in het plaatselijke dialect reeds uitgestorven zijn; terreinnamen kunnen ook aantonen (en bewijzen) dat en in welk opzicht de taaltoestand in een bepaald gewest vroeger anders is geweest (friese relicten b.v. in groninger terreinnamen); terreinnamen weerspiegelen soms het karakter van een landschap, de rol die de mens door de eeuwen heen daarin heeft gespeeld en af en toe zelfs van wat voor slag deze mens is geweest.

In overleg en in samenwerking met bovengenoemde Commissie is het Nedersaksisch Instituut thans bezig (de) groninger terreinnamen te verzamelen. Er zijn weliswaar enkele historische bronnen, zoals koopaktes e.d., maar wat de tegenwoordig in gebruik zijnde namen aangaat zijn de schriftelijke bronnen zeer schaars: een enkel artikel over veldnamen in het één of ander tijdschrift; soms in één der dagbladen een advertentie waarin een stuk land (genaamd XYZ) te koop wordt aangeboden; soms ook min of meer volledige opgaven in plaatsbeschrijvingen en jubileumuitgaven van landbouwverenigingen.

Het is duidelijk dat, als men meer te weten wil komen, dit alleen met behulp van een algemene enquête of een groep van medewerkers bereikt kan worden. Een soort enquête werd, ook in de provincie Groningen, reeds gehouden, en wel omstreeks 1948 door de Nederlandse Aardappelkeuringsdienst. Op de formulieren van deze Dienst hebben toen vele landbouwers tevens de namen van hun landerijen genoteerd - terreinnamen dus die tegenwoordig nog in gebruik zijn - en al met al leverde dit voor Groningen een oogst van plm. 4000 namen op.

Op de andere manier, met behulp dus van medewerkers die "de boer op" gingen, heeft in Groningen de Heerdencommissie al een hoeveelheid terreinnamen weten te verzamelen. Men is er in 1953 mee begonnen en heeft in 1955 zelfs een naamkundedag georganiseerd (met medewerking o.a. van het Nedersaksisch Instituut). De belangstelling der deelnemers verslapt echter gaandeweg en zo heeft de Heerdencommissie in 1956 het tot dan toe verzamelde materiaal aan ons instituut overgedragen. Het betreft 12 groninger plaatsen en bestaat uit topografische kaarten plus namenlijsten.

In tegenstelling tot de opgaven voor de Aardappelkeuringsdienst bevat het materiaal van de Heerdencommissie dus niet alleen namen, maar deze werden met behulp van kaarten ook gelokaliseerd en zo nodig, wat gesteldheid, gebruik enz. aangaat, schriftelijk nader toegelicht. Dit is een methode die intussen overal bij het verzamelen van terreinnamen toegepast wordt. Ook door ons, en hier nu begint de "reclame".

Mede gesteund door een oproep van de Groninger Maatschappij van Landbouw heeft het Nedersaksisch Instituut sedert 1965/66 contact met een kring van medewerkers, die in de provincie, in "het veld" terreinnamen verzamelen. Deze kring is echter nog veel te klein en ik hoop dat door dit artikel sommigen van U zich ook voor dit soort werk willen gaan interesseren. Telefonisch zijn wij te bereiken onder 050 - 15303; het adres van ons instituut is: Ged. Zuiderdiep 38.

Wie aan het verzamelen van groninger terreinnamen wil meedoen,

ontvangt van ons een kaart of kaarten van het dorp of de gemeente (eventueel een deel daarvan), die hij wil nagaan, en een aantal fiches. Kaarten en fiches kunnen desgewenst ook in tweevoud worden geleverd, één voor het instituut en één voor eigen gebruik van de medewerker. De kaarten dienen om een terrein precies te lokaliseren, de fiches om naast de eigenlijke terreinnaam ook nog eens de ligging te noteren, de hoedanigheid van de grond te vermelden en bovendien bijzonderheden die een ondoorzichtige naam misschien kunnen helpen verklaren. Het is overigens in ieder opzicht het beste als men probeert de terreinnaam op te tekenen volgens de plaatselijke uitspraak, desnoods met een vertaling van de groninger vorm in het Nederlands tussen haakjes. Wellicht ten overvloede: Alle terreinnamen zijn belangrijk, dus ook namen als ol ven, ol haim of dobstuk die zo ongeveer overal voorkomen. Het gaat niet alleen om de "interessante" en "moeilijke" namen!

De gevonden namen worden op het instituut verdubbeld en geordend volgens twee systemen: alfabetisch per dorp of kleine gemeente en alfabetisch voor de hele provincie. Zo kan men later nagaan waar en in welke vorm bepaalde terreinnamen in Groningen voorkomen, dus met taalkundige, naamkundige en geografische bedoelingen; maar zo'n verzameling kan ook van groot belang zijn voor de studie van de geschiedenis van een dorp, gemeente of streek. Dit laatste zal uiteraard vaak de sterkste drijfveer zijn voor onze medewerkers.

Wat het terreinnamen-materiaal aangaat dat reeds op het instituut aanwezig is, dit betreft weliswaar in het algemeen de hele provincie, maar uit een groot aantal gemeenten hebben wij tot nu toe slechts enkele gegevens verkregen zodat hele stukken van de provincie Groningen in dit opzicht nog vrijwel blanco zijn. Vrij intensief bewerkt zijn alleen het gebied rond Delfzijl, Stedum en omgeving, en tot op zekere hoogte de Marne; minder intensief Loppersum en 't Zandt, en delen van Wedde en Slochteren.

Dat wil dus praktisch zeggen dat vrijwel iedereen, uit welke hoek van de provincie ook, nog een nuttige bijdrage kan leveren. Want meestal zal het door een medewerker gekozen werkterrein inderdaad vrijwel blanco zijn, terwijl daar waar reeds een kleine verzameling van terreinnamen bestaat - die men uiteraard vooraf van ons ter inzage krijgt - deze gegevens hem zullen helpen het werk grondiger te doen. Dit werk moet gedaan worden en bijtijds, want met de dag raken er meer van onze groninger terreinnamen in onbruik, d.w.z. in vergetelheid. De ruilverkaveling is daarvan maar één der oorzaken.

o o o

door Ir. Th.P.E. de Klerck

vervolg van p. 44 van deze jaargang.

- IX 2. Kinderen van Reinder L. van Ham en Luppjen H. Mulder (VIII 9.3.).
1. Weia van Ham, * Beerta 29-1-1826.
  2. Luiken van Ham (folio 60b), * Beerta 24-10-1828, † (ws. Bellingwolde) 1-9-1902, arbeider te Beerta en Bellingwolde, ∞ Beerta 24-5-1856 met Talle Fransen, * Oostwold 28-7-1831, † Bellingwolde 8-11-1883, dr. v. Frans Jans Fransen, arbeider en Marike Berends Harkema. Uit dit huwelijk 5 kinderen Van Ham, zie gen. X 5 (in uitbreiding deel 1 werden reeds de generaties X 1 t/m 4 vermeld, daarom gaan we hier door met 5).
  3. Hooite van Ham (folio 61a), * Beerta 12-1-1832, † aldaar 2-2-1861, dagloner aldaar, ∞ Beerta 21-5-1859 met Taatje Houwen, * Finsterwolde 18-3-1834, dr. v. Jan Harms Houwen, wagenaar, en Foktje Berends Kruijer. Uit dit huwelijk 1 kind Van Ham, zie gen. X 6.
  4. Hindrik van Ham (folio 61b), * Beerta 15-10-1835, † Scheemda 17-9-1910, kleermaker aldaar, ∞ Scheemda 15-5-1858 met Hillechien Koster, * Scheemda 18-12-1827, dr. v. Aldrik Tonnis Koster, schoenmaker en Trientje Hindriks Kunst. Uit dit huwelijk 5 kinderen Van Ham, zie gen. X 7.
- IX 3. Kinderen van Cornelis J. Onnes en Ettjen J. Muller (VIII 10.1).
1. Jan Cornelis Onnes (folio 62a), * Beersterhoogen 6-9-1824, † Winschoten 20-7-1905, landbouwer te Ganzedijk (Finsterwolde), zie B.B.B. 153 (p. 365), ∞ Oude Pekela 14-6-1850 met Joanna Derks Houwink, * Oude Pekela 10-12-1830, † Winschoten 4-4-1917, dr. v. Derk Jans Houwink, landbouwer en Jantje Doewes Mulder. Uit dit huwelijk 3 kinderen Onnes, zie gen. X 8.
  2. Grietje Onnes (folio 62b), * Beersterhoogen 24-10-1829, † Beerta 23-11-1896, ∞ Beerta 19-5-1857 met Pieter Reinders Bouman, * Beerta 26-1-1829, † aldaar 29-7-1909, landbouwer te Beertsterhoogen, zie B.B.B. 38 (p. 99), zn. v.

Reinder Geerts Bouman, landbouwer te Beerta, zie B.B.B. 11 en Elizabeth Pieters Doornbos.
Uit dit huwelijk 1 kind Bouman, zie gen. X 9.

IX 4. Kinderen van Eggo Hommes J. Onnes en Heijke Doewes Mulder (VIII 10.2.).

1. Jakob Egges Onnes, * Beerta 7-2-1832, † aldaar 26-7-1834.
2. Doewe Egges Onnes (folio 63a), * Beerta 12-6-1834, † aldaar 17-6-1903, pelmolenaar en landbouwer te Beertsterhoogen, zie B.B.B. 34 en 36, ∞ Beerta 30-10-1857 met Eiltje Hilwerts Dijken, * Beertsterhoogen 15-4-1835, † Groningen 30-9-1912, dr. v. Hilwert Berends Dijken, landbouwer te Beertsterhoogen, zie B.B.B. 37 (p. 97) en Ettjen Kornelius Muller, zie onder 3. Uit dit huwelijk 7 kinderen Onnes, zie gen. X 10.
3. Grietje Egges Onnes (folio 63b), * Beerta 16-11-1836, † Groningen (ziekenhuis) 6-7-1917, ∞ 29-4-1859 met Cornelius Hilwerts Dijken, geb. Beertsterhoogen 3-8-1831, † Nieuwe Schans 11-1-1910, landbouwer in de Kroonpolder, zie B.B.B. 186 (p. 427), zn. v. Hilwert Berends Dijken en Ettjen Kornelius Muller, zie onder 2. Uit dit huwelijk 7 kinderen Dijken, zie gen. X 11.
4. Jakob Cornelius Onnes, * Beerta 8-10-1838, † aldaar 18-1-1839.

IX 5. Kinderen van Jan J. Onnes en Hillechien H. Steenhuis (VIII 10.4.).

1. Jacob Cornelius Onnes (folio 64a), * Bellingwolde 11-12-1840, † Beerta 6-3-1901, landbouwer in de Stads-Nieuwe Polder, zie B.B.B. 196, ∞ I Nieuwolda 17-5-1871 met Eppien Muller, * Stadspolder 25-10-1845, † aldaar 3-5-1886, dr. v. Hanno Kornelius Muller, landbouwer op dezelfde boerderij en Aaltjen Engels Engelkes. Hij ∞ II Finsterwolde 17-5-1887 met Dettje Buzeman, * Finsterwolderhamrik 10-4-1861, † Groningen 18-7-1929, (in 1912 was zij van Beerta verhuisd naar Groningen), dr. v. Jan Jans Buzeman, landbouwer, zie B.B.B. 159 en Hinderika Muller. Beide huwelijken waren kinderloos.
2. Klaas Harms Onnes (folio 64b), * Midwolda 18-5-1842, † Groningen 7-5-1908, commissionair in granen aldaar, ∞ Beerta 1-5-1873 met Trientje Dijkema, * Beerta 24-11-1848, † 27-6-1941, dr. v. Piet Lammerts Dijkema, landbouwer te Beerta,

zie B.B.B. 28 en Aaltje Nannes Jager.
Uit dit huwelijk 3 kinderen Onnes, zie gen. X 12.

3. Leea Onnes (folio 65a), * Midwolda 22-10-1845, † Noordbroek 29-11-1914, ∞ Nieuwolda 18-4-1874 met Tjark Schrage, * Nieuwolda 24-1-1840, † Noordbroek 18-5-1921, landbouwer te Bellingwolde later te Noordbroek, zn. v. Hidde Klaassens Schrage, landbouwer te Nieuwolda, zie B.N.W. p. 126 en Trijntje Tjarks de Ruiters. Uit dit huwelijk 6 kinderen Schrage, zie gen. X 13.
4. Harm Onnes (folio 65b), * Nieuwolda 27-3-1848, † Wildervank januari 1912, landbouwer aldaar, ∞ Wildervank 21-2-1877 met Aaltje Eerkes, * Wildervank 13-6-1850, † Wildervank 4-6-1914, dr. v. Jan Eerkes Eerkes, landbouwer en Jantje Willems Eerkes. Uit dit huwelijk 5 kinderen Onnes, zie gen. X 14.
5. Focko Onnes (folio 66a), * Nieuwolda 4-3-1852, † Groningen 28-4-1907, wijnhandelaar te Groningen, ∞ Stedum 3-5-1877 met Aagtje Bonthuis, * Westeremden (Stedum) 21-9-1853, † Groningen 2-7-1936, dr. v. Arnoldus Oudeman Bonthuis, landbouwer te Westeremden, later meelfabrikant te Bedum en Martje Derks Huizinga. Zie R.O.G. p. 688. Uit dit huwelijk 6 kinderen Onnes, zie gen. X 15.
6. Jan Onnes (folio 66b), * Nieuwolda 5-12-1853, † Meeden 3-6-1920 (?), landbouwer te Meeden, ∞ Zuidbroek 8-5-1884 met Nanzia Buringh, * Zuidbroek 6-9-1859, † Meeden 8-6-1932 (?), dr. v. Remt Lamberts Buringh, landbouwer en Johanna Klaassens Hagenus. Zie ook "Stamboom van de familie Buringh", p. 59. waarin verschillende onjuistheden. Uit dit huwelijk 5 kinderen Onnes, zie gen. X 16.

IX 6. Kinderen van Fokko J. Onnes en Rikste H. Leemhuis (VIII 10.5).

1. Hilje Onnes (folio 67a), * Beertsterhoogen 30-12-1840, † Groningen (of Hoogezand) 27-6-1915 (zij verhuisde 15-5-1893 van Beerta naar Groningen), ∞ Beerta 11-5-1875 met Hugu Smit, * Hoogezand 12-9-1833, † Sappemeer 12-6-1892, leerlooier aldaar, weduwnaar van Trijntje Hooites Dallinga († Sappemeer 18-3-1873), zn. v. Jan Etskes Smit, ankersmid te Hoogezand en Berendina Huges. Uit dit huwelijk 1 kind Smit, zie gen. X 17.

Boerderij en pelmolen te Beersterhoogen. De molen werd + 1876 afgebroken en in Beerta herbouwd. Foto van schilderij in het bezit van Geuko Johannes Toxopeus te Beerta. Zie B.B.B. p. 83

rechts: H.J. Onnes de schrijver van "Stamboom der families Onnes en Boelema", zie Gruoninga 1969 p. 9 en B.B.B. p. 143.

2. Jantje Onnes (folio 67b), * Beertsterhoogen 12-1-1843, † Beerta 4-2-1932, ∞ Beerta 12-5-1864 met Reinder Kornelius Bouman, * Beerta 3-11-1836, † Beerta 17-2-1919, landbouwer aldaar, zie B.B.B. 11, zn. v. Reinder Geerts Bouman, landbouwer op dezelfde boerderij en Elizabeth Pieters Doornbos.
Uit dit huwelijk 8 kinderen Bouman, zie gen. X 18.
  3. Rientje Jacoba Onnes, * Beertsterhoogen 26-3-1845, † Beerta 30-9-1859.
  4. Hendrik Onnes (folio 68a), * Beersterhoogen 22-2-1848, † Groningen 5-12-1912, commissionair in granen te Groningen, ∞ Bierum 5-5-1882 met Freke Steenhuis, * Holwierde (Bierum) 11-5-1851, dr. v. Jan Heertjes Steenhuis, landbouwer en Trientje Meinderts Volhand.
Uit dit huwelijk 1 kind Onnes, zie gen. X 19.
  5. Jakob Cornelius Onnes (folio 68b), * Beertsterhoogen 26-6-1850, † Groningen 7-1-1897, "particulier" te Veendam, ∞ Veendam 1-5-1884 met Grietje van der Laan, * Borgercompagnie (Veendam) 22-11-1859, † Groningen 20-8-1899 (nadat ze 30-10-1896 van Veendam naar Groningen verhuisd waren), dr. v. Wijbe Koerts van der Laan, landbouwer en Elsie Annes Hooites.
Uit dit huwelijk 2 kinderen Onnes, zie gen. X 20.
  6. Jan Hendrik Onnes, * Beertsterhoogen 20-10-1852, † Beerta 17-6-1878.
  7. Cornelius Onnes, * Beertsterhoogen 21-2-1855, † Groningen 7-9-1896, ongehuwd.
  8. Anna Hinderika Onnes (folio 69a), * Beertsterhoogen 29-8-1857, † Beerta 26-5-1946, ∞ Beerta 20-5-1884 met Albert Buiskool, * Beerta 11-2-1858, † Beertsterhoogen 23-5-1904, landbouwer aldaar, zie B.B.B. 41, zn. v. Johannes Buiskool, landbouwer en bierbrouwer, zie B.B.B. 19 en Tete Jans Mulder.
Uit dit huwelijk 6 kinderen Buiskool, zie gen. X 21.
- IX 7. Kinderen van Jan St. Brouwer en l. Antje Tj. Borgesius (VIII 12.1.).
1. Haaike Jans Brouwer (folio 69b), * Beerta 29-3-1820, † 20-8-1899 of 14-10-1907, ∞ Beerta 29-12-1838 met Hindrik Jans Priet, * Beerta 13-9-1814, † aldaar 20-6-1869 (als "Prijt"), timmerman, zn. v. Jan Geerts Prijt, timmerman en Jaaptien Hindriks Timmer.

Uit dit huwelijk 8 kinderen Priet, zie gen. X 22.

2. Tjakko Goedhardt Borgesius Brouwer, * Beerta 19-9-1822.
3. Rientjen Brouwer (folio 70a), * Finsterwolde 26-2-1835, † Groningen 5-7-1866, ∞ Groningen 3-2-1856 met Tjakko van Lier, geb. Groningen 26-3-1825, † aldaar 1-7-1866 (ziekenhuis), stuurman, schipper te Hoogezand, zn. v. Geert van Lier, timmerman en Gesina Hindriks Tebbenhof.
Uit dit huwelijk 3 kinderen van Lier, zie gen. X 23.

Kinderen van Jan St. Brouwer en 2. Anke R. Heideman (VIII 12.1).

4. Driewes Brouwer (folio 70b), * Nieuwolda 12-7-1838, † Stedum 17-6-1907, caféhouder, kastelein aldaar, ∞ Stedum 27-3-1858 met Aaltje Warmolts, * Middelstum 10-11-1833, dr. v. Lambertus Warmolts, landbouwer, later logementhouder en Anje Jacobs Elema, zie Familieboek Elema (1966), p. 85.
Uit dit huwelijk 5 kinderen Brouwer, zie gen. X 24.
5. Grietje Brouwer (folio 71a), * Nieuwolda 28-12-1840, woonde later met haar dochter Geertje in Kantens, ∞ Middelstum 26-7-1865 met Hidde Jans Hazekamp, * Eenrum 11-10-1829, † Toornwerd (Middelstum) 24-6-1888, pelmolenaar te Westerwijtwerd (Middelstum), weduwnaar van Eilderdina Heines Heerssema, zn. v. Jan Onnes Hazekamp, landbouwer te Eenum en Jetske Hiddes Sijtsma.
Uit dit huwelijk 8 kinderen Hazekamp, zie gen. X 25.
6. Martje Brouwer (folio 71b), * Nieuwolda 10-2-1843, in 1894 verhuisd naar Groningen, ∞ I Middelstum 19-5-1866 met Jan Luurts Gaaikema, * Niehove (Oldehove) 18-5-1838, † Helpman 27-5-1894, opzichter bij de tram aldaar, zn. v. Luurt Popkes Gaaikema, landbouwer en Janna Kornelis Kleveringa;
∞ II 25-12-1895 met Douwe Simons Gorter, * Uithuizermeeden 26-12-1841, bakker te Roodeschool (Uithuizermeeden), zn. v. Sjoerd Gorter, bakker en Hindriktje Tammes Huisenga.
Geen kinderen.

IX 8. Kinderen van Harm J. Jonker en Rientje St. Brouwer (VIII 12.3.).

1. Geesien Jonker (komt niet in het oorspronkelijke boek voor), * Beerta 10-1-1827, † Winschoten

9-5-1907, ∞ Winschoten 5-4-1849 met Jan Abels Lesterhuis, * Winschoten 9-12-1824, † aldaar 26-1-1913, "huisverwer" en schuitemaarder te Winschoten, zn. v. Heero Julles Lesterhuis, schuitemaarder en Magrietha Jans Ruibing.

Uit dit huwelijk 5 kinderen Lesterhuis, zie gen. X 26.

2. Steffen Jonker (folio 72a), * Winschoter Oostereinde 12-6-1829, † Delfzijl 21-11-1882, tot 1878 landbouwer te Winschoter Oostereinde, toen vertrok hij ongehuwd naar Delfzijl, zie B.B.B. 104 (p. 264), ∞ Delfzijl 13-7-1881 met Geertruida Luitjens, * Hornhuizen (Kloosterburen) 14-1-1831, † Appingedam 3-6-1892, weduwe van Watze Willems Delken (met wie zij in Kloosterburen 28-12-1850 getrouwd is), dr. v. Jan Luitjes Luitjens, onderwijzer en Geertje Jacobs Helder. Zij ∞ III Delfzijl 12-12-1884 met Focko Pul, * Nieuwolda 15-5-1828, † Appingedam 25-6-1896, timmerman (weduwenaar 1. van Aagtje Schepel en 2. van Fiegi Huldershof), zn. v. Nanno Morits Pul, timmerman en Gepke Fockes. Zij verhuisden in 1885 van Delfzijl naar Appingedam.
3. Jan Jonker, * Winschoter Oostereinde 30-12-1833, landbouwer aldaar, in 1878 verhuisd naar Beerta, † aldaar 25-11-1907, ongehuwd.
4. Heike Jonker (folio 72b), * Winschoter Oostereinde 2-8-1836, in 1916 verhuisd naar Amsterdam, ∞ Winschoten 10-5-1865 met Houwe Speetsius, * Midwolda 21-12-1833, † Winschoten 22-8-1909, landbouwer te Ideweer (Delfzijl), melkventer Winschoter Oostereinde, in 1900 landbouwer Omsnijdingskanaal te Winschoten, zn. v. Eildert Geerts Speetsius en Frouwtje Houwes Houwen.
Uit dit huwelijk 7 kinderen Speetsius, zie gen. X 27.
5. Jacob Jonker (folio 73a), * Winschoter Oostereinde 24-4-1839, † Zuidbroek 19-9-1875, grofsmid aldaar, ∞ Zuidbroek 21-5-1864 met Maria Karels, * Zuidbroek 11-10-1843, dr. v. Simon Jans Karel(s), grofsmid en Maria Henderika Jans Hoffenkamp.
Zij hertrouwt Zuidbroek 8-2-1879 met Hayo Gras, * Nieuw Beerta 15-11-1852, smid, zn. v. Berend Hayes Gras, timmerman te Drieborg en Fenna Bruizer.
Uit het eerste huwelijk 5 kinderen Jonker, zie gen. X 28.
Uit het tweede huwelijk 3 kinderen Gras, zie gen. X 29.

door G.W. Nanninga

6. Kornelius Jonker (folio 73b), * Winschoter Oostereinde 2-1-1842, wagnaar o.a. te Finsterwolde, ∞ aldaar 19-5-1871 met Aaltje Jans Lindeman, * Beerta 3-10-1842, dr. v. Jan Martens Lindeman, timmerman en Pieterke Harms Bras.
Uit dit huwelijk 1 kind Jonker, zie gen. X 30.
7. Anje Jonker (folio 74a), * Winschoter Oostereinde 22-4-1844, † na hem, ∞ Winschoten 24-5-1871 met Jan Meertens Veldman, * (postuum) Farmsum (Delfzijl) 27-5-1820, † Delfzijl 16-8-1884, logementhouder aldaar, zn. v. Jan Meertens Veldman, kastelein te Farmsum en Marieke Eppes Knol.
Uit dit huwelijk 5 kinderen Veldman, zie X 31.
- IX 9. Kinderen Andreäs H. Meijer en Martjen St. Brouwer (VIII 12.5.).
1. Harm Meijer, * Beerta 21-6-1839, † Finsterwolde 23-5-1886, landbouwer aldaar, ongehuwd, zie B.B.B. 129.
  2. Steffen Andries Meijer (folio 74b), * Beerta 26-12-1841, † Winschoten 8-1-1914, kas-sier en theehandelaar aldaar, ∞ Winschoten 14-11-1874 met Heika Brouwer, * Winschoten 12-2-1845, † aldaar 2-3-1889, zie IX 10.1.
Uit dit huwelijk 2 kinderen Meijer, zie gen. X 32.
  3. Melgert Meijer, * Beerta 2-1-1848, † Finsterwolde 23-6-1916, landbouwer aldaar, ongehuwd, zie B.B.B. 129.
  4. Haiko Meijer (folio 75a=115a), * Beerta 13-7-1852, † Nieuw Scheemda 23-8-1891, landbouwer te Finsterwolde, later te Nieuw Scheemda, zie B.N.W. p. 156, ∞ Finsterwolde 10-5-1886 met Grietje Brouwer, * Winschoten 24-3-1848, † Nieuw Scheemda 24-10-1904, zie IX 10.2.
Geen kinderen.
- IX 10. Kinderen van Harm St. Brouwer en Willem-tje W. Schuitema (VIII 12.7.).
1. Heika Brouwer (folio 74b), * 12-2-1845, zie IX 9.2.
  2. Grietje Brouwer (folio 75a=115a), * 24-3-1848, zie IX 9.4.

(wordt vervolgd)

In de Rechterlijke Archieven XXa 1 (Rijksarchief-Groningen) treffen we op bl. 140 het volgende aan:
"Informatie op het Sant den 10 Octob. 1616 ter cause van seker delicten geperpetreeret bij Tamme Jansen mit 3 Soenen to Coldehol an Cornelij's Julles na des wedmans andienen op mollenmeer ende stratenmeer".
Het slachtoffer Cornelis Julles verklaarde "na verbinde van dre sware wonden int hoeft", dat hij zondagavonds om 6 uur, terwijl hij varkens langs de dijk dreef, bij het huis van Tamme Jansen een jongen ontmoette, die een polsstok naar hem uit stak, tot wien hij gezegd had: "bistu nu so voele mans". Tonnis, een van de zoons van Tamme Jansen, die dit hoorde richtte zich tot Cornelis Julles en zei: "Wat sechst tu esel". Het gevolg van deze woordenwisseling was een vechtpartij, waarbij Tonnis hulp kreeg van zijn vader en van zijn broers Gerrit Tammes en Peter Tammes. Tijdens de ruzie had Cornelis Julles een stoot gekregen "voer de mont mit den polstock sonder prop, sodat de lippen tegens de tanden tot moeset sijn geworden". Verder had hij "dre wonden int hoeft bekomen, het blauwe oge, mit bloetrysinge an de noese ende een stoot in de sijdt, daaran hij de meeste pijn droegh".
Cornelis Julles was een zoon van Julle Jacobs, die volgens de Rekeningen van Oldeclooster bij den Dam d.i. Feldwerd (StA. nr. 2300) het noordelijk deel van het Feldwerder Voorwerk (146 gr.) bewoonde terwijl bovengenoemde Tamme Jansen het zuidelijk deel (156 1/2 gr.) in huur had.
Uit processtukken en kloosterrekeningen kunnen we opmaken, dat Tamme Jansen in 1619 of 1620 overleden is. Daarna neemt zijn weduwe de pacht van de boerderij, die inmiddels eigendom van de Stad was geworden, over totdat in 1627 Gerrit Tammes, de reeds genoemde vechtersbaas, en Dietien, "syn nyes getrouwe vrouw", als meiers worden genoemd (Stadsrekeningen, Gem. Archief-Groningen). Of Dietien, waarmee hij dus kort te voren was gehuwd, de eerste vrouw van Gerrit Tammes is geweest weten we niet. Zelf moet hij omstreeks 1634 overleden zijn; Dietien hertrouwde vóór 1640 Jan Ewes, die op zijn beurt huurder van het Feldwerder Voorwerk werd. (RA IIIa 37, 4-3-1640); zie ook Gedenkboek 't Zandt, bl. 170).
In het proclamatieboek van Westeremden lezen we: "den 8 Novemb. 1657 Tamme Gerrits van 't Sandt en Sibbelke Harmens". Gezien het feit, dat Kolhol onder 't Zandt resorteerde, lijkt het niet onwaarschijnlijk, dat we hier met een zoon van Gerrit Tammes van het Feldwerder Voorwerk te doen hebben. Na het overlijden van Dietien, hertrouwde Jan Ewes ± 1659 een zekere Etjen; hij komt tot 1683 als beklemd meier in de Stadsrekeningen voor, eventuele zoons van Gerrit Tammes zullen hun geluk elders hebben gezocht. De zoëven genoemde Tamme Gerrits volgde in 1658 (StA. 726) zijn schoonouders op als gebruiker van het Westeremder Voorwerk (noordelijk deel). Hij overleed reeds in maart 1661 en had bij Sibbelke Harmens, die later met Homme Popkens Wigboldus huwde, twee zoons nl. Gerrit Tammes geb. 1658 en Harmen Thomas

(Tammes) geb. 1660. De oudste, Gerrit Tammes dus, trouwde met een dochter van Bruin Jans en Hike Jacobs (wed. Lue Halsema) van het zgn. "Kleine" Garsthuizer Voorwerk. Zij zal, afgaande op de namen van haar kleinkinderen, Reinouw Bruins geheten kunnen hebben, hetgeen dan overeenstemt met de aantekeningen van 1707 in het Bodenboek van het goud- en zilvermedengilde in de Stad; daar lezen we nl.: "Gestolen een silveren kooker met een pinappel en een platte kette en twee mushegthen gethieckent met R.B.; Gerrit Tammes op Garsthuizer Voorwerk". Waren dit de initialen van Reinouw Bruins? Kinderen van Gerrit Tammes waren o.a. Tamme Gerrits (die in 1721 Frouke Jans huwde en die in 1740 de boerderij verkocht) Sybelke Gerrits (getrouwd met de schoolmeester van Garsthuizen, later Zuidhorn, Peter Nanninga hieruit o.a. Gerrit Tammes Nanninga). Evertien Gerrits (huwde 1728 Claes Sents van Bedum) en Ictien Gerrits.

Was Gerrit Tammes (geb. 1658) gebruiker van de noordelijke helft van het Garsthuizer Voorwerk, zijn broer Harmen Thomas (Tammes) bewoonde de zuidelijke helft. Deze Harm Thomas was dus geen zoon van Thomas Jeltens zoals wel eens vermoed wordt (zie Gedenkboek Stedum bl. 261) maar een zoon van Tamme Gerrits en Sibbelke Harmens. In het resolutieboek van de gecommiteerde raden der Ommelanden (O.A. nr. 370) lezen we d.d. 8-11-1725 "Op het gepresenteerde request van Jelte Harms zoon van Harm Thomas Tammes om in de plaets van zijn vader als ommel. meyer van de plaats tot Garsthuizen....." Harm Thomas Tammes overleed 1727 zijn weduwe Berentje Arents zal niet de moeder van zijn kinderen Jelte Harms, Trijne Harms en Ijkje Harms geweest zijn. Hij moet eerder getrouwd zijn geweest met een dochter van Jelte Freriks. Trijntje Freriks een andere dochter van Jelte Freriks was immers een tante van Jelte, Trijne en Ijkje! (zie R.v.l. bl. 608/609). Jelte Harms volgde, zoals we reeds zagen, zijn vader op als meijer van het "Groot" Garsthuizer Voorwerk, hij huwde 26-8-1728 Tetje Tijmons van Kantens en overleed 1761, 60 jaar oud. Op zijn grafsteen staat een gevierendeeld wapen, dat onder meer twee huismerken vertoont, één waarvan de grondvorm een »kruis« is en een tweede dat op het cijfer »vier« lijkt. De kinderen Tijmen en Aeltie uit het laatst genoemde huwelijk geboren voerden precies het zelfde wapen als hun vader; de dochter Kunje Jeltens gebruikte eveneens het huismerk »vier« blijkens het wapen op de grafsteen van haar man Cornelis Jans, overl. Huizinge 10-10-1757. Ook de zuster van Jelte Harms nl. Ijkje Harms voerde het huismerk »vier«, zij het, dat de dwarsstreepjes bij deze 4 iets anders geplaatst zijn. Ictie Harms Tammes, zoals ze vaak genoemd wordt, overleed 14-3-1777 op 78-jarige leeftijd. Zij was driemaal getrouwd 1e met Ebel Writters, landbouwer op de Palen te Westerwijtwerd, overl. 1732. 2e in 1733 met Derk Wolters, overl. 1736. 3e in 1737 met Jan Jacobs, overl. 1758. Uit alle drie huwelijken werden kinderen geboren, het voert te ver dit alles hier verder te vermelden. Opmerkelijk is evenwel, dat drie van haar kleinkinderen nl. Bauke Doornbos, Jacob Remges en Jan Remges precies het zelfde huismerk »vier« voerden als hun oudoom Jelte Harms. Zij waren alle drie kinderen van

Ebeltje Writters (1732-1802, eerst getrouwd met Jan Cornelis Doornbos, daarna met Remge Jans) dochter van Ijkje Harms en haar eerste man Ebel Writters. Dit huismerk »vier« schijnt dus, waar Jelte en Ijkje Harms het voerden, ook het huismerk van hun vader Harmen Thomas Tammes en misschien zelfs van hun grootvader Tamme Gerrits geweest te zijn. Van Trijne Harms Tammes, de zuster van Jelte en Ijkje is geen wapen bekend, zij was eerst met Nic. Meynts en later met Jannes Beelman gehuwd, beide schoolmeester te Uithuizen. Het huismerk »vier« in bovengenoemde vorm komt nog tweemaal in het "Grafchriftenboek" voor. Niengh Gerrits landbouwer op Edema, overl. Uithuizen 22-2-1691 voerde blijkens zijn grafsteen precies hetzelfde huismerk »vier« ja, afgezien van het »kruis«-huismerk, vrijwel hetzelfde wapen als Jelte Harms. Niengh Gerrits huwde 14-2-1662 in Westeremden Tetien Elema, hij kwam volgens het proclamatieboek "van 't Sant". Niet alleen het feit dat Niengh Gerrits en de nakomelingen van Tamme Gerrits (overl. 1661) hetzelfde huismerk voerden maar ook andere omstandigheden laten vermoeden dat Tamme en Niengh broers waren, beiden waren naar alle waarschijnlijkheid zoons van een Gerrit (in dit geval zou deze dus Gerrit Tammes zijn) beiden huwden in de zelfde tijd in Westeremden, beiden kwamen van 't Zand, beiden trouwden een "erfdochter". Misschien beschikt een van de lezers over gegevens die dit vermoeden bevestigen. De houtkoper Hendrik Derks Nanninga (1756-1804) voerde een zgn. gedeeld wapen a. het bovenomschreven huismerk »vier« b. drie klaverbladen 2.1. Ik heb evenwel geen enkele familierelatie met voornoemde personen kunnen ontdekken. De enige overeenkomst tussen Niengh Gerrits en Hendrik Derks Nanninga is gelegen in het feit, dat beiden in Uithuizen hebben gewoond.

Jelte Harms

Cornelis Jans

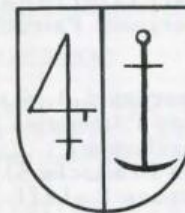
Ijkje Harms

Bauke Doornbos

Jacob Remges

Jan Remges

Niengh Gerrits

H. Nanninga

o o o

door Drs. O.D.J. Roemeling

Bij het raadplegen van archivalia, betrekking hebbende op Delfzijl en omgeving, viel ons op de naam Patroclus Henricus Scholtz. Onmiddellijk was onze belangstelling in deze persoon gewekt; immers, wie zich bezig heeft gehouden met de genealogie van het geslacht Römeling 1), weet dat de naam Patroclus daarin buitengewoon veel voorkomt.

De ervaring had reeds geleerd dat, zo in Noordelijk Nederland in een familie de voornaam Patroclus voorkomt, een verband met de Römeling's wel zeer waarschijnlijk was. De bekende gegevens over de Römeling's die in 1596 in de persoon van Patroclus Römeling naar Nederland kwamen 2), lieten echter geen ruimte voor een verklaring van de herkomst van de voornaam Patroclus in de familie Scholts.

Deze voornaam kwam in de familie in 1481, toen Roleff Römeling te Borgelen bij Soest (Westf.) één van zijn twaalf zoons noemde naar de tweede patroonheilige van de stad Soest, St. Patroclus 3). Overigens is deze Patroclus van de twaalf zoons de enige met name bekende. Door zijn uitgebreide nageslacht (negen kinderen nadat hij op ca. 45-jarige leeftijd uit de Franciscaner orde was getreden 4) bleef zijn voornaam lang overgeleverd en nog steeds dragen leden van de familie deze voornaam, zij het niet als eerste. Ook langs vrouwelijke lijnen werd deze vrij zeldzame voornaam doorgegeven, zo ook, naar wij aannamen, in de familie Scholts. Zoals gezegd liet het beschikbare materiaal echter een afstamming van Patroclus Henricus Scholts uit de eerste Nederlandse Römeling, Patroclus (1576-1647) niet toe. Waar diens achterkleinzoon Theodoricus (1685-1747), schoolmeester te Delfzijl, en diens zoon Lubbertus Patroclus (1722-1778), organist aldaar, een geslachtsregister van de Nederlandse tak der Römeling's opstelden en nalieten 4), die is gebleken volledig te zijn, kon inderdaad deze conclusie worden getrokken, aangezien zij van Scholts geen melding maken. Dat zij hem echter gekend moeten en zullen hebben, zal hierna blijken.

Een onderzoek in de kerkelijke protocollen van Delfzijl gaf de aanwijzing voor de oplossing van het probleem, hoe Scholts aan zijn eerste voornaam kwam. Het begraafboek van Delfzijl vermeldt n.l.

"Den 23. Dito (sc. januari 1728) Johanna Wachlo, zijn de de moeder van sergeant Patroclus Henric Scholts".

terwijl de acte van huwelijks voorwaarden d.d. 4 juni 1722 (RA XII b*) Johanna Wachlo als moeder van Patroclus Hindrik Scholts noemt; op deze acte wordt nog teruggekomen.

Nu was uit onderzoekingen van wijlen Bramsche 5) bekend dat in 1599 te Osnabrück voorkomt het echtpaar Roleff Wachelo - Margaretha Römeling; laatstgenoemde was een dochter van de kanselier van Diepholz, Conrad Römeling en Hedwig Hedeman, en een zuster van eerdergenoemde Patroclus, achtereenvolgens predikant te Dalfsen (1599-1603), Ruinen (1603-1621) en Farmsum

(1621-1647) 6). De veronderstelling, dat Johanna Wachlo een afstammeling was van Patroclus' zuster Margaretha, werd inderdaad bevestigd. Immers, in 1628 intercedeert Patroclus Römeling, dan te Farmsum, bij de classis Diever, waarvan hij vroeger lid was, voor zijn neef, die Christian Wachlo blijkt te heten en uit Osnabrück afkomstig was.

Een reconstructie van de samenhang tussen de Wachloo's, die wij in Groningen en Drenthe aantreffen, volgt hieronder. Enkele dragers van deze naam, wier verband met de hier besproken familie niet is gebleken, worden afzonderlijk vermeld. Daarbij blijkt dat reeds in 1618 een Frans Wachelo te Groningen woont. Dat er tussen afstammelingen van Christian Wachelo en van zijn oom Patroclus Römeling in het begin van de 18e eeuw contact moet zijn geweest, blijkt uit het volgende: in de eerste plaats tekende Ds. Henricus Kettingh, predikant te Westeremden, in het kerkeprotocol aan, dat bij zijn ziekte aldaar op 25 september 1712 een kind werd gedoopt door Conradus Wachloo, predikant te Sleen. Henricus Kettingh was een zoon van Henrick Ketting (1649) en Johanna Römelingh (1691), een dochter van Patroclus Römeling voornoemd. Conrad Wachloo was een kleinzoon van Christian.

In de tweede plaats is bij het aangaan der huwelijksvoorwaarden tussen Patroclus Henricus Scholts en zijn tweede vrouw Houke Harmanni op 4 juni 1722 aan Houke's kant als volle neef aanwezig eerdergenoemde Theodoricus Römelingh. Men kan zelfs de vraag opwerpen of diens op 6 augustus 1722 geboren zoon Lubbertus Patroclus niet zijn tweede naam ontleende aan deze Patroclus Henricus Scholts, hoewel het natuurlijk evenzeer mogelijk is dat de voornaam door de vader, die zoals gezegd, de geschiedenis van zijn familie uitvoerig op schrift stelde (waarmede hij echter eerst in 1732 begon), aan oudere generaties was ontleend (de oudste broer van zijn vader droeg nog deze voornaam). De omstandigheid, dat een in 1717 geboren zoon nog de voornamen Lubbertus Wilhelmus ontving, pleit echter wel voor de veronderstelling, dat Scholts de bron voor de tweede in 1722 gegeven voornaam was.

Alvorens aan te vangen met de genealogie van dit geslacht, brengen wij gaarne ook hier dank aan de Heren Drs. G.G. Wolthuis te Hoogeveen en Drs. A.T. Puister te Amstelveen, van wie zeer vele waardevolle gegevens werden ontvangen. Voor op- en aanmerkingen en aanvullingen naar aanleiding van deze bijdrage houden wij ons gaarne aanbevolen.

GENEALOGIE WACHLOO.

- I. Roleff Wachelo, komt in 1599 met zijn vrouw Margaretha Römeling te Osnabrück voor; zij moeten de ouders zijn geweest van:
- II. Christian Wachloo
De acte van de classis Diever (RA Assen, Arch. Kerkelijke besturen van Drenthe inv. 32, deel 1, fo 91, ad 12) vermelden op 4 augustus 1628 "Noch in classe verthoont seeckere intercessi dn. Patrocli

Romeling voor zijn neeve, zijnde den studiosus tot den schooldienst, so isz datt de Broederen uyth Liberaliteyt hebben geconsenteert ende beloovet, omme de Latijnse School in dese Landschap te beginnen, tot het selve als volgen ...." (waaronder een bijdrage van Gerhardus Romeling, predikant te Wapserveen, van 3 gl.). Deze neef was toen reeds te Meppel, waar een Latijnse school werd opgericht (en wel bij resolutie van 16 februari 1629 van Ridderschap en Eigenerfden van Drenthe), werkzaam; immers tekent "Christianus Wachloo Osnab: Westf: Scholae Meppelanae. praeceptor anno 1628. Junij 14die" de kerkorde en de catechismus (RA. Assen, Arch. Kerkel. best., inv. 33*). Op 24 aug. 1629 wordt door deze classis het praeparatoir examen met Christianus Wachloo aangevangen. Op 13 oktober 1629 wordt het examen met Christianus Wachloo (conrector tot Meppel) beëindigd tot genoegen van de classis (ibid., inv. 32, deel 1, pp. 104vo, ad 2, en 106, ad 9).

Hij was als student te Groningen ingeschreven op 26 mei 1626, was enige tijd praeceptor te Meppel en werd daarop predikant te Pernambuco, toen Nederlands bezit, in Brazilië. Hij was daar reeds 29 mei 1633, wanneer hij als doopgetuige optreedt (Gem. Arch. Amsterdam P.A. 379 deel 52). In 1635 of 1636 keerde hij vandaar terug.

Blijkbaar had hij in Brazilië de nodige moeilijkheden veroorzaakt en was handhaving op zijn standplaats onmogelijk. Helaas bleven de acta van de classis der kerken in Brazilië juist over de jaren tot 1636 niet bewaard. Na zijn vertrek hield de classis zich echter enkele malen met zijn zaak bezig en daarvan bleef een en ander bekend.

Op 4 maart 1637 is aangetekend: "verstaen hebbende uyt D. Preside, dat Christianus Wachtelo in 't Vaderlant met soo goeden ende eerlijcken attestatie was aengecomen, dat de E. Classis van Amsterdam, hoewel dicwils van hem gehoort hebbende van sijn boos en ergerlijck leven in dese landen, nochtans heeft moeten contentement nemen, soo wort getuycht, dat geen ander attestatie van de Kerckenraet op 't Recif hem was mede gegeven, als soodanich, die meer tot sijn nadeel als recommandatie heeft kunnen stercken. Is derhalven besloten de E. Classis van Amsterdam daer van te verwittigen, op dat sij weten mach wat voor een persoon Christianus voorn. zij, ende andere, onder dewelcke hij sich houden mochte, de waerheyt bekent maken". (Acta classis, p. 308), en voorts: "Dewijl het exempel ons leert van Christianus Wachloo hoe dat sommige haer weten te behelpen met valse getuygenissen, soo is beslooten, dat de getuygenissen die van predicanten ende siekentrouster worden nae 't Vaderlant mede gegeven, in het kerken

boek opgetekent ende een copie daer van aen de Respectyve Classen in 't Vaderlant overgestuyrt sal worden" (ibid., p. 308-309).

31 oktober 1638 komt deze classis hierop weder terug; terzake de correspondentie met de Kerk in Noord-Holland wordt medegedeeld "Dat de Classis van Amst. de sake D. Wachtelo, conform d'acten onses Classis, hadden t'hant genomen, waar door D. Wachteloo grote moeyte ende swaricheyt was gebaart, dewelcke dan daar door gedrongen wesende sich voor de Classis van Amst. te verantwoorden, so vele hadde te wege gebracht, dat sijn sake nu is twijfelachtich geworden; - dat oversulx de Classis van Amst. ons toestuyrt copyen van de testimonien, die hij, Wachteloo, haare E. vertoont heeft, ende die hem schijnen t'eenemaal van sijn beschuldiging te verschoonen". (Acta classis, pp. 351-352). De volgende dag wordt zijn zaak wederom in behandeling genomen: "Is andermaal voorgelesen de missive van den E. Classis van Amst., ende overmits in deselve van ons begeert wort naarder onderrichtinge ende bescheyt aengaande de persoon D. Wachtelo, en het getuygenisse hem van de kerck medegegeven, - so is 't dat dese Classis, hoewel ongaerne ende als gedrongen, alles wel nauw en scherpelijck heeft gaan ondersoecken, principelijck bij kerckelijke personen, die met Wachtelo gedient hebben, uyt welcks geloofwaardige berichtinge de Classis bevint en verclaert: Voor eerst, dat Wachtelo hier te lande so niet geleeft heeft, dat hem in goeder conscientie een goet of eerlijck getuygenisse conde meegegeven worden. En wat ten tweeden belangt het testimonium ecclesiasticum, bij hem in 't Vaderlant vertoont, dat hij geen heeft vercregen, dan na verscheyden maal afgeslagen te sijn, ende door sijn importuyn aenhouden; oock niet sonder voorgaande scherpe vermaninge ende bestraffinge; oock niet om hem daer mede bij yemanden te recommanderen, als buyten vermoeden, dat een sodanige testimonium tot so verre soude worden aengenomen, als nu wel verstaan wort dat het doet. Waarom de Classis eendrachtelijck besluit, so hier van, als van de gantsche sake D. Wachteloo, belangende sijn persoon ende leven, een genoegsam bericht aen de E. Classis van Amst. te laten toecomen". (ibid., pp. 352-353).

(deze acta in: Kroniek van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht; 29e jrg. 1873, 6e serie, 4e deel, Utrecht 1874).

De classis Amsterdam besteedde meermalen aandacht aan deze zaak; de daarop betrekking hebbende passages vermelden echter geen details, doch handelen meer over brieven, die ontvangen c.q. verzonden zijn of zullen worden, en reciproke beweringen over "niet ontvangen" e.d. (Gem. arch. Amsterdam, P.A.

379, deel 4, in de periode 5 oktober 1637 t/m 3 oktober 1639, pp. 108, 110, 119, 141, 147, 150-151, 158, 169, 173-174). Daarnaast is er een inventaris van de stukken die in zijn zaak tussen Brazilië en Nederland werden gewisseld, doch de stukken ontbreken (ibid. P.A. 379 deel 53, p. 27).

Na zijn repatriëring ging Christiaan Wachlo naar Delfzijl. Op 9 oktober 1636 worden aldaar de attestaties ingeschreven van "Christianus Wachtloo, gewesen predicant in Brasyll" en "Margrietyn Alberts, sijn wijf". (Lidmatenregister Delfzijl, Arch. Kerkeraad aldaar). De handelingen van de classis Appingedam (R.A. Groningen) vermelden op 26 juli 1636 onder punt 2. "Darop is ingekomen D. Christianus Wachtloo en heft versocht licentiam t'predigen, ende na datt classis gelesen heft sufficientia testimonia van hem ingebracht so examinis als vitae, so is oppg: Christiano Wachtloo geconsenteert om t' mogen predigen en leren op verscheiden plaetsen dat hij versocht sall worden, onder onse classen sorterende". Dat zijn oom Patroclus Römeling toen te Farmsum stond, zal mede aanleiding voor hem zijn geweest zich voorlopig in deze omgeving te vestigen. Blijkbaar bleef hij te Delfzijl wonen, waar hij "bijstand in het pastoraat" vervulde, totdat hij blijkbaar de tijd gekomen achtte een eigen gemeente te bedienen. Zo vinden wij op 18 maart 1639 in de classicale acta Appingedam aangetekend: "Is in classe compareert D. Christianus Wachelo met de getuichenisse van de ouderlingen van Delfzijl wegen verscheide dienste dewelcke hij met diverse predicatie an de gemeente aldaer gedaen hadde, als ock van syn oprechte levete ende wandell versoekende dat het Ew. Classis op promotie van opgamelte Wachelo wilde gelieven gedenken, onder het met huisfrou en 3 kinder beswaret zijnde opgesegde promotie van node heft". Kort daarop wordt hij beroepen te Vriescheloo; B. en R. van Groningen keuren het beroep op 12 dec. 1639 goed (Resolutieboek, dl. 7). De ingezetenen wensten echter Johannes Sigfridi tot predikant. De classis Oldambt probeert echter op 17 december 1639 het op Wachelo uitgebrachte beroep, welke beslissing namens de classis wordt afgekondigd; de tekst daarvan bleef bewaard (Arch. Classis Oldambt, R.A. Groningen). De synodale handelingen d.d. 19 mei 1640 vermelden zijn approbatie aldaar en noemen hem gewezen predikant te Pernambuco. Onder ideale omstandigheden kon Wachelo te Vriescheloo niet werken; zo klaagt hij op 14 maart 1642 er over dat zijn kerk "dackloos" en "glaseloos" is, "sulx dat hij niet drooge op den Predigstoel sijn dienst kan verrichten". Zijn gezondheid liet te wensen over: op 13 juli 1652 verontschuldigt hij zich voor onvolkomenheden in zijn dienstvervulling wegens "sijne

altoos aenhoudende Lijves-swackheyt", op 28 juni 1655 spreekt hij weer over "Lanckduirige swackheyt". Een laatste klap kreeg hij bij de invasie van Munsterse troepen in 1666; op 6 juni 1666 worden hem alle classicale schulden kwijtgescholden "wijl (hij) door die bisschoplicke volkeren van tijdlicke middelen 't eene mael ontbloomt is". Enkele dagen daarop, op 9 juni 1666, is hij overleden; vanaf die dag werd aan zijn weduwe pensioen uitbetaald (StA 2415 p. 408vo). Hij was gehuwd met Gretie Alberts, ook Margaretha Alberts genoemd. Haar naam blijkt in de eerste plaats bij hun repatriëring uit Brazilië in 1636. Ongetwijfeld is zij de Margarita Wacgloo, doopgetuige te Pernambuco op 11 maart 1634 (Gem. Arch. Amsterdam, P.A. 379 deel 52, cf. Algemeen Familieblad 1888, p. 141). Als zijn vrouw komt Gretie Alberts voor op 2 april 1656 (R.A. VI w). De weduwe Wachelo wordt voor het eerst genoemd op 17 juli 1666 (Acta classis Oldambt), en ook nadien komt zij meermalen voor. Zo vinden wij Margarita Alberts weduwe Christiani Wachelo genoemd op 6 oktober 1669 (StA 134, d.d. sept. 1669). In september 1672 komt Margarita Wachlo wed. d. Christiani Wachlo met attestatie van Vriescheloo over naar Groningen, waar enkele harer dochters woonden. Niet bekend is of zij te Groningen bleef wonen of weer vandaar is vertrokken. Wel hield zij de protocollen van Vriescheloo onder zich. Bij de visitatie van de classis Oldambt wordt op 15 juni 1675 erover geklaagd dat "D. Wachloos wed: van Freeschelo" aan de opvolger van haar man, Hoorenberch, de protocollen weigert over te geven (Arch. Prov. Kerkverg. Groningen). Het weduwpensioen ontving zij tot en met juni 1690; kort daarop is zij overleden (StA 2459, p. 326). Het aantal kinderen van Christian Wachlo/Wachloo en Gretie Alberts is niet met zekerheid vast te stellen. In 1639 wordt gesproken over 3 kinderen. Zeker zijn 7 (8) kinderen aanwijsbaar; mogelijk zijn er nog enkele geweest. De volgorde der kinderen is niet bekend.

1. Albertien, volgt III. 1.
2. Magdalena. In juni 1669 komt naar Groningen met attestatie over Magdalena Wachloo van Vriescheloo; verder onbekend.
3. Elisabeth, In juni 1663 komt van Vledder met attestatie naar Groningen Elisabeth Wachgelo. Op 27 september 1679 worden te Groningen de proclamaties geconsenteerd van Harmen Alberts, van Groningen, en Elisabeth Wachlo van Vriescheloo, pro qua Peter Johan als zwager. Het huwelijk werd te Groningen voltrokken op 6 november 1679.
4. Johanna, volgt III. 2.
5. Conradus, volgt III. 3.

6. Aeltien. Over haar is slechts bekend dat zij een dochter Margaretha van Oosteren naliët, die mede-erfgename was van haar tante Albertien Wachloo. Wellicht is zij geweest de tot dusverre met name onbekende dochter, gehuwd met Peter Johan (zie hierna)

(wordt vervolgd)

EEN FAMILIE SPRENGER

De aandachtige lezer zal bemerkt hebben, dat in de eerste regel van de inleiding van deze genealogie (blz. 54) een fout is geslopen. Daar wordt gesproken van Hendrik Sprenger terwijl de werkelijke naam van de samensteller Hendrik Timmer is, hetgeen ook onder zijn foto te lezen staat.

De Heer Timmer stuurde ons nog de volgende aanvullingen:

Op blz. 59 in de 19e regel invoegen na het woord echtgenote "zijn dochtertje Wilhelmina Henriette Elisabeth".

Op blz. 64 na IX g:

1. Eja wordt verpleegd in "Groot Bronswijk" te Wagenborgen.
2. Antje Catharina is maatschappelijk werkster bij de Hoogovens te Beverwijk en woont aldaar Laan van Blois 36.
3. Erna Henderika is kantoorbediende te Amsterdam en woont te Overveen, Julianalaan 47.

Verder ontvingen wij van de Heer Timmer nog enige oude foto's n.l. van Ernst Hermann Adolf Sprenger - VI c (zie blz. 57 e.v.) en zijn vrouw Wilhelmina Katharine Amalie Beckman, welke hieronder staan afgedrukt.

De foto op blz. 96 is van Friedrich Heinrich Kord Sprenger - VII c (zie blz. 61 e.v.) en Hindertje Jansen met 11 van hun 12 kinderen. V.l.n.r. zijn het: Willem Siepko, Harmke, Zwaantje, Jan Frederik, Geert, Ernst Hendrik, Gerhardus, Wilhelmina, Auwine, Tonnis, Johannes (Albert was afwezig).

De redactie

ONS GESLACHT SPRENGER

door Hk. Timmer Gzn.

vervolg van blz. 64 van deze jaargang

- IXh. Henderikus Sprenger, * 29 oktober 1900 te Tjamsweer, gem. Appingedam, steenfabrikant, later directeur van N.V. Machinefabriek v/h J. Loning, Arkenbouw, P.E.B.-weg 6 te Groningen, voorheen wonende te Groningen, Hereweg 22a, thans (in 1967) te Grootegast. Hij huwde voor de eerste keer te Oldenburg (Dld) op 24 februari 1923 met Ernstlilie Friederike Wilhelmine Gräff, * 1 mei 1902 te Sandhorst.

Uit dit huwelijk werd 1 zoon geboren:

1. Ernst Hendrik, * 13-7-1923, volgt Xb

Dit huwelijk werd door echtscheiding ontbonden op 29-11-1938.

Op 12 januari 1952 is de echtgenote E.F.W. Gräff vertrokken naar Leeuwarden.

Hij huwde voor de tweede keer te Winschoten op 11 nov. 1939 met Martha Diewerke Kruizinga, * 19 mei 1909 te Groningen, Ned. Herv.

Uit dit tweede huwelijk zijn geboren twee kinderen:

1. Frieda Emma Sprenger, * 18-12-1938 te Epe, wonende in 1967 te Groningen, Hereweg 22a.
2. Eja Anna Maria, * te Apeldoorn 2-10-1940. Zij vertrok op 28 april 1961 uit Groningen naar Amsterdam. Ze huwde met J.F. Fokkens, en woont in een woonark "Fermate" te Halfweg.

Dit tweede huwelijk werd ook door echtscheiding ontbonden op 20 mei 1961.

Zijn tweede echtgenote was eerder gehuwd met een zekere Heslinga, waarvan zij 2 kinderen had:

1. Martha Heslinga, * 12 oct. 1929 te Indramajoe. Op 22-12-1959 vertrokken naar Oosterbeek.
2. Jan Heslinga, * 19-5-1931 te Tjiandjoer. Op 18-8-1951 vertrokken naar Canada.

Hij huwde voor de derde keer te Groningen op 9 juli 1963 met Grietje Roodenboog, * 8 jan. 1926 te Grootegast, eerder gehuwd geweest met een zekere Van der Vlag, uit welk huwelijk waren geboren 2 kinderen:

1. Aukje van der Vlag, * 20 febr. 1951 te Borger.
2. Klaas van der Vlag, * 23 dec. 1953 te Groningen.

Henderikus Sprenger heeft uit zijn derde huwelijk met Grietje Roodenboog een kind;

1. Grietje Jacoba Anna Geertruida, * te Groningen 24 augustus 1964.

Het gezin is op 27 april 1965 vertrokken naar Grootegast.

- Xb. Ernst Hendrik Sprenger, * 13 juli 1923 te Ezinge, van beroep Clerk/Collector te Malton, Pocklington (Groot-Brittanië), thans te Hull, New Bridge Road 69, Ned. Herv.

huwde in Malton (Gr.-Br) op 10-9-1941 met Lucy Helen Wilson, * 29 juni 1925 te Sherif, Hutton (Gr.Br.).

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Lily Patricia, * te York (Gr.Br.) 18 aug. 1942.
Zij huwde 10 sept. 1965 te Hull met William Grunoy.

IXi. Richard Anthony, * te York, 5 jan. 1950.
Albertus Sprenger, * 31 januari 1903 te Ten Boer, dokter te Zoutkamp, bedrijfsarts te Groningen, Helperzoom 67.
Hij huwde voor de eerste keer te Groningen met Maria Catharina Wortelboer, * 17 mei 1906 te Groningen, dochter van Johannes Gerardus Laurentius Wortelboer en van Grietina Henderika Mellens.

Uit dit eerste huwelijk zijn geboren:

1. Eja, * 30 aug. 1939 te Zoutkamp, van beroep verpleegster in het Ziekenhuis te Assen, aldaar gehuwd op 20 sept. 1948 met H. Hoogeveen; wonende te Assen, Groningerstraatweg 131.
2. Erna, * 14 juni 1941 te Zoutkamp. Ze huwde op 19 april 1966 te Groningen met Theodoor Jan Krabbe, * 1 aug. 1941 te Oegstgeest, student, wonende te Groningen, Helperzoom 67, zoon van Dirk Alexander Krabbe * 28 dec. 1909 en van Anna Elisabeth Lely, * 28 februari 1911.

3. Herman Gerhard, * te Groningen 2 oct. 1949.
Zijn eerste vrouw overleed te Groningen 14 februari 1963.
Hij huwde voor de 2de keer te Groningen op 3 aug. 1965 met Anna Lucienne Lagerweij, * te Doorn 13 mei 1917, dochter van Gijsbert Lagerweij en van Philomena Luciana Josephina Cheppe.

Nadat haar man te Groningen op 18 juli 1966 was overleden, verhuisde zij naar de van Houtenlaan 55b aldaar. De kinderen bleven op het oude adres Helperzoom 67 wonen.

VIII d. Gerhardus Sprenger, * 1 januari 1878 te Oostwold, brandmeester o.a. te Appingedam, Bedum en Kantens, Ned. Herv., ovl. te Delfzijl 14 april 1964, huwde op 26 mei 1897 te Midwolda met Berendina Adriana Herenius, * aldaar 26 juli 1876, ovl. te Kantens 13 december 1941.
Zij was een zuster van Trijntje Herenius, die gehuwd was met Albert Sprenger (VIII b) een broer van haar echtgenoot.
Uit hun huwelijk zijn geboren 8 kinderen:

1. Gerhardus, volgt IXj.
2. Harmannus, * te Appingedam 1898. Ovl. aldaar 1899.
3. Rikkemina Henderika, volgt IXk.
4. Frederik Hendrik Coert, volgt IXl.
5. Henderikus, * te Bedum, ovl. te Bedum.
6. Henderika Harmanna, volgt IXm.
7. Harmanna Auwina Arendina, volgt IXn.
8. Wilhelmina, volgt IXo.

Het gezin heeft ook nog gewoond te Heiligerlee, waar Gerhardus Sprenger toen brandmeester was op de Steenfabriek "Berg en Smid".

Op 14 januari 1917 vertrok hij naar Noorddijk.

Op 15 augustus 1918 vertrokken naar Bedum.

Het kind Henderika Harmanna ging 30 oktober 1918 uit Bedum terug naar de gemeente Scheemda.

IXj. Gerhardus Sprenger, * 11 april 1897 te Appingedam, steenbakker (brandmeester op verschillende steenfabrieken in het Noorden), thans wonende te Uithuizen, Wilgenhof 32, N.H., huwde 8 aug. 1923 te Bedum met Anna Apollonia 't Hooft, * 10 juni 1900 te Hendrik-Ido-Ambacht, dochter van Joan 't Hooft en van Rookje Wilhelmina van der Giessen.
Uit dit huwelijk zijn geboren 3 kinderen:

1. Gerhardus Rokus Willem, * te Bedum 12 aug. 1925, directeur van de steenfabriek "Oost-Groningen" te Winschoter-Hoogebrug, gemeente Wedde, op 29 dec. 1954 te Groningen gehuwd met Pieterke Slagter, * te Groningen 13 juni 1929, dochter van Pieter Slagter en Leentje Houwerzijl.
2. Rookje Wilhelmina Anna, * te Bedum 1 aug. 1934, ovl. aldaar 10 aug. 1934.
3. Rokus Willem, * te Bedum 9 november 1935, van beroep leeraar, wonende te Roden, Zulthereschweg 15a, N. Herv., gehuwd te Roden op 9 dec. 1964 met Kornelia de Haan, onderwijzeres, * te Kantens 17 november 1938, dochter van Jan de Haan en Trientje van Dam. Uit het huwelijk van Rokus Willem Sprenger en Kornelia de Haan werd te Roden op 4 febr. 1969 een dochter geboren, genaamd Trenja Apollonia Corrie Rookje Sprenger.

Gerhardus Sprenger overleed op 1 nov. 1967 te Uithuizen.

IX k. Rikkemina Henderika Sprenger, * te Appingedam 30 mei 1900, ovl. te Arnhem 30 september 1959. Zij huwde te Kantens met Eliza Cornelis Johan de Jongh, * te Krimpen a. d. IJssel 19 jan. 1898, gepensioneerd Inspecteur 1e Klasse der Ned. Spoorwegen, wonende te Gieten, Julianalaan 29, ovl. aldaar dec. 1967.

Uit dit huwelijk zijn geboren 3 kinderen:

1. Matthys Eliza de Jongh, * 8 maart 1924 te Zevenaar, omgekomen te Neuangamme.
2. Berendine Adriane, * 11 april 1926 te Zevenaar, woont thans te Winnipeg (Canada).
3. Rikkemina Henderika, * 24 dec. 1933 te Arnhem, wonende in West-Berlijn, gehuwd met een dominé. Deze hebben een tweeling (zoon en dochter).

IX l. Frederik Hendrik Coert Sprenger, * 12 november 1901 te Bedum, N.H. in leven wonende te Uithuizen, gesneuveld in de slag om Arnhem 18 september 1944, huwde te Groningen met Helena Welles, * te Groningen 7 maart 1903, wonende aldaar aan de van Iddekingeweg 26, dochter van Elle Welles en Jantje Kloosterman.

Uit dat huwelijk zijn geboren 3 kinderen:

1. Berendina Adriana, * 8 juni 1933 te Uithuizen, apothekers-ass., wonende te Groningen, Nw. Kijk in 't Jatstraat 10a.

2. Gerhardus, volgt Xd.
  3. Jantje, * te Uithuizen 23 febr. 1940. Volgt Xe.
- X d. Gerhardus Sprenger, * te Uithuizen 17 nov. 1934, van beroep wegenwacht, wonende te Katwijk aan Zee, W. Sluysterstraat 5, Ned.Herv., huwde op 15 nov. 1961 te Katwijk aan Zee met Neeltje Dubbelaar, * aldaar 27 maart 1939, dochter van Bastiaan Dubbelaar en van Aaltje de Best.
Uit dit huwelijk werden geboren 2 kinderen:
1. Frederik Gerhardus, * te Katwijk aan Zee 4 jan. 1963.
  2. Bastiaan, * te Katwijk aan Zee, 17 dec. 1965.
- X e. Jantje Sprenger, * te Uithuizen 23 febr. 1940, N.Herv., huwde 21 juli 1961 te Groningen met André Gerhardus de Roos, * te Utrecht 12 maart 1938, van beroep arts, wonende te Groningen van Lenneplaan 363, zoon van Gerhardus Antonius de Roos en van Imke Bakker.
Uit dit huwelijk werden geboren 2 kinderen:
1. Heleen Barbara, * te Groningen 22-1-1962.
  2. Robert Gerardus, * te Groningen 9 mei 1964.
- IX m. Henderika Harmanna Sprenger, * 22 juli 1905 te Bedum, huwde voor de 1e maal te Kantens, op 22 febr. 1927 met Jacob Luursema, * 21 aug. 1903 te Appingedam, Remonstrant, Referendarus b/d Belastingen, wonende te Utrecht.
Uit dit huwelijk, dat later door echtscheiding werd ontbonden, zijn geboren 4 kinderen:
1. Petronella Berendina Luursema, * te Appingedam 27 maart 1928, echtgenote van Petrus Feldbrugge, v/h Stuurman op de vaart, thans bedrijfsleider op een Scheepswerf, wonende te Bergum Beatrixstraat 23.
  2. Berendina Adriana Luursema, * 27 aug. 1929 te Zuidbroek, echtgenote van Geert Zwiers, Hoofd o.b.l. School te Utrecht, wonende te Zeist, Pr. Margrietlaan 116.
  3. Janny Gerda Luursema, * te Zuidbroek 13 dec. 1930 echtgenote van Arjen Minnema, Leraar MULO-school te Alverna, gem. Wychen, Antoniusstraat.
  4. Jan Luursema, * te Veendam 1 mei 1936, arts, wonende te Utrecht, B. de Waalstraat 20, gehuwd met Geertrui Bleeker.
- Henderika Harmanna Sprenger huwde voor de 2e maal met Jannes Marcus Marwitz, * te Appingedam, 10 febr. 1887, Ned.Herv., zoon van Hendrik Marwitz en Grietje Anna Cremer te Appingedam, directeur van de Tramweg Mij. te Sloten (Amsterdam). Hij overleed 19 juli 1965 te Utrecht.
Zij woont aldaar aan de G. van Walenborchstraat 61.

- IX n. Harmanna Auwina Arendina Sprenger, * te Bedum 27 maart 1908, huwde op 22 nov. 1934 te Groningen met Jacob de Jong, * 30 januari 1910 te Loppersum, wonende te Bilthoven, Kortelaan 8, Ned.Herv., zoon van Jan de Jong en Annetje van Dijken te Loppersum.
Uit dit huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
1. Jan de Jong, * te Utrecht 11 dec. 1935, bouwkundige, gehuwd met Johanna Geertruida van Zelm, * 25 april 1937 te De Bilt.
  2. Gerhardus de Jong, * 14 augustus 1941, bouwkundige, wonende te Bilthoven.
- IX o. Wilhelmina Sprenger, * 10 juni 1909 te Bedum, thans in 1967 wonende te Groningen aan de Star Numanstraat 99a, N.Herv., huwde op 29 mei 1935 te Kantens met Johannes Dob, * 20 januari 1908 te Usquert, laatstelijk kantoorbediende bij VIHAMIJ te Groningen, zoon van Jan Dob en Antje Maring, ovl. te Uithuizen op 15 dec. 1964.
Uit dit huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
1. Anje Berendina Dob, * 13 augustus 1936 te Warffum, gehuwd met Jacob de Groot, stationschef N.S. te Bergentheim (Ov.).
  2. Jan Dob, * te Warffum 25 oktober 1940, van beroep textielhandelaar, wonende te Uithuizen, gehuwd met Martha Medendorp.
- VIII e. Geert Sprenger, * te Oostwold 18 juli 1879, brandmeester te Appingedam en Middelstum, Ned.Herv., ovl. te Groningen 17 febr. 1953, gehuwd te Appingedam met Anna van Zuilen, * 8 december 1879 te Oostwold, ovl. 23 november 1933 te Westerwijtwerd, gem. Middelstum.
Uit dit huwelijk zijn geboren zes kinderen:
1. Frederik Hendrik Koert, volgt IX p.
  2. Anna Henderika, volgt IX q.
  3. Dirk Adriaan, volgt IX r.
  4. Albert Hinderikus, volgt IX s.
  5. Geziena Wilhelmina, volgt IX t.
  6. Henderika, volgt IX u.
- IX p. Frederik Hendrik Koert Sprenger, * 25 juni 1904 te Appingedam, tuinman, wonende te Glimmen, Ned.Herv., huwde op 27 januari 1930 te Middelstum met Gesina Martha Dijk, * 26 september 1906 te Uithuizermeeden, dochter van Ritsko Dijk (ovl. 7-11-1963) en Jacomina Kooi. Ze wonen aan de Nieuwe Schoolweg 22, Glimmen.
Uit hun huwelijk is geboren op 10 juli 1930 een dochter, genaamd:
Jacomina Anna, * te Middelstum, volgt X f.
- X f. Jacomina Anna Sprenger, * 10 juli 1930 te Middelstum, N.H., huwde op 3 nov. 1953 te Leens met Harm Knol, * 21 januari 1927 te Eenrum, tuinman, wonende te Appingedam, Emmastraat 59.

Uit dat huwelijk zijn geboren 2 kinderen:

1. Harm, * te Mensingeweer 27 februari 1955.
2. Gesina Martha, * te Mensingeweer 9 april 1958.

- IX q. Anna Henderika Sprenger, * 2 juli 1905 te Middelstum, wonende te Groningen. Kolfstraat 5, huwde op 1 april 1925 te Middelstum met Ulke Doornbos, * 24 oct. 1902 te Sint Annen, gem. Ten Boer, magazijnchef, Ned.Herv. Uit dat huwelijk is geboren 1 kind, genaamd:

Derk Dille Doornbos, * 28 juni 1925 te Groningen. Deze is gehuwd met Dorothea Eveline de Wind en hebben 4 kinderen. Adres: Heinsiusstraat 146, Meppel.

Ulke Doornbos is een zoon van Derk Doornbos en Hillegien Boonstra.

- IX r. Dirk Adriaan Sprenger, * 2 febr. 1911 te Middelstum, caféhouder-kruidentier, agent L-S-netten, wonende te Rottum, Smidsweg 10, gem. Kantens, huwde op 22 mei 1937 te Uithuizen met Elisabeth van der Molen, * 27 jan. 1908 te Uithuizen.

Uit dit huwelijk zijn 2 kinderen geboren:

1. Anna Margaretha, * te Kantens 11-10-1938, volgt X s.
2. Jacob Cornelis, * te Kantens 15-10-1942.

- X s. Anna Margaretha Sprenger, * 11-10-1938 te Kantens, huwde op 11 oct. 1961 aldaar met Marinus Willem Kristelijn, * 30 juni 1934 te Oosterland (Zeeland), landbouwer, wonende thans te Kantens, Oosterweg 19, zoon van Cornelis Willem Kristelijn en Johanna Peternella Bodbijl.

- IX s. Albert Hinderikus Sprenger, * 18 dec. 1914 te Middelstum, kapper, wonende te Kantens, huwde 14 aug. 1945 aldaar met Hendrikje Trijntje Bruin, geb. 22 jan. 1923 te Rottum, Ned.Herv., dochter van Harm Bruin, * 28 juli 1899 te Usquert en van Martje Moorlag, * aldaar 17 juli 1902.

Uit hun huwelijk zijn geboren 4 kinderen:

1. Geert Harm, * te Kantens 14-2-1947, gehuwd te Roden op 28-10-1968 met Antjen Sjoukjen Piek.
2. Harm Martin, * te Kantens 23-5-1948.
3. Frederik Hendrik Koert, * Groningen 15-10-1951.
4. Martin, * te Kantens 14-5-1959.

- IX t. Geziena Wilhelmina Sprenger, * te Middelstum 25 juli 1918, N.H., huwde 22 mei 1942 te Kantens met Hendrik David Boer, * te Rottum 1 nov. 1916, timmerman-aannemer, wonende aldaar, zoon van Hiepkje Henderikus Boer en van Aaltje Dijkema.

Uit dat huwelijk zijn geboren 2 kinderen:

1. Hiepkje Henderikus, * te Groningen 31 mei 1944.
2. Anno Geert, * te Rottum 10 september 1948.

IX u. Hinderika Sprenger, * 8 oct. 1922 te Middelstum, N.H., huwde voor de 1e maal te Groningen op 5 aug. 1947 met Willem Betten, * 28 febr. 1924 te Vries, van beroep machinist Ned. Spoorwegen, wonende te Den Haag, zoon van Renze Betten en van Tjeertske de Bruin.
Uit dat huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
1. Renze, * te Groningen, 3 november 1950.
2. Anna, * te Groningen, 29 mei 1953.
Nadat dit huwelijk door echtscheiding was ontbonden, huwde zij voor de 2e keer op 10 april 1963 te Rotterdam met Willy Camiel van Kerkvoorde, * 9 oct. 1929 te IJzendinge, van beroep rangeerder N.S. te Rotterdam 12, Gentiaanstraat 24, zoon van Alois Jacobus van Kerkvoorde en van Augusta Verhulst.

VIII f. Tonnis Sprenger, * 17 oktober 1880 te Oostwold, gemeente-secretaris te Emmen, ovl. te Zwolle 3 maart 1944. Hij huwde op 27 januari 1905 te Middelstum met Dina Wierenga, * 6 dec. 1880 te Oude Pekela, dochter van Jan Wierenga en Foulke Kooten. Zij overleed te Emmen op 1 juni 1952.
Ze hadden 5 kinderen, te weten:
1. Dientje, * 24 aug. 1900 Groningen, volgt IX v.
2. Friedrich Heinrich Kord Johann, * te Middelstum, volgt IX w.
3. Ernst Hendrik, * 29 april 1907 te Middelstum en aldaar overleden.
4. Johann Simon Albertus, * te Emmen 21 jan. 1909, volgt IX x.
5. Foulette Henriette Jeannette Kornelia, * 21 jan. 1909 te Emmen (tweeling), volgt IX y.

IX v. Dientje Sprenger, * 24 aug. 1900 te Groningen, werd bij huwelijk van haar ouders op 27 aug. 1905 erkend, huwde op 17 oktober 1922 te Emmen met Pleunis Johannes van Toledo, Vrijz.Herv., * te Steenwijk 11 dec. 1897, hoofdcommies, wonende te Almelo.
De beide echtelieden overleden aldaar op 11 juli 1940 tengevolge van een bombardement.
Ze hadden samen 4 kinderen, te weten:
1. Johanna, * te Sellingen 3 jan. 1924, deze is gehuwd met A. Bouhuys, inspecteur van politie, wonende te Arnhem, Statenlaan 51.
2. Dina Hermine, * te Sellingen 15 april 1925.
3. Benjamin Tonnis, * te Sellingen 7 juni 1927.
4. Saskia Suzanne, * te Almelo 5 maart 1940.

(wordt vervolgd)

OMMELANDER PREDIKANTENGESLACHTEN

GOCHIUS

door P.J. Ritsema

In Groninga mei-juni 1966 ving ik aan met een serie artikelen onder bovenstaande titel en beschreef het eerst het predikanten-geslacht BERGHUIS. Vervolgens nam ik onder de loupe de geslachten UDEN MASMAN en WIARDA, welke geslachten beide een predikant aan Vierhuizen en Zoutkamp hadden geleverd. Het bij dit onderzoek verkregen materiaal is echter zò omvangrijk dat er enkele jaargangen van Groninga-nieuwe stijl mede gevuld zouden kunnen worden. Voorlopig bepaal ik mij dan ook tot wat men zou kunnen noemen kleine geslachten en wel allereerst het geslacht GOCHIUS.

De naam komt niet voor in het deel Groningen van het Nederl. Repertorium van Familienamen. Gezien de daaraan verbonden moeilijkheden, heb ik geen onderzoek te Unna in Dld. ingesteld.

- I. Daniël Gochius, predikant te Unna in het graafschap Mark (Dld.) gehuwd met Catharina Elisabeth Wagener.
Uit dit huwelijk o.m.
Johannes Ludovicus, volgt II.1.
- II.2. Johannes Ludovicus Gochius, geb. Unna (Dld.) 25-11-1697, overl. Delfzijl 9-4-1767, begr. aldaar 22-4. Hij huwde in 1724 met Anna Geertruida Hillers, die te Delfzijl werd begraven op 8-12-1775.
Hij werd aan de Universiteit te Groningen ingeschreven op 8-8-1717 en na in maart 1722 proponentsexamen te hebben afgelegd op 23-7-1724 beroepen te Vierhuizen en Zoutkamp. Op 12-8-1731 vertrok hij naar Garsthuizen, vandaar op 23-10-1735 naar Noorddijk en tenslotte op 7-7-1743 naar Delfzijl. Zijn levensverhaal is opgenomen in "De Boekzael der Geleerde Wereldt" 1767 blz. 77-79. Volgens dit bericht zou hij eerst voor de handel bestemd zijn geweest.
Kinderen uit dit huwelijk:
  1. Andreas, ged. Vierhuizen 29-7-1725, overl. aldaar 16-12-1728.
  2. Lucea, ged. Groningen 26-9-1726 door Ds. Robertus Alberthoma, overl. Vierhuizen 2-3-1727.
  3. Christina, ged. Vierhuizen 30-10-1727, overl. aldaar 27-2-1728.
  4. Andreas, volgt III.1.
  5. Lucia, ged. Garsthuizen 4-2-1735.
  6. Anna Geertruida, ged. Noorddijk 23-4-1738.De nummers 4, 5 en 6 werden door Ds. Gochius zelf ingeschreven in het Classicaal Kinderboek.

- III.1. Andreas Gochius, ged. Vierhuizen 15-4-1729, overl. Amsterdam in 1764. Hij werd als student aan de Universiteit te Leiden ingeschreven op 7-12-1750, werd als proponent beroepen te Amerongen op 9-1-1752, verkreeg wegens ziekte in 1764 emeritaat en overleed kort daarop volgens zijn levensbericht in "De Boekzael", te Amsterdam. Hij was gehuwd met Margaretha Strandwijk die hem geen kinderen schonk. Als proponent vervaardigde hij een lijkkrans op Johannes Christophorus Brucherus, als lector te Appingedam overleden in 1750.

o o o

VAN DE REDACTIE

Nu het derde nummer van "Gruoninga"-nieuwe serie is verschenen, willen wij graag het volgende onder de aandacht van de lezers brengen. Er zijn velen geweest, die voorheen het verschijnen van "Gruoninga" mogelijk hebben gemaakt. Indien wij ons beperken tot diegenen wier namen in de kop van het tijdschrift vermeld werden, zijn dat de heren W. van Groenenbergh, T. Balk Mzn., A. Hoft, Drs. G.G. Wolthuis, F. Renssen, Drs. O.D.J. Roemeling en J.H. Kruyer. Verschillende personen hebben de administratie verzorgd en de bladen gedrukt, o.a. de Heer R. Wal te Winschoten, terwijl velen bijdragen leverden; de Heer P.J. Ritsema mag hier wel in de eerste plaats worden genoemd. Een woord van dank namens de lezers, is hier zeker op zijn plaats! Om de verschijning te kunnen waarborgen is het noodzakelijk, dat de redactie geregeld over goede artikelen beschikken kan. Ook illustraties daarbij zijn welkom.

Naast de grotere bijdragen, die over enige nummers verdeeld moeten worden, gaat de voorkeur vooral uit naar korte artikelen van twee tot vier bladzijden. Aanvullingen en opbouwende kritiek op verschenen bijdragen zijn steeds welkom.

Het is de bedoeling eens per twee jaren een register op de persoonsnamen bij te voegen. Ook bestaat het plan een dergelijk register te laten verschijnen op de eerste dertien jaargangen.

Indien men "Gruoninga" blijft steunen door abonnement en toezending van bijdragen, zal het mogelijk zijn dat het tijdschrift in deze aantrekkelijke vorm blijft verschijnen.

Th. P.E. de Klerck

G.W. Nanninga

Verschenen bij "SASLAND"

WOORDENBOEK VAN HET VRIEZENVEENS, deel I, samengesteld door Dr. H. Entjes van het Nedersaksisch Instituut der Rijksuniversiteit te Groningen.

De prijs van de drie delen bedraagt totaal fl.15,-- , welk bedrag voldaan kan worden door betaling van fl.5,-- telkens na aflevering van elk deel.

WOLDRING

Omstreeks de jaarwisseling zal een boek verschijnen over een familie Woldring (genealogische en heraldische notities betreffende het geslacht).

Deze familieuitgave is gebaseerd op jarenlange uitgebreide onderzoekingen van mevrouw A. Modderaar - Woldring. Haar aantekeningen zijn in samenwerking uitgewerkt en aangevuld door G.A. Brongers en Ir. Th.P.E. de Klerck. Het boek bevat ook verscheidene foto's en uitgebreide bijlagen, terwijl verschillende andere families, vnl. van het Hogeland, erin voorkomen als: Alkema, Doorbos, Dijksterhuis, Elema, Grimmius, Haverkamp, Havinga, Huizinga, De Jonge, Klugkist, Knol, Kruizinga, (De Way) van Maar, Van der Meer, Modderaar, Mulder, Nijdam, Oudman, Pesman, Piel, Ritsema, Smit, Veldman, Westerdijk, Wibbens, Wiersema, Wolphius, Zuidhof.

Te bestellen bij G.A. Brongers, Toornwerd 97 te Middelstum à fl.30,-- (na het verschijnen fl.35,--).

Bovenstaande ruimte kan gebruikt worden voor het aankondigen van nieuwe uitgaven.

Redactie: Ir. Th.P.E. de Klerck

G.W. Nanninga

Eventuele bijdragen te zenden aan het redactieadres: "Gruoninga",
p/a. Nedersaksisch Instituut, Zuiderdiep 38, Groningen - tel.15304

INHOUD:

M.J.B. STARKE	- Kwartieren Starke-Jager,	101
Drs. O.D.J. ROEMELING	- De Wachloo's in Noord-Nederland (II),	109
G.W. NANNINGA	- Het bodenboek van het goudsmeden-gilde in Groningen,	115
Ir. Th.P.E. DE KLERCK	- Stamboom der families Onnes en Boelema (IV),	117
Hk. TIMMER Gzn.	- Ons geslacht Sprenger (III),	124
G.W. NANNINGA	- Een huismerk als gevelversiering,	132

door M.J.B. Starke

De in de kwartierstaat van de kinderen van M.J.B. Starke en R.E. Jager voorkomende personen zijn meest landbouwer, dit zal niet meer apart vermeld worden, tenzij ze een ander beroep hadden. De godsdienst is, tenzij anders vermeld Ned. Hervormd. Er zijn verschillende boerderijenboeken verschenen bij jubilea van landbouwverenigingen; wanneer hier naar verwezen wordt zal voor "Boerderijen en hun bewoners" uitgegeven in 1968 door de afd. Beerta van de Gron. Mij. van Landbouw de afkorting B.B.B. gebruikt worden met daarachter het in dit boek vermelde boerderijnummer. Voor het gedenkboek uitgegeven in 1960 door de Landbouwvereniging "Nieuwolda - Nieuw Scheemda" wordt de afkorting B.N.W. gebezigd en voor het boek van de afdeling Blijham, verschenen in 1954, de afkorting afd. B. Ook hier correspondeert het na de afkorting gebruikte nummer met het boerderijnummer zoals dit in het betreffende gedenkboek voorkomt. Eventuele verbeteringen en aanvullingen worden graag bij de samensteller (adres Hoofdweg 2 te Nieuw Beerta) ingewacht.

1e generatie

- 1a. Starke, Marchiena Anna, privé secretaresse, * Nieuw Beerta 25-6-1946, tr. Winschoten 30-12-1968 Jan Zijlstra, student T.H. Delft.
- 1b. Starke, Anna Eiltje, kleuterleidster, * Nieuw Beerta 10-11-1947.
- 1c. Starke, Andrea Hanna, leerling verpleegster, * Nieuw Beerta 26-11-1948.
- 1d. Starke, Hemmo Reint, * Winschoten (ziekenhuis) 4-4-1961.

2e generatie

2. Starke, Menzo Jan Berend, * Nieuw Beerta 5-3-1919 (B.B. B. 44) tr. Beerta 26-9-1945.
3. Jager, Roelfien Eppien, * Slochteren 17-12-1923

3e generatie

4. Starke, Hemmo Reint, * Nieuw Beerta 11-4-1891 (B.B.B. 44) tr. Midwolda 5-12-1916.
5. Stikker, Anna Alide Bouwine, * Oostw.polder 16-5-1894, ov. Winschoten 3-1-1969.
6. Jager, Nanno Jakob, * Wilderhof (Slochteren) 3-3-1892 (B.B. B. 147) tr. Anlo 28-4-1920.
7. Hiddingh, Marchiena, * Annerveensekanaal 5-4-1897.

4e generatie

8. Starke, Menso, * Nieuw Beerta 3-4-1865 (B.B.B. 44) ov. Nieuw Beerta 22-11-1950, tr. Nieuwolda 22-5-1888.
9. Dallinga, Eiltje, * Nieuwolda 17-4-1862, ov. Winschoten

boerderij Annerveensekanaal (zie kw.nrs.7, 14 en 28)

- 29-6-1933
10. Stikker, Hendrik, * Oostw.polder 12-7-1864, ov. Groningen 19-5-1941 (B.B.B. 168) tr. Finsterwolde 25-5-1893.
  11. Barlagen, Foskéa Jacoba, * Finsterwolde 24-2-1874, ov. Groningen 15-6-1952. Hij tr. 1e Finsterwolde 11-11-1889 Anneke Elizabeth Barlagen (volle zuster).
  12. Jager, Nanno Jakob, * Midwolda 5-12-1847, ov. 11-5-1915 Meedhuizen (Wilderhof) tr. Nieuwe Schans 13-3-1877
  13. Renken, Eppien, * Hamdijk 19-2-1853, ov. Meedhuizen 12-4-1916.
  14. Hiddingh, Harmannus, * Annerv.kanaal 27-2-1854, ov. id. 3-12-1937 tr. Anlo 17-3-1890.
  15. Jipping, Roelfien, * Annerveen 31-8-1863, ov. Annerv. kanaal 23-8-1948.

5e generatie

16. Starke, Jan Berend, * Nieuw Beerta 20-11-1833, ov. id. 20-6-1881 (B.B.B. 44) tr. Winschoten 11-5-1864.
17. Takens, Meggelina, * Winschoter Zuiderveen 30-1-1836, ov. Nieuw Beerta 19-9-1922.
18. Dallinga, Hemmo Reint, * Nieuwolda 12-5-1832, ov. id. 1-6-1895, (B.N.W. 33) tr. Nieuwolda 22-5-1855.
19. Nieborg, Trijntje Harberts, * Nieuwolda 22-1-1834, ov. id. 2-9-1916.
20. Stikker, Derk Uipkes, * Oostw.polder 25-1-1831, ov. id. 10-5-1871 (B.B.B. 168) tr. Midwolda 3-8-1853.

21. Knotnerus, Anna Tjarks, * Oostw.polder 26-2-1833, ov. Oostwold 22-5-1917, zij tr. 2e Midwolda 18-5-1881 Johannes Henricus Jansonius Mensinga (B.B.B. 122).
22. Barlagen, Bouwo Marcus, * Scheemda 3-4-1839, ov. Finsterwolde 8-1-1916 (B.B.B. 155) tr. Finsterwolde 27-11-1868.
23. Hommes, Aaltje Nannes, * Finsterwolder Hamrik 5-10-1848, ov. Finsterwolde 17-11-1915.
24. Jager, Jakob Nannes, * Finsterwolde 24-9-1809, ov. id. 24-8-1866 (B.B.B. 147) tr. Finsterwolde 7-7-1846.
25. Muntinga, Maria Jans, * Finsterwolde 6-9-1818, ov. id. 19-1-1903.
26. Renken, Cornelius Cornelius, * Hamdijk (Nieuwe Schans) 5-7-1826, ov. id. 3-3-1908, tr. Beerta 17-5-1852. (B.B.B. 79a).
27. Starke, Ettje Menses, * Nieuw Beerta 3-8-1826, ov. Hamdijk 7-2-1866 (zuster van 16) hij tr. 2e Bellingwolde 17-11-1886 Aaltje Jans Mulder.
28. Hiddingh, Rimmelt, * Annerveen 23-11-1816, ov. Annerv. kanaal 1-7-1882, tr. Haren 3-6-1851.
29. Ter Borgh, Johanna, * Haren 31-3-1826, ov. Annerv.kan. 13-12-1868, hij tr. 1e Anlo 20-5-1842 Jantje Niemeyer.
30. Jipping, Geert, * Anlo 29-12-1824, ov. Annerveen 18-12-1889 herbergier en groenteboer ald., tr. Anlo 27-10-1852.
31. Beck, Barbara, * Annerveen 4-1-1825, ov. Annerveen 19-6-1894, hij tr. 1e Anlo 19-4-1839 Marchien Niemeyer.

6e generatie

32. Starke, Menso Berents, * Blijham 28-10-1797, ov. Nieuw Beerta 16-5-1888 (B.B.B. 44), tr. Beerta 12-8-1822.
33. Sinnigh, Andrea Hannes, * Nieuw Beerta 15-6-1802, ov. id. 8-12-1872.
34. Takens, Jan Hendriks, * Winschoter Zuiderveen 11-3-1798, ov. id. 16-9-1866, tr. Winschoten 19-5-1828.
35. Ludens, Maria Lutgerdina, * Winschoten 8-4-1806, ov. Winschoter Zuiderveen 19-9-1860.
36. Dallinga, Simon Hemmes, * Nieuwolda 21-12-1809, ov. id. 11-2-1890 (B.N.W. 3) tr. Beerta 17-5-1831.
37. De Ruiter, Eiltje Derks, * Nieuw Beerta 16-9-1809, ov. Nieuwolda 13-3-1858.
38. Nieborg, Harbert Tjabbes, * Bellingwolde (den Ham) 26-3-1789, ov. Nieuwolda 20-4-1860, tr. Nieuwolda 20-5-1829. (B.N.W. 33).
39. Dijkstra, Antje Derks, * Nieuwolda 27-8-1797, ov. id. 26-5-1856. hij tr. 1e Midwolda 20-10-1812 Renske Jans Roemeling.
40. Stikker, Uipko Obbes, * Midwolda 22-10-1798, ov. Oostw.polder 18-5-1870 (B.B.B. 168) tr. Midwolda 21-5-1822.
41. Koerts, Anna Hendriks, * Oostw.polder 28-4-1795, ov. id. 29-6-1859. zij tr. 1e Midwolda 30-12-1813 Hans Lammerts Roemeling.
42. Knotnerus, Tjark Hendericus, * ~ Oostwold 13-1-1794, ov. Oostw.polder 24-1-1860 (B.B.B. 169) tr. Finsterwolde 31-1-1832.

43. Detmers, Anje Detmers, * Meeden 19-12-1807, ov. Midwolda (F.w.polder) 8-11-1837.
44. Barlagen, Derk Tonko, * Eexta 6-2-1794, ov. Finsterwolde 12-6-1873 (B.B.B. 138) tr. Scheemda 23-1-1839.
45. Bontkes, Anneke Eltjes, * Finsterwolde 15-7-1809, ov. id. 16-3-1890. zij tr. 1e Scheemda 12-5-1829 Bouwo Marcus Barlagen (broer van 44).
46. Hommes, Nanno Jans, * Finsterwolde 14-3-1809, ov. id. 20-5-1880 (B.B.B. 155) tr. Finsterwolde 4-10-1847.
47. Van Barenborg, Anneke Daniels, * Finsterwolde 18-10-1817, ov. id. 9-8-1859. hij tr. 2e Finsterwolde 29-4-1861 Elizabeth Maria Dornheck.
48. Jager, Nanno Jacobs, * Oostw.polder 30-10-1782, ov. Zuidbroek 1-5-1824 (B.B.B. 132) tr. Finsterwolde 25-8-1805 (hc) (reed met koets in Winschoter diep)
49. Eilders, Trijntje Eltjes (ook Trampel), * Finsterwolde 21-1-1783, ov. id. 9-2-1856.
50. Muntinga, Jan Gerlofs, * Finsterwolde 13-1-1787, ov. id. 22-12-1859 (bakker te Finsterwolde), tr. Finsterwolde 28-9-1815.
51. (Grashuis), Bouwe Jans, * Midwolda 26-10-1785, ov. Finsterwolde 18-3-1866. zij tr. 1e Meedhuizen 5-5-1811 Klaas Tines Grashuis.
52. Renken, Cornelius Jurjens, * Hamdijk (Nieuwe Schans) 23-11-1785, ov. id. 21-9-1831, tr. Blijham 15-8-1822. (B.B.B. 79a)
53. Schuring, Eppien Tjarks, * Blijham 12-5-1795, ov. Nieuwe Schans (Hamdijk) 27-12-1855. hij tr. 1e Midwolda 20-12-1815 Naantje Hinderikus Knotnerus. zij tr. 2e Nieuwe Schans 11-6-1836 Abel Folkerts Tijdens (B.B.B. 82).
54. = 32
55. = 33
56. Hiddingh, Jan, * Gasselte 19-8-1792, ov. Annerveen 18-10-1861, tr. Anlo 8-4-1816.
57. Steenge, Henderkien, * Anlo 18-4-1790, ov. Annerveen 18-1-1855.
58. Ter Borgh, Roelof, * Haren 21-3-1793, ov. id. 1-3-1850 (1b. nu ter Borghsteeg), tr. Haren 10-5-1821.
59. Buiting, Harmtien Jans, * Gieten (Veenhof) 17-9-1797, ov. Haren Essen 21-2-1873.
60. Jipping, Geert Hendriks, * Emmen 5-6-1766, ov. Annen 1-5-1827, tapper, eerder koopman, tr. Anlo 18-4-1802.
61. Trip, Roelfien Jans, * ~ Anlo Eext, 11-5-1783, ov. Annen 24-3-1836.
62. Beck, Hans Bernard, * Beuningen (Nijmegen) 30-4-1789, ov. Annerveen 8-9-1852, herbergier en 1b., tr. Anlo 24-4-1814.
63. Trip, Aaltje Jans, * Eext 14-2-1788, ov. Annerveen 29-11-1838.

7e generatie

64. Starke, Berent Mensens, ~ Blijham 26-1-1765, ov. id. 17-7-1798 (wslb op afd. B. 21), tr. Blijham 27-1-1792 (hc).
65. Schuring, Ettje Tjarks, ~ Blijham 14-2-1773, ov. id. 11-

- 3-1848. zij tr. 2e Blijham 28-5-1800 (hc) Juiko Harms van Delden (was doopsgezind Afd. B. 26).
66. Sinnigh, Roelf Jans, * Beerta 12-4-1776, ov. Landschapsp. (Ostfr.) 25-1-1864 (B.B.B. 44 en 51) tr. Beerta 19-6-1800 (hc).
67. Gramsbergen, Andrea Hannes, ~ Beerta 3-3-1776, ov. id. 22-6-1802. hij tr. 2e Nieuw Beerta 15-5-1804 (hc) Nomke Hannes Gramsbergen (haar nicht)
68. Takens, Jan, ~ Bellingwolde 21-1-1742, ov. Winschoter Zuiderveen 21-6-1842 (100 jaar), tr. Winschoten 30-7-1796 (hc).
69. (Venema) Heyes, Jantje, * ~ Winschoter Zuiderveen, Winschoten 15-6-1752, ov. id. 5-9-1826. zij tr. 1e Winschoten 28-4-1780 (hc) Pieter Hendriks (Ufkes).
70. Ludens, Lambertus Hendriks, ~ Scheemda 19-1-1774, ov. Winschoten 5-8-1839, tr. Winschoten 4-5-1803 (hc).
71. Sijpkens, Mechgeltien, ~ Winschoten 1-12-1786, ov. id. 4-6-1816. hij tr. 2e Winschoten 29-6-1819 Wopke Harms Tijks (van Finsterwolde).
72. (Dallinga) Reints, Hemmo, ~ Wagenborgen 29-8-1771, ov. Nieuwolda 15-10-1825, tr. Woldendorp 12-10-1796 (tr.b.) (B.N.W. 1 en 2).
73. Dallinga, Eena Nantkes, * Nieuwolda 15-11-1777, ov. id. 20-4-1815.
74. De Ruiter, Derk Jans, ~ Nieuw Beerta 2-1-1780, ov. id. 13-12-1826 (B.B.B. 61), tr. Nieuw Beerta 11-6-1808 (hc).
75. Brouwer, Ida Heres, */~ Stadspolder/Nieuw Beerta 10-12-1788, ov. Nieuw Beerta 8-3-1840.
76. Nieborg, Tjabbo Harberts, ~ Bellingwolde 20-2-1763, ov. ong. 1792. 1b. den Ham, tr. Bellingwolde 25-4-1788 (hc).
77. Graver, Grietje Pieters, ~ Bellingwolde 19-12-1760, ov.... zij tr. 2e Bellingwolde 18-12-1793 (hc) Helenius Hommes Nieborg (neven)
78. (Dijkstra) Edzes Derk, * Nieuwolda 27-9-1742, ov. Noordbroek 12-5-1802. (B.N.W. 88), tr. Nieuwolda 27-5-1774 (hc).
79. Hermans, Trijntje Pieters, ~ Nieuwolda 29-12-1753, ov. id. 27-3-1826.
80. Stikker, Obbo Uipkes, ~ Midwolda 19-5-1776, ov. id. 2-2-1810, tr. Midwolda 25-9-1798 (hc).
81. Lammerts, Antje, ~ Nieuwolda 30-8-1775, ov. Midwolda 6-8-1824. zij tr. 2e Midwolda 25-5-1813 Hendrik Heres Kamminga (B.B.B. 108)
82. Koerts, Hendrik Jurjens, ~ Nieuwe Pekela 23-4-1747, ov. Oostwold 2-6-1795 (gr. schr. F.), tr. Oostwold 27-8-1786 (hc) (B.B.B. 163).
83. (Derksema), Elisabeth Derks, * Nieuwolda 20-2-1763, ov. Oostwolderpolder 16-1-1810. hij tr. 1e Oostwold 3-6-1774 (hc) Hilje Fekkes. zij tr. 2e Oostwold 8-6-1803 (hc) Jan Nies. (1b. Midwolda).
84. Knotnerus. Hendericus Tjarks, */~ Veenhuizen/Finsterwolde 24-8-1764, ov. Oostwold 9-7-1841 (B.B.B. 164), tr. Finsterwolde 27-7-1787 (hc).
85. (Engelkens) Anna Pieters, */~ Stadspolder/Finsterwolde 23-9-1767, ov. Oostwold 21-12-1835.

86. Detmers, Detmer Helenius, * Meeden 4-7-1769, ov. id. 2-12-1815, tr. Meeden 28-7-1802 (hc).
87. Detmers, Geertruida Sijbolts, ~ Zuidbroek 14-11-1779, ov. Finsterwolde 4-1-1850. zij tr. 2e Meeden 24-8-1817 Jacob Ailkes Hovinga (B.B.B. 140).
88. Barlagen, Tonko Harms, ~ Scheemda 13-4-1764, ov. id. 26-1-1853 (kerkv. 1b te Eexta), tr. Eexta 12-3-1788 (hc).
89. De Muinck, Jacoba, ~ Scheemda 23-12-1764, ov. Eexta 3-4-1813.
90. Bontkes, Eltjo Helenius (= ook Tjarks), * Beerta 27-4-1781 ov. Finsterwolde 25-12-1863 (B.B.B. 136), tr. Finsterwolde 1-2-1809 (hc).
91. Berends, Foske, ~ Finsterwolde 6-10-1787, ov. id. 20-12-1866.
92. Hommes, Jan Egges, ~ Finsterwolde 8-3-1778, ov. Groninge 8-4-1818, □ F.wolde (B.B.B. 129), tr. Finsterwolde 21-7-1802 (hc).
93. Jager, Aaltje Jacobs, ~ Oostwold 27-2-1778, ov. Finsterwolde 4-9-1857.
94. Van Barenborg, Daniël Abrahams, ~ Finsterwolde 14-1-1786, ov. id. 3-2-1836 (B.B.B. 133), tr. Finsterwolde 24-6-1807 (hc).
95. Bontkes, Trijntje Luikens (of Tjarks), ~ Finsterwolde 31-1-1785, ov. id. 20-9-1850.
96. (Jager), Jacob Timens, ~ Westerlee 22-5-1741, ov. Oostwolderpolder, (B.B.B. 166), tr. Winschoten 3-5-1771 (hc).
97. Jager, Annegijn Nannes, ~ Westerlee 22-6-1749, ov. Oostwolderpolder.
98. Eilders, Eltjo, ~ Finsterwolde 10-6-1731, ov. begin 1788 (B.B.B. 132), tr. Finsterwolde 3-10-1776 (hc).
99. Karsjens, Geertje, ~ Beerta 28-2-1751, ov. .... hij tr. 1e Finsterwolde 14-3-1760 (hc) Hilje Jans.
100. Jans, Gerlof, ~ Finsterwolde 5-5-1743, ov. id. 15-4-1809 (B.B.B. 125), tr. Finsterwolde 10-11-1780 (hc).
101. (Muntinga), Trijntje Egberts, ~ Finsterwolde 4-6-1759, ov. id. 19-12-1824.
102. Derks, Jan, ov. 23-3-1804 te Midwolda en aldaar begraven, hij tr. Midwolda 26-2-1767 (hc), volgens tr.boek 15-6-1766.
103. Klasens, Maria, ~ Midwolda 13-5-1744, ov. id. 9-4-1829.
104. Renken, Cornelius Jurjens, ~ Nieuw Beerta 6-7-1755, ov. Hamdijk ca. 1787 (B.B.B. 90), tr. Bellingwolde 7-7-1779 (hc).
105. Freerks, Anna, ~ Vriescheloo 17-5-1757, ov. Blijham 2-5-1847. zij tr. 2e Nieuwe Schans 7-7-1789 (tr.boek) Jan Hilwerts Abels (afd. B 24).
106. (Schuring), Tjarko Luikens, ~ Blijham 23-11-1738, ov. Blijham 14-3-1800 (afd. B. 31a), tr. Blijham 1-3-1764 (hc).
107. Schuring, Gartje Tammes, ~ Blijham 26-11-1747, ov. Blijham 7-6-1814.
108. = 64
109. = 65
110. = 66
111. = 67
112. Hiddingh, Harm (Ette), * Gasselte 26-10-1749, ov. id. 11-4-1836, tr. ca. 1790 ws. te Odoorn.

113. Huising, Janna Harms, * Odoorn 17-5-1767, ov. Gasselte 2-9-1833.
114. Steenge, Rimmelt, * Eexterveen 29-8-1752, ov. Annerveen 22-7-1815. 1b.ald., tr. Anlo 1-6-1789.
115. Engberts, Willemetje, * Anlo 6-9-1759, ov. na 1815 (zij werd te Gieten gedoopt).
116. Ter Borgh, Fredericus, ~ Haren 2-7-1758, ov. Haren (Onnen) 15-1-1809, tr. Haren 6-10-1790 (tr.boek) zie genealogie ter Borgh.
117. Swartwolt, Johanna, ~ Haren 12-7-1764, ov. id. 9-8-1806. zie genealogie Swartwolt.
118. Buitingh, Jan, ~ Veenhof/Gieten 15-10-1769, ov. id. 23-12-1802. 1b. Veenhof. tr. Gieten 4-12-1796.
119. Willems, Hillechien, * Gieten 8-9-1771, ov. Gieten 18-5-1812.
120. Jipping, Hendrik Geerts, * Emmen 7-11-1745, ov. Emmen 17-2-1808, tr. Emmen 8-9-1765.
121. Jans, Grietje, ov. Emmen 9-8-1807.
122. Trip, Jan Jans, * Eext 20-2-1757, ov. Eext 21-4-1813, arbeider aldaar, tr. Anlo 6-4-1783.
123. Dubman, Annechien Jans, Drouwen 10-4-1763, ov. Eext 24-6-1793.
124. Beck, Hans Heinrich, ~ Delfzijl 4-1-1756, ov. Anlo 22-4-1812, militair, tr. Ieper (België) 26-5-1780. adjunct maire, Anlo.Huize Veenebroek.
125. Mackay, Isabel, * Gorkum 9-3-1748 of 1749, ov. 25-7-1809. Engelse militairen hadden eigen doopboeken.
126. = 122
127. = 123

8e generatie

128. Abels, Menso, ~ Blijham 12-3-1728, ov. id. voor 1792. (afd. B 16), tr. Blijham 27-5-1751.
129. Starke, Grietje Geerts, ~ Blijham 28-3-1723, ov. id.
130. = 106
131. = 107
132. Sinningh, Jan Berends, ~ Nieuwolda 25-12-1746, ov. voor 1781. (B.B.B. 51) tr. Eexta 3-9-1773 (hc).
133. Roelfs, Jantjen, ~ Zuidbroek 27-6-1743, ov. Beerta 22-1-1833. zij tr. 1e Noordbroek 13-6-1766 (hc) Hayo Jans.
134. Gramsbergen, Andries Hannes, ~ Nieuw Beerta 11-2-1753, ov. id. ca. 1776 (B.B.B. 44), tr. Nieuw Beerta 20-5-1773 (hc).
135. Roemeling, Rixte Willems, ~ Nieuw Beerta 4-2-1756, ov. Beerta 13-5-1833. zij tr. 2e Nieuw Beerta (hc) 13-1-1779 Eito Freerks Poppens (B.B.B. 44)
136. Takens, Hendrik, ~ Winschoten 12-12-1713, ov. Bellingwolde, tr. Bellingwolde 15-11-1737 (hc).
137. Geerts, Swaantje, ~ Bellingwolde 25-4-1717, ov. id.
138. Pieters, Heyo, ~ Westerlee 25-2-1703, ov. id., tr. Westerlee 12-12-1732 (hc).
139. Jans, Luictien, * ws. Westerlee, ov. na 1755. zij tr. 2e Winschoten 29-11-1755 (hc) Jacob Eems.

140. Ludens, Henricus, ~ Emden (Ostfr.) 15-7-1739, ov. Scheemda 1-10-1802, apotheker ald., tr. Scheemda 1-4-1771 (tr.boek).
141. Van der Tuuk, Lutgerdina, ~ Groningen 7-11-1731, ov. Scheemda 23-8-1819. zij tr. le Groningen 22-10-1761 Adriaan Wildervanck, zie Gruoninga 1967, nrs. 1/3.
142. Tjakkes, Sijpko Heyes, * ws. Westerlee 1726, ov. id., tr. Winschoten 28-3-1764 (hc).
143. Zuidema, Maria, ~ Winschoten 31-1-1740, ov., hij tr. le Winschoten 27-4-1749 (hc) Catharina Eltjes.
144. Hemmes, Reint, ~ Zomerdijk (Heveskes) 6-12-1733, ov. 1791-1795. tr. Noordbroek 30-4-1767 (hc).
145. Geerts, Martjen, ~ Noordbroek 1-12-1741, ov. na 1795.
146. Dallinga, Nantko Jans, ~ Termunten 20-10-1743, ov. Nieuwolda 15-6-1813, tr. Nieuwolda 27-12-1765 (hc) (B.N.W. 1 en 21).
147. (Derksema) Stijntje Abels, ~ Nieuwolda 19-1-1742, ov. id. 23-1-1784.
148. De Ruiter, Jan Derks, ~ Westerlee 26-12-1736, ov. Nieuw Beerta (B.B.B. 61), tr. Nieuw Beerta 10-4-1778. (hc)
149. Aapkens, Eiltjen, ~ Nieuw Beerta 5-11-1747, ov. id. 27-8-1826. zij tr. le Nieuw Beerta 7-4-1773 (hc) Berent Hilwerts (Dijken) (B.B.B. 61).
150. Karsijns, Heero, ~ Nieuw Beerta 23-1-1752, ov. id. 6-10-1793. (B.B.B. 192), tr. Nieuw Beerta 19-9-1781 (hc).
151. Fekkes, Talligjen, ~ Nieuw Beerta 27-1-1757, ov. id. 15-7-1812. zij tr. 2e Nieuw Beerta 27-4-1796 (hc) Jan Hayes Meyer. (B.B.B. 192).
152. Paulus, Harbert, ~ Bellingwolde 1-5-1735, ov. id. voor 1766, tr. Bellingwolde 30-5-1760 (hc).
153. Tjabbes, Sijtske, ~ Bellingwolde 4-4-1737, ov. id. zij tr. 2e Bellingwolde 22-11-1766 (hc) Fiebo Berents.
154. Graver, Pieter Feikes, ~ Bellingwolde 3-8-1714, ov. id. tr. Bellingwolde 26-6-1739 (hc).
155. Coenes, Swaantje, ~ Bellingwolde 24-1-1717,
156. Harms, Edzo, * Nieuwolda 10-4-1713, ov. id. 22-2-1786 (B.N.W. 88 en 33), tr. Noordbroek 30-5-1737 (hc).
157. Pieters, Yktjen, ~ Noordbroek 6-4-1713, ov. Nieuwolda 13-11-1743. hij tr. 2e Noordbroek 21-2-1755 (hc) Geertjen Hittjes (wed. Abel Derks) = 294 = 332.
158. Harms, Pieter, ~ Nieuwolda 21-3-1724, ov. id. 30-1-1761. (B.N.W. 27), tr. Woldendorp 9-5-1747 (hc).
159. Doekes, Wupke, ~ Termunten sept. 1718, ov. Nieuwolda 27-12-1759.
160. Stikker, Uipko Gerrits, ~ Midwolda 17-10-1734, ov. Midwolda 18-2-1802, tr. Midwolda 28-2-1762 (hc).
161. Obbes, Geessien, ~ Midwolda 17-5-1739, ov. id. 7-10-1811.
162. Roelfs, Lammert, ~ Nieuwolda, 1-2-1744, ov. voor 1780. tr. Nieuwolda 28-5-1767 (hc).
163. Ebels, Fockjen, ~ Oostwold 8-8-1745, ov. voor 1786., zij tr. 2e Woldendorp (hc) 13-12-1780 Bront Freerks van Nieuwolda.

(wordt vervolgd)

DE WACHLOO'S IN NOORD-NEDERLAND

door Drs. O.D.J. Roemeling

vervolg van p. 90 van deze jaargang

7. Mechteld. Op 26 februari 1687 worden te Groningen de proclamaties geconsenteerd aan Hendrick Vroon "van Stenvoorst" (Steinfurt?) en Megheltyt Wagheloo van Vriescheloo, pro qua Harmen Alberts als zwager. De huwelijksvoltrekking geschiedde te Groningen op 17 maart 1687.
8. N.N. huwde Peter Johan, die in 1679 en 1680 optreedt als zwager van Elisabeth resp. Albertien Wachloo.

III. 1

Albertien Wachloo kwam in september 1664 met attestatie van Bellingwolde naar Groningen. Op 13 november 1680 gingen aldaar in ondertrouw Jan Louwters, van Groningen, en Albertien Wacheloo van "Westerlo" (wel Vriescheloo, niet Westerlee), uit welk huwelijk twee kinderen werden geboren:

- Christianus, gedoopt te Groningen 15-10-1682.
- Margaretha, gedoopt te Groningen 30-9-1683.

De ouders woonden in die jaren in de Haddingestraat. Als lidmate wordt te Groningen in maart 1700 aangenomen Margrietjen Louters j.d. in Hard(er)ingestr. Mogelijk is zij dezelfde als Margrieta Louwters die op 19 september 1711 te Groningen in ondertrouw gaat met Jarg Auwerda majoor van de Lange-akker of Nieuwe Schans, waarbij Harmen Louters als haar broer optreedt (onze Margaretha had een halfbroer Hermannus Louters); het huwelijk vond te Groningen plaats. Christiaan Louters in de Haddingestraat werd als lidmaat aangenomen te Groningen september 1705.

Op 8 september 1719 accorderen Albertien Waghloo weduwe van Jan Louters ener- en de vaandrig Hermannus Louters (en vrouw) en Trijntien Louters (en man) anderzijds over de nalatenschap van Christiaan Louters, zoon van eerst- en halfbroer van laatstgenoemden, in die zin dat de moeder aan zich zal behouden de gehele boedel onder uitkering van fl. 480,- aan haar twee stiefkinderen. (R.A. III x 96 p. 254).

Reeds op 1 december 1706 vond een scheiding tussen leden der familie Louters, waaronder Albertien Wachloo weduwe van Jan Louters, plaats; als voogd over de bij de boedelscheiding betrokken kinderen, die nog minderjarig waren, treedt op Jan Heijdeman (R.A. III x 84, p. 146). Een scheiding tussen Albertyn Wachloo, weduwe Jan Louters, en haar twee onmondige kinderen ener- en Harmannus

Louters en Trijntjen Louters met haar man Tiddo Bronnes vindt plaats op 2 juli 1707 (R.A. III y en III x 84, p. 181).

Albertien komt als moei voor aan de zijde van de bruidegom in de acte van huwelijkse voorwaarden tussen Henricus Schaephok, zoon van Hans Hendrix Schaephok en Claesien Louters, en Aeltjen Goegiens op 18 maart 1712 (R.A. III y).

Albertien Wachloo weduwe van Jan Louters testeert te Groningen op 4 juli 1720; haar nalatenschap moet verdeeld worden in zes delen, te weten "haare neve Dominus Conraedt Wachloo pastoor tot Sleen off bij voorversterff sijne kinderen een seste part -

Haar nichte Margaretha Wachloo getrouwt aen Peter Smith off haere kinderen een seste part - haar neeff Henricus Patroculus Schults off sijne kinderen een seste part - voorts haer Nichte Catharina van Sonnebergh wed. Schults een seste part" (en bij vooroverlijden haar zoon 50 Rdlr)

"De kinderen van Testatricus suster Aeltien Wachloo te samen een seste part -

De twee soonen van wijlen der Testatricis Broeder Coenraed Wachloo uyt het tweede houwelijck met namen Christianus Jacobus en Henricus te samen .... een seste part" (dezen zijn nog minderjarig), terwijl Ds. Conradus Wachloo als executeur wordt aangewezen (R.A. III y). Kort daarop is Albertien overleden, althans voor 16 oktober 1720, wanneer "de E. Conradus Waghloo pastoor tot Sleen voor een sesde part, als mede caverende voor syn half Broeders Christiaan en Henricus Wachloo beide voor een sesde part; Patroclus Henricus Schults voor een sesde part; Margaretha Wachloo getrouwt an Peter Smit voor een sesde part; Catharina van Sonsbeeck wedue Schults voor een sesde part; en Margaretha van Oosteren Dogter van Aeltien Wachloo voor haer en caverende voor haar consorten mede voor een sesde part, zijnde te samen erfgenamen van wijlen Albertien Wachloo wedue van Jan Louters" verklaren dat op 15 september 1719 door Albertien is verkocht een huis met hof aan de Haddingestraat voor fl. 800,- aan Martinus van Marum en vrouw, welke verkoop de erfgenamen bevestigen en effectueren (R.A. III x 98, p. 42).

III. 2. Johanna Wachloo werd omstreeks 1650 geboren (zij overleed 23 januari 1728 op 77-jarige leeftijd) en kwam in september 1671 met attestatie van Vriesche- loo naar Groningen. Later keerde zij naar haar geboortestreek terug en huwde zij met Jan Joosten Scholten.

Jan Scholten werd te Oude Schans op 15 augustus 1640 gedoopt als zoon van Joest Scholten, soldaat

onder de kapitein Bonnema, en Teetske. De alliantie Jan Joosten-Johanna Wachloo blijkt uit de diaconierekening van Oude Schans d.d. 19 september 1703, waarin onder de bezittingen der diaconie een obligatie te hunnen laste wordt genoemd. Kort daarop is hij overleden; in 1707 en 1709 is in deze rekeningen sprake van Jan Joestens weduwe. In 1681, 1682 en 1683 komt hij als diaken te Oude Schans voor; op 10 januari 1681 tekent hij als J. Scholte.

Uit dit huwelijk werden tenminste twee zoons geboren, te weten:

- a. Patroclus Henricus
- b. N.N. (Christiaan ?, zie bij Patroclus Henricus Scholts)

waarop nader wordt teruggekomen.

III. 3. Conradus Wachloo wordt op 1 juli 1669 als "Westerwoldanus stud. phil." te Groningen ingeschreven en in september 1669 als lidmaat aldaar opgenomen. Als student ontving hij een stipendium van fl. 75,-- per jaar (StA 2423 p. 463), later verhoogd tot fl. 90,-- per jaar bij resolutie d.d. 1 maart 1672 (StA 2425 p. 469). Op 30 juni 1675 verzoekt hij de classis Loppersum hem preparatoir te examineren, hetgeen op 27 september d.a.v. geschiedt. Als opvolger van de op 3 februari 1678 overleden Ds Anckum wordt Conradus op 12 februari 1678 reeds beroepen als predikant te Oude Schans; zijn beroepbrief overhandigt hij aan de classis Oldambt op 18 februari 1678, waarbij blijkt dat door Gedeputeerde Staten aldaar is beroepen Jacobus Kuen. De classis besluit hem eerst plenair te examineren wanneer het genadejaar van de wees Anckum zal zijn afgelopen, tenzij beloofd wordt dat diens genadejaar niet wordt aangetast. Op 8 maart 1678 wordt medegedeeld dat de Raad van State cautie heeft gesteld voor het genadejaar en te blijven bij het op Wachloo uitgebrachte beroep, omdat Oude Schans generaliteitsland is, buiten de jurisdictie van Gedeputeerde Staten, de predikant door de Raad van State wordt betaald en de kerk door de Raad is gebouwd. Bij missive van 5 juli 1678 hadden G.S. zich neergelegd bij het op Wachloo uitgebrachte beroep, waarop hij op 23 juli wordt geëxamineerd en toegelaten en de bevestiging werd bepaald op 11 augustus 1678. Op 15 september 1678 bediende hij voor de eerste maal te Oude Schans het H. Avondmaal. Hij stond hier tot zijn overlijden op 17 februari 1705 (Acta synode 1705). Op 17 november 1678 wordt te Warffum geproclameerd Conradus Wachloo Pastor in 't Fort Bellinghewolda en Tiabbetjen Broils Dochter op Hoysum tot Warffum.

Tyabbetien Broeils, dochter van Steven Broeils en Aeltyen Fockens, werd volgens de Familiechroniek Broeils (K.J. Ritzema van Ikema, Ommelander Geslachten I, p. 44) geboren op St. Nicolaas (6 december) 1655, en te Warffum gedoopt op 9 december. Tiabbetjen Broijls van Hoysum Jongedochter werd op 25 januari 1674 te Warffum als lidmate aangenomen haar man tekende in zijn protocol aan dat op 25 december 1678 "met attestatie quam Tiabbina Broeils van Hoissum in Warffum gelegen". Als zwager van de bruidegom komt Conradus Wachloo voor in de acte van huwelijkse voorwaarden tussen Edzo Broeils en Epke Lammerts (Arch. Familie Van Bolhuis 62, no. 15).
Uit dit huwelijk werden tenminste 4 kinderen geboren.

Op 24 juli 1695 huwden te Den Haag in de Grote Kerk "Coenrades Waghlo, wedr., pred. op de Oude Schans in West Woldingerland, en Geertruida De Wilde, j. dr., won. hier" (De Navorscher 1891, p. 201). Op 8 september 1695 wordt te Oude Schans de attestatie van Geertruida de Wilde uit Den Haag ingeschreven. Na het overlijden van haar man ontving Geertruida de Wilde een jaarlijks pensioen per ultimo juni van fl. 125,--. Over het laatste boekjaar werd te haren name fl. 93 - 15 st. uitgekeerd, hetgeen overeenkomt met 3/4 jaar jaar pensioen, zodat zij waarschijnlijk omstreeks april 1730 zal zijn overleden. Bij de betrokken post is aangegeven dat zij is gestorven, een overlijdensdatum is niet vermeld (StA 2539, p. 295vo).

Uit dit huwelijk werden 3 kinderen geboren.

1. Conradus, volgt IV.1
2. Tiabbina, werd als lidmate te Oude Schans aangenomen 3 mei 1700.
3. Margaretha, volgt IV.2
4. Mechteld, volgt IV.3
5. Elisabeth, gedoopt te Oude Schans 2 juni 1698, waarschijnlijk jong overleden (zij wordt niet genoemd in het testament van haar tante, Albertina Wachloo)
6. Christianus Jacobus, volgt IV.4
7. Henricus, gedoopt te Oude Schans 2 juli 1702; in juni 1724 komt Hendericus Wachloo van Winschoten met attestatie naar Groningen over. Op 3 september 1734 huwt te Amsterdam een Hendricus Waggelo met Anna Kiphorst, weduwe van Jan Ruurlo. Hij kan dezelfde zijn als de in 1702 gedoopte.

IV.1. Conradus Wachloo werd geboren 16 maart 1681, blijkens een aantekening in het doop- en trouwboek van de kerk te Sleen, "van mij wederom angevangen op den 17 Meert 1709 sijnde de tweede sondagh voor Paschen en even de eerste dach van mijn 29 Jaer".
Op 22 maart 1699 werd hij als "Westerwoldanus" te Groningen als student in de theologie ingeschreven.

Lidmaat werd hij aldaar in juni 1701; hij woonde toen in de Zwanestraat. Op 29 juli 1704 verzoekt hij de classis Oldambt hem te examineren, waarop hij op 23 september 1704 candidaat wordt.

Op 10 maart 1709 trad hij te Sleen in dienst (Romein, Predikanten in Drenthe, p. 307), waar hij op 27 september 1734 overleed (ibid.). Zijn weduwe had met zijn opvolger, Jacobus van der Scheer, een geschil over het genadejaar van haar man. In een stuk d.d. 4 juni 1738 treden in dezen op "G. Camerling weduwe van wijlen den Predikant Coenraet Wachlo, de schults Lammert Ludolph Huisingh van Sleen als hoofdmomber over de minderjarige kinderen van wijlen Dns. Conr. Wachlo, en Lambert Woldringe nomine uxoris Tjabbina Wachlo" als eisers. Het stuk stelt de expiratie van het genadejaar op Martini 1735. (Arch. Prov. Kerkbestuur van Drenthe inv. 100).

G. Camerlingh weduwe Wachloo woont blijkens kwitanties door haar getekend voor de ontvangst van weduwenpensioen, d.d. 1 juli 1740 en 7 april 1744 te Hoogeveen. Haar werd de helft van het pensioen uitgekeerd, de andere helft kwam aan de voorkinderen van haar man, voor wie de hoofdmomber de ontvangst bevestigde. In juli 1741 verzocht zij in het genot van het gehele pensioen te worden gesteld, omdat haar stiefkinderen de leeftijd van 20 jaar hadden bereikt. Zij overleed op 14 september 1749 (alles volgens Arch. Prov. Kerkbestuur van Drenthe inv. 14, bijlagen).

Conradus Wachloo was eerst gehuwd met Catharina Maria Camerling, uit welk huwelijk enkele kinderen. Nadien huwde hij G. Camerling, die als zijn weduwe voorkomt. Over hun afkomst is ons niets bekend; zij zullen stammen uit het Drentse predikantengeslacht van die naam.

Kinderen:

1. Ge....., gedoopt te Sleen 13 december 1711 (de naam voluit is niet bekend; het betrokken blad is beschadigd)
2. Tiabbina, van Sleen, huwde te Groningen op 12 september 1736 op attestatie van Sleen met Lammert Woldringe, eveneens van Sleen. Te Groningen werd van dit echtpaar gedoopt:
a. Margrieta, gedoopt 18 augustus 1739
3. G... E... M..., aangenomen als lidmate te Sleen Michiel 1741
4. Margaretha Hester, op Pasen 1743 werd te Sleen aangenomen "D. Juff: M.H. WagLoos en Voort met Attestatie vertrokken na Amsterdam" Margaretha Hester Wachloo huwt te Amsterdam op 22 april 1757 met Johannes Abraham Dederichs junior en vervolgens op 13 juli 1780 met Rutgerus Grootbot, weduwnaar van Maria Willemsen.

Het onder 4 genoemde kind zal, gezien haar aanneming

in 1743, uit het tweede huwelijk zijn geboren, omdat de kinderen uit het eerste huwelijk voor 1720/1 werden geboren.

- IV.2. Margaretha Wachloo werd te Oude Schans als lidmate aangenomen op 4 juni 1702; vandaar kwam zij in december 1704 met attestatie naar Groningen. Op 7 december 1704 wordt zij van Groningen naar Visvliet overgeschreven. Zij huwde later met Pieter Smith, "korver Meester in Visscherstraet", blijkens een onderschrift onder het testament van Albertien Wachloo d.d. 4 juli 1720.
Margrieta Wachloo, weduwe Pieter Smith, verkoopt op 31 oktober 1744 voor fl. 400,- een huis, staande ten noorden van de Visserstraat te Groningen (RA III x 27 p. 249).
Te Groningen werden van dit echtpaar gedoopt de volgende kinderen:
- a. Christiaan, gedoopt 11 januari 1715.
  - b. Conrad, gedoopt 25 maart 1716.
  - c. Conradus, gedoopt 10 augustus 1717
  - d. Conradus, gedoopt 24 januari 1719
  - e. Conradus, gedoopt 21 maart 1721
  - f. Annigjen, gedoopt 20 mei 1722
  - g. Tjabina, gedoopt 20 mei 1722
  - h. Gabijna, gedoopt 31 oktober 1723
  - i. Annechjen, gedoopt 12 november 1724
  - j. Konradus, gedoopt 8 september 1726
  - k. Konraet, gedoopt 6 april 1730
- IV.3. Mechteld Wachloo woonde een tijdlang bij haar broer te Sleen, die haar in het lidmatenregister van zijn gemeente als "Machtilda Wachlo suster" inschreef. Op 11 augustus 1714 werden te Groningen de proclamaties geconsenteerd aan Derck Block, van Leer, en Michgelt Wachloo, van Oude Schans, pro qua Pieter Smidt als zwager. Het huwelijk werd voltrokken op 31 augustus 1714.
Van Derck Block en Mechteltje Wachloo werd een zoon
- a. Conraed, gedoopt te Oude Pekela 3 febr. 1715.
- De moeder is bij of kort na de geboorte overleden; op 12 januari 1716 hertrouwt Derck Block te Oude Pekela met Geertruit Jans Clevius.
- IV.4. Christianus Jacobus Wachloo werd gedoopt te Oude Schans 20 oktober 1700 en woonde later te Winschoten. Als Kristiaan Wachlo van Winschoten huwt hij aldaar op 9 maart 1730 met Antie Hendrix, van Nieuwe Schans. Bekend is een zoon:
1. Konraad, gedoopt te Winschoten 22 juli 1731.
- Over dit gezin is ons verder niets bekend.
Van de na te noemen Wachloo's kon het verband met bovengenoemden niet worden vastgesteld.
(wordt vervolgd)

HET BODENBOEK VAN HET GOUDSMEDENGILDE

IN GRONINGEN

door G.W. Nanninga

Een niet algemeen bekende maar toch waardevolle bron voor de beoefenaars van genealogie en heraldiek in Groningen, is het zogenaamde bodenboek van het gilde der goud- en zilversmeden, dat zich in het gemeentearchief aldaar bevindt onder het voorlopig nummer »558 rood«.

Zoals in vrijwel ieder gilde moesten de goudsmeden zich, vóórdat zij als volwaardig gildelid opgenomen werden, als leerling en daarna als gezel in hun vak bekwamd hebben. Eerst nadat men door middel van het maken van een proefstuk aangetoond had dat men zijn ambacht verstond, kon men als meester toegelaten worden. Degene, die het laatst als zodanig opgenomen werd bekleedde het ambt van gildebode. Hij bleef dit totdat er weer een ander als meester tot het gilde toetrad. Soms duurde deze periode maar enige maanden, men kon evenwel ook enige jaren aan dit "bodeamt" vast zitten. Eén van de functies van de bode was het bijhouden van het bodenboek. In dit boek werden gouden en zilveren voorwerpen, die in de provincie Groningen en naaste omgeving verloren of gestolen waren door middel van een kleine omschrijving opgetekend. De gildebreders konden dus, indien hun goud of zilver aangeboden werd, nagaan of de voorwerpen eventueel van misdrijf afkomstig waren; in dat geval waren zij verplicht hiervan aangifte te doen. Uit ervaring weet ik, dat deze aantekeningen soms een belangrijk hulpmiddel bij genealogisch en heraldisch onderzoek kunnen zijn. Op blz. 82 van deze jaargang gaf ik hier reeds een voorbeeld van. De aantekening van 1707 "Gestoolen een silveren kooker met een pinappel en een platte kette en twee mushegten gethieckent met R.B.; Gerrit Tammes op Gashuijster Voorwark" steunde mijn vermoeden, dat de vrouw van genoemde Gerrit Tammes, die de dochter was van Bruin Jans en die kleindochters had die de naam Reinouw droegen, een Reinouw Bruins geweest moet zijn. Een ander voorbeeld betreft het wapen van de zgn. Oostfriesse Nanninga's. Op het zegel van schoolmeester Peter Nanninga te Zuidhorn (1746, Rijksarchief Groningen, familiepapieren Bennema, inv. nr. 10) en dat van de richter Mr. Gerhardus Nanninga (o.a. 1776, Rijksarchief Groningen, arch. de Sitter-Schönfeld, inv. nr. 155) staat een wapen waarin een vogel. Het beestje leek op een duif maar zekerheid omtrent de vogelsoort was er niet totdat een aantekening in het bodenboek aan alle twijfel een einde maakte. Daar staat namelijk "1714. Den 7 Meert Brouwer Nanni(n)ga gestoolen een silveren tobaksdoos op deksel een gedreven wapen met een duif in gesneden. in de boom (=bodem) een gedreven lof met trek in t midden H.N." Bedoelde brouwer Hendricus Wiardi Nanninga was een oom van genoemde Peter Nanninga en een oudoom van Mr. Gerhardus Nanninga.
Het bodenboek, dat uit twee delen bestaat met achterin verschillende losse papieren, bevat aantekeningen van 1675 tot 1732 en van 1774 tot 1799. Deze aantekeningen bestaan zoals gezegd uit korte omschrijvingen van de vermiste voorwerpen, waarbij gegraveerde wapens, huismerken, monogrammen, initialen e.d. vermeld werden, deze aantekeningen zijn soms vergezeld van een kleine tekening of een af-

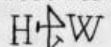
wrijfsel (rubbing) van de gravure (het laatste vooral bij wapens op de stelen van vorken en lepels).

Om de lezer een indruk te geven van de aard van de inhoud van het bodenboek volgen hier enige voorbeelden:

1675, den 27 september een verloren gouden wapenrinck: voor Geert Rosinck wonende bij der A: diep. (met een kleine wapentekening, compleet met helm teken !)

1676, den 3 Januarij een lepel van Emder ceur, vergult op de stele voor de ontfanger Podt wonende bij 't Couwe-Gadt gestolen.

1707, den 4 September gestolen 2 Wijschalen de een getijekent met dijt wapen (drie vogels 2.1) de Ander met A.I. voor mijst Monsuer Isvogel (= Arnold Isvogel die in 1663 het kleine burgerrecht verwierf)

1713, den 19 September wort vermist een stok met een silveren knop en ketting met de letters te regte te brengen bij Popke Waarsma op de Nieije Stadt. (Popke Waarsma die blijkens zijn tweede huwelijk in Groningen 1743 uit Winschoten kwam huwde daar voor de eerste maal in 1705; in de huwelijksakte wordt hij Popke Heijes Waersma genoemd, het huismerk zal waarschijnlijk van zijn vader zijn !)

1719, den 3 Feberwari omgesegt een out werlece plat stade lepel met een ront blat agter op het blat een wapen met 3 ossecoppen en I.P. daer in, bekent te maken aan Oreste Prot.

Omdat er in het bodenboek ook aantekeningen van buiten Groningen voorkomen (Friesland, Ostfriesland en Noord-Drenthe) kan het boek soms ook voor niet-Groninger genealogen zijn nut hebben. Om een voorbeeld te noemen:

1713, den 5 October. Omgedaegt eenige gestolen goederen. Een gouden slot met 4 streng bloetkrallen met dit wapen gelettert B.J. Een breede gouden rink met trouhanden Vries goudt. Een Bijbel met swaer silveren beslag, hoe-platen met het selfde wapen gelettert Beer-ken en middel-tien Jacobs. Een silveren genopte koker en 3 streng 2-loods kette met een scheere en kussen tie. Een sware silveren dragt bestaende in een grote uitgewerckte haek, en een kleine sligte koker, 2 silveren hegte messen op het eene staat Hitske Binderts en op het ander Bindert Hitskes al te samen Vries silver. Bekent te maken an Jacob Heerkes in de droge Ham bij Koostertil.

Uit het bovenstaande moge blijken, dat het raadplegen van het bodenboek alleszins de moeite waard is al zou het alleen maar zijn, omdat naast de naam van de verliezer of bestolene ook vaak zijn adres vermeld wordt.

o o o

STAMBOOM DER FAMILIES ONNES EN BOELEMA

door Ir. Th.P.E. de Klerck

vervolg van p. 80 van deze jaargang

11. Kinderen van Jan Kl. Muntinga en Martje E. Mellema (VIII 13.1.).

Zie "Stamboom van de familie Muntinga" p. 20.

1. Engel Jans Muntinga (folio 75b), * Finsterwolde 8-8-1819, † Beerta 1-11-1900, landbouwer te Finsterwolde, zie B.B.B. 126 (p. 314), ∞ I. Finsterwolde 3-10-1844 met Oktje Douwes Roelofs, * Oude Schans (Bellingwolde) 19-4-1822 (in haar geboorteakte stond eerst "Roelffina"), † Finsterwolde 18-3-1876, dr. v. Douwe Feijes Roelofs, landbouwer en Engeltje Jacobs Mulder; ∞ II. Bellingwolde 26-9-1877 met Sieka Helenius Schuring, * Blijham 20-3-1834, † Bellingwolde 9-5-1884, weduwe van Feiko Roelfs Roelofs (een broer van Oktje D. Roelofs) landbouwer te Bellingwolde en dr. v. Helenius Tjarks Schuring, landbouwer te Blijham en Trijntje Molanus Huis. Uit het eerste huwelijk 4 kinderen Muntinga, geen uit het 2e, zie gen. X 32.
2. Jacobus Jans Muntinga (folio 76a), * Finsterwolde 18-1-1822, overl. Midwolda 9-2-1905, landbouwer te Westerlee, Eexta en Midwolda, ∞ Finsterwolde 20-3-1848 met Michaëlla Elisabeth de Haan, * Noordbroek 17-12-1819, † Midwolda 3-1-1891, dr. v. Nicolaus Aneus de Haan, med. dokter en Hindrikje Berends Kolk, zie B.B.B. p. 309. Uit dit huwelijk 5 kinderen Muntinga, zie gen. X 33.
3. Harm Jans Muntinga, * Finsterwolde 23-11-1824, † aldaar 21-10-1829.
4. Ettjen Jans Muntinga, * Finsterwolde 14-3-1828, † aldaar 8-11-1829.
5. Harm Jans Muntinga (folio 76b), * Finsterwolde 27-9-1830, † aldaar 3-2-1905, landbouwer op de ouderlijke boerderij aldaar, zie B.B.B. 124 (p. 310), ∞ Finsterwolde 31-5-1855 met Anje Eltjes Hamster, * Finsterwolde 21-5-1829, † aldaar 13-10-1917, dr. v. Eltje Wirtjes Hamster, landbouwer en Ellegien Jakobus Muntinga. Uit dit huwelijk 7 kinderen Muntinga, zie gen. X 34.
6. Jan Klaassens Muntinga, * Finsterwolde

10-8-1834, † aldaar 1-9-1835.

7. Egbert Jans Muntinga, * Finsterwolde 10-8-1834, † aldaar 3-9-1835.
8. Jan Klaassens Muntinga (folio 77a), * Finsterwolde 23-8-1836, † Eexta 2-11-1920, landbouwer o.a. op "Dollardprinses", sinds 1907 wonende in de gemeente Scheemda, zie B.B.B. 173 en B.N.W. p. 96, 97, 143, ∞ Wedde 7-5-1861 met Aaffien Jakobs Kuper, * Blijham 23-2-1836, † Scheemda 26-9-1920, dr. v. Jakob Hindriks Kuper en Engeltje Jochems Georgius.
Uit dit huwelijk 8 kinderen Muntinga, zie gen. X 35.

IX 12. Kinderen van Harm E. Mellema en W.D.Roelofs (VIII 13.2)

1. Engeltje Mellema, * Winschoter Zuiderveen 4-10-1837, † aldaar 25-9-1838.
2. Engel Mellema, * Winschoter Zuiderveen 6-3-1840, † Winschoten 18-9-1863.
3. Engeltje Mellema (folio 77b), * Winschoter Zuiderveen 6-3-1842, ∞ Winschoten 11-4-1861 met Lambertus Hendrik Takens, * Winschoter Zuiderveen 14-6-1833, † 26-5-1903, landbouwer Zuidwending (Veendam), zn. v. Jan Takens Jzn., landbouwer en Maria Ludens.
Uit dit huwelijk 7 kinderen Takens, zie gen. X 36.
4. Aaltje Mellema, * Winschoter Zuiderveen 4-5-1844, † Winschoten 14-11-1909, ongehuwd.
5. Martje Mellema, * Winschoter Zuiderveen 26-4-1846, † Winschoten 4-6-1874, ongehuwd.
6. Douwina Mellema (folio 78a), * Winschoter Zuiderveen 7-10-1848, † Midwolda 27-6-1872, ∞ Winschoten 17-11-1870 met Steven Meihuizen, * Midwolda 8-4-1846, † aldaar 23-8-1904, negociant en kruidenier, zn. v. Jakob Stevens Meihuizen, negociant en Akkemina van der Laan.
Hij ∞ II Midwolda 21-5-1875 met Elisabeth Hemminga, * Beerta 5-2-1851, † aug. 1913, dr. v. Tonko Klaassens Hemminga, landbouwer en Grietje Sebes Lantinga. Zie "Het Geslacht Meihuizen" (1922), p. 80.
Uit het eerste huwelijk geen, uit het 2e huwelijk 5 kinderen Meihuizen, zie gen. X 37.
7. Egbertus Mellema, * Winschoter Zuiderveen 21-5-1851, † Winschoten 29-12-1929, ongehuwd.

8. Harm Mellema (folio 78b), * Winschoter Zuiderveen 9-11-1853, † Nieuw Scheemda 2-7-1890, landbouwer te Midwolda en Nieuw Scheemda, ∞ I. Midwolda 29-5-1879 met Juitje Lantinga, * Midwolda 14-5-1856, † Nieuw Scheemda 16-11-1882, dr. v. Sibolt Lantinga, landbouwer en Grietje Dekker; ∞ II. Slochteren 20-5-1884 met Rissina Bouman, * Meeden 14-2-1854, † Winschoten 24-9-1916, dr. v. Henricus Tonniss Bouman, landbouwer te Siddeburen en Grietje Jans Edes. Zie B.N.W. p. 156, waarin enkele onnauwkeurigheden.
Uit het eerste huwelijk geen, uit het 2e huwelijk 2 kinderen Mellema, zie gen. X 38

IX 13. Kinderen van Bronger P. Bouwman en Fennechijn E. Mellema (VIII 13.3.).

1. Pieter Bouwman, * Winschoter Zuiderveen 10-2-1827, in 1865 verhuisd naar Nieuwolda.
2. Engel Bouwman, * Winschoter Zuiderveen 7-4-1828, † aldaar 27-6-1828.
3. Aaltje Brongers Bouwman (folio 79a), * Winschoter Zuiderveen 8-7-1829, † Statenzijl (Beerta) 8-10-1866, ∞ Nieuwe Schans 18-11-1858 met Everhardus van Ingen, * aldaar 26-1-1820, † na 1866, logementhouder Nieuwe Schans, later sluiswachter te Statenzijl, zijlwaarder, zn. v. Harm Lubberts Buseman van Ingen, commies te te paard, later kastelein en landbouwer, zie B.B.B. 91 en Geessien Fekkes Koerts; hij ∞ II. Landschaps-polder 13-2-1868 met Juliane Henriëtte Justine Arnoldine Kiekenap, * Mariënhave 4-8-1827, † Nieuwe Schans 10-8-1882, dr. v. Johann Georg Kiekenap en Wibbine Smidt; hij ∞ III. Beerta 19-4-1884 met Margaretha Wilhelmina Bergman, * Weener 1820/21, † Nieuwe Schans 28-1-1898, weduwe van Elzard Folkers, wagenmaker te Drieborg, dr. v. Konraad Bergman en Geeske Sanders.
Uit het 1e huwelijk 4, uit het 2e huwelijk 1 en uit het 3e huwelijk geen kinderen Van Ingen, zie gen. X 39.
4. Engel Bouwman, * Winschoter Zuiderveen 9-6-1832, † op zee, akte Winschoten 5-2-1853.
5. Grietje Bouwman (folio 79b), * Winschoter Zuiderveen 15-3-1835, † Beerta 14-3-1869, ∞ Winschoten 8-10-1857 met Rieko Houwen, * Beerta 29-10-1832, leerlooier en winkelier aldaar, weduwnaar van Gesina Winter, zn. v. Jan Houwes Houwen, schoenmaker en Anna Rijkwerfs Havinga;

hij ∞ III. Beerta 21-7-1870 met Martje Heikens, * Bellingwolde 3-11-1841, dr. v. Egbert Heikens (ook Haijkens), bakker en Grietje Steffens Brouwer, zie VIII 12.4 op p. 40. Uit haar 1e huwelijk 4 en uit zijn 3e huwelijk 6 kinderen Houwen, zie gen. X 40.

6. Martje Bouwman, * Winschoter Zuiderveen 4-7-1838, in 1865 verhuisd naar Beerta, † Nieuwolda 12-7-1869, ongetrouwd.

7. Harm Brongers Bouwman (folio 80a), * Winschoter Zuiderveen 31-12-1840, † Weiwert 7-9-1876, in 1866 verhuisd naar Nieuwolda, landbouwer te Weiwert, ∞ Nieuwolda 5-5-1871 met Diever Berends Kievit, * Nieuwolda 30-11-1849, † na 1876, dr. v. Berend Willems Kievit, landbouwer en Geessien Jans Possel; zij ∞ II. Delfzijl 13-10-1877 met Evert Scherphuis, * Farmsum (Delfzijl) 21-1-1839, † Weiwert (?) 29-4-1885, landbouwer aldaar, zn. v. Jan Thies Scherphuis, landbouwer en Aaltje Everts Amsinga. Beide huwelijken waren kinderloos.

IX 14. Kinderen van Melle E. Mellema en Lutgerdina Ludens (VIII 13.6.).

1. Lambertus Hendrik Mellema, * Winschoten 13-10-1834, † aldaar 8-11-1863.

2. Engel Mellema (folio 80b), * Winschoten 24-6-1836, † Ezinge 5-10-1886, genees- heel- en verloskundige aldaar, ∞ Ezinge 13-11-1866 met Henderika Smith, * Ezinge 4-9-1841, verhuisd 21-5-1887 naar Winschoten, † aldaar 11-1-1889, dr. v. Gerrit Hendriks Smith, grutter en Wietske Menses Smith. Uit dit huwelijk 3 kinderen Mellema, zie gen. X 41.

3. Nanno Mellema (folio 81a), * Winschoten 17-3-1838, † aldaar 20-3-1915, landbouwer, raadslid, kerkvoogd aldaar, geh. Scheemda 29-5-1867 met Kornelia Jakobina Holtkamp, * aldaar 1-11-1839, in 1929 verhuisd naar Katwijk aan Zee, dr. v. Ontjo Holtkamp, landbouwer en Ludewe Reint Bos. Geen kinderen.

4. Mechgeltien Mellema (folio 81b), * Winschoten 12-2-1840, † aldaar 21-12-1915 als modiste, ∞ aldaar 6-5-1868 met Tonnis Boer, * aldaar 4-3-1834, † aldaar 13-12-1896, landbouwer te Noordbroek, in 1883 verhuisd naar Meeden en in 1891 naar Winschoten, zn. v. Edsko Freerks Boer, landbouwer

en Elsie Wigbolds de Ruiter. Uit dit huwelijk 9 kinderen Boer, zie gen. X 42.

5. Jan Sijpko Mellema (folio 82a), * Winschoten 28-4-1842, † aldaar 9-5-1916, negociant, fabrikant aldaar, ∞ Bellingwolde 6-7-1870 met Etjen Roelofs, * aldaar 3-2-1848, † Winschoten 26-11-1893, dr. v. Jacobus Douwes Roelofs, landbouwer en Elizabeth Jans Bennema. Uit dit huwelijk 5 kinderen Mellema, zie gen. X 43.

6. Engeltje Mellema, * Winschoten 28-4-1844, † aldaar 14-8-1856.

IX 15. Kinderen van Geert E. Mellema en 1. Jantje Takens (VIII 13.9.).

1. Jan Takens Mellema (folio 82b), * Winschoten 14-6-1854, † aldaar 21-5-1934, "particulier", ∞ aldaar 9-5-1883 met Geertruida Elizabeth Groeneveld, * Winschoten 19-11-1863, in 1946 vertrokken naar U.S.A., † 15-1-1951, dr. v. Evert Adams Groeneveld, grutter, later landbouwer en Imke Bennema. Uit dit huwelijk 1 kind Mellema, zie gen. X 44.

Kinderen van Geert E. Mellema en 2. Anna Unechiena Koops.

2. Elisabet Mellema, * Winschoten 4-12-1864, † aldaar 27-8-1868.

3. Engel Harms Mellema (folio 83a) (oorspronkelijk alleen Engel als voornaam, bij vonnis arr. rechtsbank te Winschoten 5-12-1866 vergunning verleend Harms toe te voegen), * Winschoten 26-10-1866, † aldaar 2-9-1932, in 1895 verhuisd naar Rotterdam, in 1922 terug in Winschoten, ∞ Leer 24-4-1889 (zie huwelijksakte in Winschoten 27-12-1889) met Wilhelmine Marie Ukena, * Leer 30-7-1864 (ev. luthers), † Laren 12-10-1953, dr. v. Johann Ludwig Ukena, koopman en Sara Taletta Peters. Geen kinderen.

4. Albert Mellema, * Winschoten 29-12-1867, † aldaar 29-10-1868.

5. Albert Mellema, * Winschoten 25-8-1873, † aldaar 7-3-1874.

6. Albert Mellema, * Winschoten 16-9-1875, in 1891 verhuisd naar Veendam.

IX 16. Kinderen van Engel Harms Mellema en Eisse K. Bouwman (VIII 13.10.).

1. Engeltje Mellema, * Winschoter Zuiderveen 5-10-1856, † Winschoten 2-5-1927, ongehuwd.
2. Edzo Cornelis Mellema (folio 83b), * Winschoter Zuiderveen 29-6-1860, † Winschoten 14-4-1922, landbouwer Winschoter Zuiderveen, ∞ Veendam 17-5-1894 met Anje Bolhuis, * Garsthuizen (Stedum) 3-8-1866, † Winschoten 5-3-1945, dr. v. Garbrand Gerhards Bolhuis en Hilje Meinderts Smid (zie "Stedum", p. 229).
Uit dit huwelijk 1 zoon Mellema, zie gen. X 45.
3. Rikste Mellema (folio 84a), * Winschoter Zuiderveen 22-12-1863, † Noordbroek 23-9-1910, ∞ Winschoten 13-5-1893 met Hommo Hamster, * Finsterwolde 12-9-1859, † Zuidbroek 16-8-1937, landbouwer te Noordbroek, zn. v. Freerk Hamster, landbouwer en Anna Margaretha ten Have.
Uit dit huwelijk 3 kinderen Hamster, zie gen. X 46.
4. Engelina Eissina Mellema (folio 84b), * Winschoter Zuiderveen 11-2-1866, † Bellingwolde 16-1-1939, ∞ Winschoten 2-5-1890 met Siert Simon Stronk, * Bellingwolde 18-2-1864, † Groningen 1-5-1940 (wonende Bellingwolde), landbouwer te Bellingwolde, later graanhandelaar, zn. v. Wubbe Jan Stronk, landbouwer en Tjaatje Dallinga.
Uit dit huwelijk 2 kinderen Stronk, zie gen. X 47.

IX 17. Kinderen van Poppo G. Engels en Hindertje J. Brongers (VIII 14.6.).

1. Geert Egberts Engels, * Beerta 29-1-1856, † aldaar 27-12-1875.
2. Dievertje Margarietha Engels, * Beerta 18-11-1857, † aldaar 14-9-1877.
3. Anje Jantina Engels (folio 85a), * Beerta 1-12-1859, † Groningen (ziekenhuis) 31-5-1916, ∞ Beerta 15-5-1880 met Hero Elzes Dijkema, * Beerta 7-4-1852, † Winschoten (ziekenhuis, wonende Beerta) 26-4-1927, landbouwer te Beerta, zie B.B.B. 28 (p. 74), zn. v. Pieter Lammerts Dijkema, landbouwer, zie B.B.B. 28 en Aaltje Nannes Jager.
Uit dit huwelijk 3 kinderen Dijkema, zie gen. X 48.
4. Johannes Engels, * Beerta 27-7-1862, † aldaar 12-5-1863.

5. Johannes Engels, * Beerta 26-3-1864, † aldaar 22-4-1864.
6. Johannes Poppo Engels (folio 85b), * Beerta 3-4-1865, † aldaar 25-3-1935, landbouwer aldaar, zie B.B.B. 21 (p. 59), ∞ Beerta 1-5-1891 met Zwaantje Alida Goeman, * aldaar 21-2-1870, † Groningen 11-2-1951, dr. v. Geert Hesse Goeman, landbouwer, zie B.B.B. 21 en Trientje Eggo Hommes.
Geen kinderen.
7. Aijolt Johannes Engels (folio 86a), * Beerta 9-6-1867, † aldaar 11-3-1909, landbouwer te Beerta, zie B.B.B. 13, ∞ Beerta 27-5-1895 met Johanna Annette Goeman, * Beerta 23-11-1872, † Winschoten 13-4-1957, dr. v. Geert Hesse Goeman en Trientje Eggo Hommes, zie onder 6.
Uit dit huwelijk 3 kinderen Engels, zie gen. X 49.

IX 18. Kinderen van Egbert Engels en Henderika (Remkes) Huisman (VIII 15.3.).

1. Eppo Engels, * Siddeburen 23-2-1849, † aldaar 12-3-1849.
2. Eppo Engels (folio 86b), * Siddeburen 18-2-1850 (akte niet op het rijksarchief), † Noordbroek 15-7-1940 (volgens advertentie in het Nieuwsblad van het Noorden van 16-7-1940 "ruim 90 jaar"), landbouwer aldaar, ∞ I. Finsterwolde 17-5-1876 met Ijktjen Oosthoff, * Finsterwolderpolder 30-11-1851 (akte niet op het rijksarchief), † Noordbroek 12-10-1888 (zij was "36 jaar en * in 1851 in Finsterwolde"), dr. v. Jurjen Fiebes Oosthoff, landbouwer en Geessien Alberts Sijpkens.
Hij ∞ II. Noordbroek 30-6-1891 met Elke Wemmi, huishoudster, * Noordbroek 17-2-1867, † aldaar 19-7-1902, dr. v. Oltman Wemmi, arbeider en Fenje Jans Hesse.
Uit het 1e huwelijk 8, uit het 2e huwelijk 1 kind Engels, zie gen. X 50.
3. Engel Engels (folio 87a), * Noordbroek 25-10-1851, † aldaar 20-12-1924, landbouwer aldaar, ∞ Midwolda 16-5-1877 met Anna Oosthoff (folio 182a), * Finsterwolderpolder (Midwolda 6-8-1854 woonde sinds 1927 in Winschoten, † Winschoten 16-9-1940, dr. v. Harko Fiebes Oosthoff, landbouwer en Jantjen Tjapkes Poppens.
Geen kinderen.
4. Remko Engels, * Noordbroek 30-10-1853, † aldaar 29-7-1873.

5. Aaffien Engels, * Noordbroek 11-10-1855, †
aldaar 23-1-1857 (de akte van 24.1-1857 is niet
op het rijksarchief).

(einde 9e generatie; wordt voorlopig niet vervolgd.)

o o o

ONS GESLACHT SPRENGER

door Hk. Timmer Gzn.

vervolg van blz.98 van deze jaargang

- IX w. Friedrich Heinrich Kord Johann Sprenger, * 16 juni
1905 te Middelstum, Oud-hoofdopzichter B.P.M. te
Curaçao, wonende thans te Sint-Michiëlsgestel, huwde
16 juni 1933 te Emmen met Anna Wilhelmina Seigers, *
te Stad-Almelo 13 febr. 1906, dochter van Frederik
Seigers en van Hermina Cornelia Uitslag.
Ze hebben 1 dochter, n.l.:

Hermina Dina Sprenger, * 15 januari 1939 te
Curaçao, ze huwde op 18 sept. 1962 te Sint-
Michiëlsgestel met Nicolaas Dorotheus van
Geene, * te 's Hertogenbosch 24 mei 1932.

- IX x. Johann Simon Albertus Sprenger, * te Emmen 21 jan.
1909, N.H., electricien, wonende te Emmen, W. Frie-
lingstraat 10, huwde op 25 aug. 1944 te Velde (Dld) met
Hedwig Maier, * 2 maart 1911 te Ehrenbreitstein (Dld),
dochter van Hermann Maier en van Emma Müller.
Ze hebben 3 kinderen uit hun huwelijk:
1. Otto Ernst Albert, * te Elgersburd (Dld)
8 oktober 1944.
  2. Hermann Tonnis, * te Emmen, 11 april 1949.
  3. Elfriede, * te Emmen, 23 maart 1951.
- IX y. Foulette Henriette Jeannette Kornelia Sprenger, * 21 jan.
1909 te Emmen, ovl. 18 dec. 1941 te Almelo, huwde op
24 nov. 1933 te Almelo met Hotze Jacob Boersma, * 1 oct.
1908 te Schoterland (thans Heerenveen), rijksambtenaar,
wonende te Ittersum, post Zwolle, Mgr. Nolenslaan 41,
zoon van Douwe Boersma en van Geertruida Lambertia
Scholte.

Uit dat huwelijk werd 1 kind geboren, t.w.:
Douwe Hotze Jacob, * te Almelo 31 mei 1934.

foto Stientje Heiting, wed. Jan Timmer, zie VII f

- VIII g. Willem Siepko Sprenger, * te Oostwold 11 juli 1882,
brandmeester, later pensionhouder, laatst wonende te
Groningen en overleden aldaar 16 mei 1959, N.H., huwde
op 30 maart 1907 te Ten Boer met Kornelia Willemsen *
1 oktober 1887 te Garrelswear, gem. Appingedam (thans
wonende te Groningen, Narcisstraat 62).
Uit dat huwelijk zijn geboren 10 kinderen, t.w.:
1. Frederik Hendrik Koert Klaas, volgt IX z.
  2. Klaas, * te Garrelswear 5 aug. 1908, van beroep
bakker, wonende te Grave (N.B), Airbornplein 43,
gehuwd te 's Gravenhage op 4-9-1935 met Johanna
Appolonia van Winden, * te Walsum (Dld) 9-10-1913,
geen kinderen.
  3. Mathilde Hinderika, volgt IX aa.
  4. Willem Siepko, volgt IX ab.
  5. Kornelia, volgt IX ac.
  6. Siena, volgt IX ad.
  7. Wilhelmina Auwina, volgt IX ae.
  8. Eiske Sprenger, * 21 nov. 1921 te Gieten, ongehuwd,
wonende te Utrecht, Nicolaasweg. Ze heeft een zoon,
genaamd Peter Sprenger, * te Assen 11 dec. 1949.
  9. Albert, volgt IX af.
  10. Iezebrand Roelof, volgt IX ag.
- IX z. Frederik Hendrik Koert Klaas Sprenger, * te Burum,
gem. Kollumerland en Nieuwkruisland (Fr.), bedrijfs-
leider, wonende te Zevenaar, P.C. Hoofdstraat 65,
Ned.Herv., huwde op 16 oktober 1943 te Groningen met

- Hedwig Heszler, * te Wattenscheid (Dld) op 30 maart 1925.
 Uit het huwelijk zijn geboren:
 1. Sigrid, * 27-4-1944 te Gelsenkirchen (Dld).
 2. Rita, * 8-3-1946 te Gelsenkirchen (Dld).
- IX aa. Mathilde Hinderika Sprenger, * 28 sept. 1909 te Garrelsweer, gem. Appingedam, wonende in de Ver. Staten van Amerika, 1239 Crommwel Ave., Ind. Riv. Point Chesapeake (Virginia).
 Ze huwde voor de 1e maal met Hauser.
 Uit dat huwelijk werd een meisje geboren, genaamd Soenja;
 Voor de 2e keer huwde zij met Jozef Walden, te Norfolk (Virginia).
- IX ab. Willem Siepko Sprenger, * 30 mei 1911 te Geefsweer, gem. Delfzijl, wonende te Groningen, Gorechtkade 111a.
 Hij huwde 20 dec. 1935 voor de 1e keer met Gezina Jantina Withaar, * 5-3-1908, uit welk huwelijk op 4-9-1935 te Gieten werd geboren een zoon, genaamd: Egbert.
 Dit huwelijk werd door echtscheiding ontbonden op 7-6-1946.
 Hij huwde te Groningen voor de tweede keer op 24-7-1947 met Berta Happe, geb. 7-11-1907 te Gladbach-Butendorf (Dld). Deze had uit haar 1e huwelijk reeds 2 kinderen, genaamd:
 1. Günter Raven, * te Krefeld 17-10-1931.
 2. Sonja Berta Raven, * te Amsterdam 5-3-1935.
- IX ac. Kornelia Sprenger, * te Geefsweer op 29 aug. 1913, huwde met Hendrik Wierema, * 30 april 1902 te Groningen, slager te Groningen, ovl. te 's Gravenhage 3 sept. 1966. Zij woont te 's Gravenhage, Fahrenheitstraat 513. Geen kinderen.
- IX ad. Siena Sprenger, * te Garreltsweer 17 aug. 1916, huwde te Groningen op 15-8-1932 met Jan Bijhold, * 29-1-1916 te Noorddijk, buschauffeur, wonende te Groningen, Javalaan 120. Hij overleed te 's Gravenhage op 7-9-1966.
 Uit dat huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
 1. Grietje Kornelia, * te Groningen 27-7-1944.
 2. Kornelia Grietje, * te Groningen 17-8-1945.
- IX ae. Wilhelmina Auwina Sprenger, * te Gieten 11-5-1919, huwde te Groningen op 6-2-1943 met Lammert Winkel, * 10-3-1917, bedrijfschef, wonende te Groningen, Brugstraat 16.
 Uit dat huwelijk 2 kinderen:
 1. Kornelia, * te Groningen 26 februari 1944.
 2. Gefiena, * te Groningen 3 februari 1947.
- IX af. Albert Sprenger, * 21 aug. 1924 te Gieten, N.Herv.,
 banketbakker te Groningen, Egelantierstraat 81, huwde aldaar op 14-6-1954 met Annie Bazuin, * aldaar 27-11-1921.
 Uit dat huwelijk 1 zoon
 Willem Siepko Jan, * te Groningen 14-6-1955.
- IX ag. Iezebrand Roelof Sprenger, * 14-3-1932 te Gieten, vertegenwoordiger, wonende te Groningen, Hora Siccemasingel 361, huwde op 24-2-1958 aldaar met Hotsche van der Velde, * te Groningen, 1-9-1934.
 Uit dit huwelijk 3 kinderen:
 1. Manon Aletta, * te Groningen 24-9-1958.
 2. Ivo Ronald, * te Groningen 20-10-1961.
 3. Nicolette Sylvia, * te Groningen 15-8-1964.
- VII d. Ernst Konrad Barthold Sprenger, * 10-8-1847 te Heiden-Oldendorf (Lippe Detmold) van beroep arbeider, gewoond hebbende te Delfzijl en ovl. aldaar 20-9-1897 (kwam met zijn ouders op 22-12-1854 uit Duitsland) huwde met Wilhelmina Beishuizen, Chr. Ref., * te Borger 11-6-1847, ovl. te Delfzijl 19-1-1926.
 Uit dit huwelijk geboren 4 kinderen:
 1. Wilhelmina Hillechiena, * te Scheemda 23-10-1874.
 2. Wessel, * te Scheemda 8-8-1876, volgt VIII h.
 3. Hillechiena Wilhelmina, * te Scheemda 6-12-1882, volgt VIII i.
 4. Hindriktje, * te Delfzijl 26-4-1885, volgt VIII j.
- VIII h. Wessel Sprenger, * te Westerlee, N.Herv., op 10 aug. 1876, havenmachinist, wonende te Delfzijl, huwde aldaar op 1 mei 1901 met Hindriktje Eling, * te Uitwierda 8-12-1876, ovl. te Delfzijl 28-8-1940.
 Uit dat huwelijk is Wilhelmina, * te Farmsum op 22-3-1902.
 Wilhelmina Sprenger voornoemd huwde op 25-4-1941 te Delfzijl met Albert Lourens Drijfhamer, * te Appingedam 1-11-1895, muzikleraar te Delfzijl, aan de Stationsstraat, ovl. aldaar
- VIII i. Hillechiena Wilhelmina, * 6-12-1882 te Scheemda, ovl. 2-1-1959 te Delfzijl, huwde aldaar op 24-5-1907 met Berend Kip, * 3-10-1882 te Delfzijl, roeier in de haven, wonende aldaar.
 Uit dat huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
 1. Hendrik, * te Delfzijl 18-2-1908.
 2. Wilhelmina, * te Delfzijl 5-8-1909.
- VIII j. Hindriktje Sprenger, * 26-4-1885 te Delfzijl, ovl. 17-9-1957 aldaar, huwde op 8-1-1909 aldaar met Hendrik Hoven, N.Herv., * te Delfzijl 1-12-1885, sleepbootkapitein, wonende te Delfzijl, ovl. aldaar 30-3-1956.
 Uit dat huwelijk zijn 3 kinderen geboren:
 1. Evert, * te Delfzijl 3-5-1911.
 2. Ernst Conrad Barthold, * te Delfzijl 9-5-1913

3. Hendrik, * te Delfzijl 29-1-1916.
- VII e. Gerard Sprenger, * te Winschoten 18-5-1855, brandmeester, wonende o.a. te Appingedam, N.H., ovl. aldaar 26-10-1928, huwde te Scheemda op 3-10-1878 met Grietje Elzinga, * te Huizum (Fr.) 2 februari 1857, en ovl. te Appingedam.
Uit dit huwelijk zijn geboren 9 kinderen:
1. Frederik, * te Heiligerlee 17 nov. 1878, ovl. aldaar 20 maart 1879.
  2. Aaltje, * te Veendam 14 mei 1880, ovl. te Amsterdam. Zij huwde te Delfzijl met Poppe Dik.
  3. Wilhelmina, * te Scheemda 12 juli 1882, ovl. Zij is gehuwd geweest met Gerard van Doorn.
  4. Ernst, * 13 september 1884, volgt VIII k.
  5. Frederik, * te Scheemda 16 sept. 1887, groentekweker te Bedum, ovl. aldaar 19 juli 1924. Hij huwde aldaar op 20 mei 1914 met Neiske de Blécourt, * 9 febr. 1881 te Bedum, dochter van Louis de Blécourt en van Beertje Doornbos. Uit dat huwelijk is op 27 oct. 1916 te Bedum geboren een dochter, genaamd Grietje. Moeder en dochter zijn op 16-9-1929 vertrokken naar Groningen.
  6. Jan Gerard, * 20-3-1890, volgt VIII l.
  7. Tonnis, * 27-7-1892, volgt VIII m.
  8. Geertje, * 25-9-1895 te Scheemda. Zij is gehuwd geweest met Davids, wonende te Farmsum, aldaar overleden. Zij woont thans te Appingedam.
  9. Gerard, * 5 maart 1898 te Scheemda, varensgezel, overleden in Ned. Oost-Indië.
- VIII k. Ernst Sprenger, * 13-9-1884 te Westerlee, kweker te Bedum, ovl. aldaar 21-4-1968, N.H., huwde met Elisabeth de Boer, * 11-11-1886 te Ulrum, ovl. te Bedum 12 augustus 1929.
Uit dat huwelijk zijn geboren 5 kinderen:
1. Gerard Lammert, volgt IX ah.
  2. Ida Trientje, * te Bedum 23-9-1921, ovl. aldaar 20-8-1924.
  3. Grietje, * 28-12-1922, volgt IX ai.
  4. Trientje Ida, * 28-4-1924 te Bedum, wonende te Zuidwolde, gem. Bedum, gehuwd met P. Bos.
  5. Lammert Hendrik, * 6-5-1925 te Bedum, wonende te Edmonton (Canada) gehuwd met M. Belekowski.
- IX ah. Gerard Lammert Sprenger, * 14 sept. 1919 te Bedum, kok, wonende te Winschoten, St. Vitusholt 61, gehuwd op 9 oct. 1954 te Winschoten met Foktje Wupke van Dijk, * Winschoter Hoogebrug (Wedde) 25 april 1931, dochter van Evert van Dijk en Sara van der Laan.
Uit dat huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
1. Ernst, * te Winschoten, 15-11-1958.
  2. Evert, * te Winschoten, 12-4-1961.
- IX ai. Grietje Sprenger, * te Bedum, 28-12-1922, huwde op 13-3-1954 aldaar met Jan Noorman, * te Delfzijl 30-12-1915, magazijnmeester, wonende te Grand Rapids (Mich.) 1244 Hallstreet. S.E. 49506 (U.S.A.).
Uit dat huwelijk zijn 2 kinderen geboren:
1. Ulrich, * te Grand Rapids 12-2-1955.
  2. Ernst, * te Grand Rapids 16-4-1958.
- VIII l. Jan Gerard Sprenger, * te Westerlee 20-3-1890, Ijsfabrikant, wonende te Winschoten, Oudewerfslaan 131, Ned.Herv., ovl. aldaar 19 dec. 1947. Hij huwde op 3 april 1924 te Loppersum met Engeltje Kuilema, * 5-10-1903 te 't Zandt.
Uit dit huwelijk zijn 2 kinderen geboren:
1. Gerard Frederik Sprenger, * 24-3-1925 te Groningen, chauffeur, thans barhouder, wonende te Winschoten, Marktplein, N.H. op 6 aug. 1948 te Sappemeer gehuwd met Wilhelmina Schomaker, * 11-7-1927 te Sappemeer, dochter van Heike Harmannus Henricus Schomaker en Arendina Gars.
Uit dat huwelijk zijn geboren 3 kinderen:
    1. Jan Gerard, * te Sappemeer 20-2-1949.
    2. Heike Harmannus Henricus, * te Sappemeer 24-12-1955.
    3. Martinus Henricus, * te Appingedam 22-11-1957.
2. Martinus Sprenger, * te Winschoten 9-1-1929. N.Herv., varensgezel, later autoverhuurder, thans wonende te Winschoten, Oudewerfslaan 131. Hij huwde op 13-8-1954 te Hoogezand-Sappemeer met Cornelia Kruijer, * te Sappemeer 15-10-1930.
Uit dat huwelijk is geboren op 18-10-1958 een zoon, genaamd Jan Gerard.
- VIII m. Tonnis Sprenger, * 27 juli 1892 te Westerlee, steenbakker en fabrieksarbeider, chr.geref., wonende thans te Oostwold gem. Leek. Hij huwde op 22-7-1921 te Middelstum met Hinderika Jonkman, * te Kantens 25-3-18... , dochter van Gerrit Jonkman en Hillechien Koning.
Uit dat huwelijk zijn geboren 7 kinderen:
1. Hillechien Grietje, volgt IX aj.
  2. Gerard, volgt IX ak.
  3. Gerrit, volgt IX al.
  4. Frederik, volgt IX am.
  5. Geert, volgt IX an.
  6. Ernst, volgt IX ao.
  7. Grietje Hillechien, volgt IX ap.
- IX aj. Hillechien Grietje Sprenger, * 28 juni 1922 te Bedum, Geref., huwde op 26-10-1946 te Leek met Hinderikus Boskamp, * 2-3-1922 te Leek, fabrieksarbeider,

- wonende te Harkstede, Dorpshuisweg 102.
Uit dat huwelijk zijn geboren 3 kinderen:
1. Jelle, * 13-9-1947.
  2. levenloos dochttertje, 11-12-1949.
  3. Tonnis, * 17-12-1951.
- IX ak. Gerard Sprenger, * 29 juli 1924 te Bedum, geref., mijnwerker, wonende te Brunsum (L.) Lijsterbesstraat 21, huwde te Leek op 9-2-1946 met Bertha Hermiena Puister, * 1-9-1928 te Rotterdam, dochter van Gerrit Puister en van Antje Vermije. Uit dat huwelijk zijn geboren 5 kinderen:
1. Hinderika, * 29-9-1946 te Leek.
  2. Antje, * 12-10-1948 te Leek.
  3. Tonnis, * 20-5-1952 te Leek.
  4. Hendrika, * 30-5-1957 te Brunssum.
  5. Gerard, * 17-7-1967 te Brunssum.
- IX al. Gerrit Sprenger, * 13-3-1928 te Middelstum, N. Herv., houtbewerker, wonende te Zaandam, Pro Patriastraat 103, huwde 18-1-1958 te Leeuwarden met Aaltje Algra, * te Leeuwarderadeel 4-9-1919. Hij heeft een stiefzoon, genaamd:
Romke Wopke Talstra, * te Leeuwarden 28-9-1951.
- IX am. Frederik Sprenger, * 17-8-1929 te Middelstum, Ned.Herv., van beroep rotatiedrukker, wonende te Noordwolde (Gr.). Hij huwde te Bedum op 8-1-1955 met Grietje Lanenga, * te Noordwolde (Gr.) op 5-9-1934, dochter van Foppe Lanenga en Geertje Scheffers. Uit dat huwelijk zijn geboren 3 kinderen:
1. Geertje, * te Noordwolde 26-1-1956.
  2. Tonnis, * te Noordwolde 6-4-1958.
  3. Hinderika, * te Noordwolde 29-4-1962.
- IX an. Geert Sprenger, * 1-1-1931 te Oostwold (W) van beroep typograaf (machinezetter), wonende te Franeker, Prof. v. Swinderenstraat 3, Geref.. Hij huwde op 14-10-1954 te Franeker met Wietske van Dijk, * aldaar 4-11-1930 dochter van Nanning van Dijk en van Christina Houbeijn. Uit dat huwelijk zijn geboren 6 kinderen:
1. Anton Ernst, * te Franeker 16-2-1956.
  2. Christina Gatske, * te Franeker 26-8-1958.
  3. Nannin Frederik, * te Franeker 22-2-1960.
  4. Henderika Greetje, * te Franeker 22-1-1961.
  5. Gerard Gerrit, * te Franeker 3-8-1962.
  6. Frederik Albert, * te Franeker 30-4-1965.
- IX ao. Ernst Sprenger, * 28 oct. 1935 te Oostwold, kraanmachinist, wonende te Groningen, Bosboom Toussaintstraat 43, gehuwd te Beetsterzwaag op 14-10-1959 met Wimke Talen, * te Kortezwaag (Fr.) op 25 februari ....
Uit dit huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
1. Tonnis Gerard, * te Enumatil op 9 mei 1961.
  2. Wimke Marie, * te Groningen op 19 mei 1966.
- IX ap. Grietje Hillechien Sprenger, * 4 oktober 1938 te Oostwold, gem. Leek. Zij huwde op 2 mei 1959 aldaar met Geert Gerrit Enting, * te Grootegast 12-4-1937, monteur, wonende te Zuidbroek, Drostenaan 7, Ned.Herv., zoon van Jan Enting en Grietje Kort. Uit dit huwelijk zijn 2 kinderen geboren:
1. Jan Geert, * te Groningen 2-4-1961
  2. Tonnis Gerard, * te Zuidbroek 14-8-1963.
- VII f. Wilhelmina Elisabeth Sprenger, * te Oostwold, gem. Midwolda 29 nov. 1859, ovl. te 't Waar, gem. Scheemda 14 januari 1945.
Zij huwde op 23 oct. 1884 te Scheemda met Geert Timmer, * te Bellingwolde 17 dec. 1857, Ned.Herv., hoofd-conducteur Ned. Spoorwegen, zoon van Jan Timmer en Stientje Heiting) overleden te Heiligerlee 26 september 1925.
Uit dat huwelijk zijn geboren 7 kinderen:
1. Jan Ernst, * 6 aug. 1885 te Hees, gem. Nijmegen, ovl. aldaar 8 mei 1894.
  2. Frederik, * 21 april 1887 te Hees, gem. Nijmegen, ovl. te Haarlem 27 dec. 1956.
  3. Hendrik, * te Hees 25 december 1889.
  4. Hilvert, * te Hees 26 oktober 1892.
  5. Jan Ernst, * te Nieuweschans 11 juli 1895, ovl. te Utrecht 11-6-1963.
  6. Wilhelmina, * te Nieuweschans 11 juli 1895.
  7. Ernst Jan, * te Nieuweschans 3 maart 1897, ovl. 7 november 1897.
- VII g. Tonnis Sprenger, * 17 mei 1862 te Oostwold, conducteur, later postambtenaar, Ned.Herv., ovl. te Voorburg (Z.H.) 23 dec. 1945. Hij huwde op 21 aug. 1884 te Raamsdonksveer met Dingena Woutrina Rolffs, * 8 jan. 1862 aldaar, ovl. te Velp (Gld.) 10 maart 1939.
Uit dit huwelijk zijn geboren 2 kinderen:
1. Wilhelmina Anna, * te Nieuweschans 9-6-1885, wonende te Voorburg (Z.H.) Dr. Blookerstraat 14. Zij huwde op 3 oct. 1914 te Arnhem met Gerrit Branderhorst, * 26 dec. 1888 te Arnhem Ned. Herv., Off.-machinist b/d Marine, later Insp. b/d Raad van Arbeid te 's-Gravenhage, en aldaar overleden.
Uit dit huwelijk zijn 3 kinderen geboren:
1. Aatje, * te Den Helder 6 april 1916.
  2. Dingena Woutrina, * te Den Helder 10-2-1920.
  3. Kees, * te Voorburg, 28 juni 1929.

2. Hendrik Jacobus Ernst, * te Nieuweschans 4 december 1888, ovl. te Arnhem 13 febr. 1906.

VI d.

Johann Christoph Cord Sprenger, * te Heiden-Oldendorf 25 oct. 1818 van beroep steenbakker, Ned.Herv., gewoond hebbende te Westerlee. Hij is in Lippe-Detmold op 7 dec. 1851 gehuwd met Louise Kaüp, * aldaar 18 sept. 1821.

Uit dat huwelijk zijn geboren 5 kinderen:

1. Jobst Friedrich Christoph, * te Lippe-Detmold 7 oct. 1852.
2. Adolf Heinrich, * aldaar 23 oct. 1854.
3. Philip Friedrich, * te Westerlee 1 jan. 1857.
4. Johann Friedrich, * te Westerlee 7-11-1858, ovl. aldaar 29 juli 1861.
5. Maria Elisabeth, * te Westerlee 14 sept. 1860.

Dit gezin kwam op 17 april 1856 uit Lippe-Detmold naar Westerlee. Later zijn ze vertrokken naar Groningen, mij verder niets van bekend.

o o o

EEN HUISMERK ALS GEVELVERSIERING

door G.W. Nanninga

Het pakhuis "de Sleutel" staande aan de Noorderhaven zz. 72, hoek Hoge der A te Groningen heeft drie zgn. gevelstenen. De eerste, die zich op de zw-hoek van het pand bevindt, is eigenlijk een uithangteken en is reeds verschillende malen afgebeeld o.a. in "Groningen, schets van een eeuwenoude stad" van Dr. A.T. Schuitema Meijer (1968). Het is een stenen ton met op de deksel en in de bodem een

gothische sleutel. De beide andere steentjes zijn minder bekend; zij bevinden zich aan de onderkant van de deurstijlen ter weerszijden van de ingang aan de Noorderhaven en hebben een afmeting van ongeveer 27 x 25 cm. In de voor de beschouwer linkersteen staat een huismerk, in de rechter het jaartal 1746. Het huismerk is dat

van de brouwer Jan Swartwolt (Ian SwartWolt) die met zijn vrouw Margaretha Nanninga op 30 Juli 1744 van de erfgenamen van Hendrik Ottinga de "Brouwerie bij der A alwaer de Sleutel uythangt" kocht voor 6500 gulden (RA III x 127). Van deze familie Swartwolt werd door Mr. H.L. Hommes een genealogie samengesteld.

o o o

Verschenen bij "SASLAND"

WOORDENBOEK VAN HET VRIEZENVEENS, deel I, samengesteld door Dr. H. Entjes van het Nedersaksisch Instituut der Rijksuniversiteit te Groningen.

De prijs van de drie delen bedraagt totaal fl.15,--, welk bedrag voldaan kan worden door betaling van fl.5,-- telkens na aflevering van elk deel.

WOLDRING

Omstreeks de jaarwisseling zal een boek verschijnen over een familie Woldring (genealogische en heraldische notities betreffende het geslacht).

Deze familieuitgave is gebaseerd op jarenlange uitgebreide onderzoekingen van mevrouw A. Modderaar - Woldring. Haar aantekeningen zijn in samenwerking uitgewerkt en aangevuld door G.A. Brongers en Ir. Th.P.E. de Klerck. Het boek bevat ook verscheidene foto's en uitgebreide bijlagen, terwijl verschillende andere families, vnl. van het Hogeland, erin voorkomen als: Alkema, Doorbos, Dijksterhuis, Elema, Grimmius, Haverkamp, Havinga, Huizinga, De Jonge, Klugkist, Knol, Kruizinga, (De Way) van Maar, Van der Meer, Modderaar, Mulder, Nijdam, Oudman, Pesman, Piel, Ritsema, Smit, Veldman, Westerdijk, Wibbens, Wiersema, Wolphius, Zuidhof.

Te bestellen bij G.A. Brongers, Toornwerd 97 te Middelstum à fl.30,-- (na het verschijnen fl.35,--).

Bovenstaande ruimte kan gebruikt worden voor het aankondigen van nieuwe uitgaven.

"Gruoninga" verscheen van Maart 1954 tot en met December 1967 als mededelingenblad van de afdelingen "Groningen en Noord-Drenthe" en "Winschoten" van de Nederlandse Genealogische Vereniging. Met ingang van 1969 (14e jaargang) is de uitgave overgenomen door de "Stichting Sasland" en verschijnt het als Groninger tijdschrift voor genealogie, naam- en wapenkunde onder auspiciën van het Nedersaksisch Instituut der Rijksuniversiteit te Groningen (Directeur Prof. Dr. K. Heeroma) in samenwerking met bovengenoemde afdelingen van de Nederlandse Genealogische Vereniging.

Wijze van uitgave:

"Gruoninga", verschijnt viermaal per jaar. Prijs per jaargang f.10,- waarvoor de abonnees tevens ontvangen "Driemaandelijkse Bladen", orgaan van het Nedersaksisch Instituut der Rijksuniversiteit te Groningen. Het abonnementsgeld wordt voldaan door overschrijving naar Postrekening 1215274 t.n.v. de Penningmr. van de Stichting Sasland Postbus 127, Groningen. Eens per twee jaren zal tegen kostprijs een band verkrijgbaar worden gesteld.